

**T.C.
ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KLİNİK PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI**

**YETİŞKİNLERDE BAĞLANMA STİLLERİNİN DEPRESYON,
KAYGI, TRAVMA VE ROMANTİK İLİŞKİLERLE İLİŞKİSİ**

Emine YEDİLİOĞLU

**YÜKSEK LİSANS
TEZİ**

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Havva Nüket İŞİTEN

İstanbul, 2017

T.C.
ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KLİNİK PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI

**YETİŞKİNLERDE BAĞLANMA STİLLERİNİN DEPRESYON,
KAYGI, TRAVMA VE ROMANTİK İLİŞKİLERLE İLİŞKİSİ**

Emine YEDİLİOĞLU
134102120

YÜKSEK LİSANS
TEZİ

DANIŞMAN: Yrd. Doç. Dr. Havva Nüket İŞİTEN

İstanbul – 2017

T.C.
ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZ SINAV TUTANAĞI

GENEL BİLGİLER

Öğrenci No	: 134102120
Öğrenci Adı Soyadı	: Emine YEDİLİOĞLU
Anabilim Dalı	: KLİNİK PSİKOLOJİ
Tez Danışmanı	: Yrd.Doç.Dr. Havva Nüket İŞİTEN
Tezin Başlığı	: YETİŞKİNLERDE BAĞLANMA STİLLERİNİN DEPRESYON, KAYGI, TRAVMA VE ROMANTİK İLİŞKİLERLE İLİŞKİSİ

TEZ SAVUNMA SINAVI TUTANAĞI

Toplantı Tarihi	: 21.09.2017	Saati	: 12.00
-----------------	--------------	-------	---------

Öğrenci Savunmaya : GELDI

Üniversitemiz Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili hükümleri uyarınca tez bilimsel olarak incelenmiş, adayın tez çalışmasını sunmasının ardından, adaya tez çalışması ile ilgili sorular yöneltilmiştir. Yapılan değerlendirmeler sonunda adayın tez çalışmasıyla ilgili aşağıdaki kararı,

OY BİRLİĞİ OY ÇOKLUGU

- Yapılan savunma sınavında adayın başarılı bulunması sonucunda tez **KABUL** edilmiştir.
- Yapılan savunma sınavı sonucunda tezin **DÜZELTİLMESİ** için ay **EK SÜRE** verilmesinin Enstitü Müdürlüğüne önerilmesi kararı alınmıştır. (en fazla 3 ay)
- Yapılan savunma sınavının sonucunda tezin **REDEDEDİLMESİ** kararı alınmıştır.

Savunmada Tezin Başlığı : Değişmedi. Değişti.

Tezin Yeni Başlığı :

Öğrenci Savunmaya : GELMEDI

Üniversitemiz Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili hükümleri uyarınca yukarıda belirtilen tarih ve saatte Tez Savunma Jürisi toplanmış ancak ilgili öğrenci savunma sınavına gelmemiştir. Adayın tez çalışmasını Jüri önünde sunmadığı için yapılan değerlendirmeler sonunda adayın tez çalışmasıyla ilgili aşağıdaki kararı,

OY BİRLİĞİ ile **REDEDEDİLMİŞTİR.**

ile almıştır.

Tez Sınavı Jürisi	Unvanı, Adı Soyadı	İmza
Danışman Üye	Yrd.Doç.Dr. Havva Nüket İŞİTEN	
Üye	Yrd.Doç.Dr. Emre TOLUN ARICI	
Üye	Yrd.Doç.Dr. Tuğba Arzu ÖZAL İLDENİZ	

BİLİMSEL ETİK SAYFASI

Yemin Metni

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Yetişkinlerde Bağlanma Stillerinin Depresyon, Kaygı, Travma ve Romantik İlişkilerle İlişkisi” adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

Tarih

.../.../.....

Emine YEDİLİOĞLU

İmza

ÖNSÖZ

Yüksek Lisans eğitimim boyunca ilgi ve özenle büyük emek sarfeden her zaman saygıyla anacağım Üsküdar Üniversitesi' ndeki bütün hocalarıma;

Bu araştırmanın hazırlanması boyunca bilgi ve tecrübesini esirgemeyen danışman hocam Sayın Yrd. Doç. Dr. Havva Nüket İŞİTEN'e;

Bana maddi, manevi destek olan sevgili aileme teşekkürlerimi sunarım.

ÖZET

(YEDİLİOĞLU, Emine, Yüksek Lisans, İstanbul, 2017)

YETİŞKİNLERDE BAĞLANMA STİLLERİNİN DEPRESYON, KAYGI, TRAVMA VE ROMANTİK İLİŞKİLERLE İLİŞKİSİ

Bu çalışmanın amacı, yetişkin bireylerde bağlanma stillerinin depresyon, kaygı, travma ve romantik ilişkilerle ilişkisinin belirlenmesidir. Bu amaç doğrultusunda araştırmada bağlanma stilleri ile kişilerin sosyodemografik verileri ve bunun yanı sıra bağlanma stilleri ile depresyon, kaygı, çocukluk çağı travması ve ilişkileriyle ilgili veriler arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmada veri toplama yöntemi olarak anket kullanılmıştır. Veri toplama aracı olarak katılımcılara Kişisel Bilgi Formu, İlişki Ölçekleri Anketi, Beck Depresyon Ölçeği, Beck Kaygı Ölçeği, Çocukluk Travmaları Ölçeği ve Çok Boyutlu İlişki Ölçeği uygulanmıştır. Veriler SPSS 21 istatistik programıyla analiz edilmiş ve yorumlanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre bağlanma stilleri ile depresyon, kaygı, ve travma ile arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Bunun yanında bağlanma stilleri ile ilişkiye yüksek düzeyde odaklanma, ilişki doyumu, ilişki korkusu veya kaygısı, ilişki izlenimi ve içsel ilişki kontrolü arasında anlamlı bir ilişki tespit edilirken; ilişkide kendine güven, dışsal ilişki kontrolü ve ilişki girişkenliği arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Anahtar Kelimeler: Bağlanma Stilleri, Depresyon, Kaygı, Romantik İlişkiler, Travma

SUMMARY

(YEDİLİOĞLU, Emine, Master's Thesis, İstanbul, 2017)

RELATIONSHIP BETWEEN ATTACHMENT STYLES AND DEPRESSION, ANXIETY, TRAUMA AND ROMANTIC RELATIONSHIPS IN ADULT POPULATION

The purpose of this study is to determine the relationship of attachment styles in adult individuals to depression, anxiety, trauma and romantic relationships. In the motive of the purpose, attachment styles and sociodemographic data of persons, in addition to the relationships between attachment styles and depression, anxiety, childhood trauma, and relationships between them were examined in this research. Questionnaire was used as data collection method in the research. Personal Information Form, Relationship Scale Questionnaire, Beck Depression Scale, Beck Anxiety Scale, Childhood Trauma Scale and Multidimensional Relationship Scale were applied as data collection tools to the participants. The data were analysed and interpreted by SPSS 21 statistical program. According to the results of the research, a significant relationship between attachment styles and depression, anxiety, and trauma was determined. Whereas, a significant relationship between attachment styles and high level of involvement, relationship satisfaction, relationship fear or anxiety, relationship impression, and internal relationship control was determined; no significant difference between relational self-confidence, external relationship control, and relationship initiative was figured.

Key Words: Attachment Styles, Depression, Anxiety, Romantic Relations, Trauma

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

BİLİMSEL ETİK SAYFASI

TEZ KABUL FORMU

ÖNSÖZ

ÖZET

i

SUMMARY

ii

İÇİNDEKİLER

iii

KISALTMALAR SAYFASI

vii

TABLolar LİSTESİ

viii

1. GİRİŞ

13

1.1. ARAŞTIRMANIN AMACI

14

2. İLGİLİ LİTERATÜR

2.1. BAĞLANMA KURAMI VE BAĞLANMA STİLLERİ

16

2.1.1. Bağlanma Kavramı

16

2.1.2. Bağlanma Kuramının Temelleri ve Yaklaşımları

17

2.1.3. Bağlanmanın Gelişimi

19

2.1.4. Bağlanmayı Etkileyen Unsurlar

2.1.4.1. Ebeveyn

20

2.1.4.2. Yaş

20

2.1.4.3. Cinsiyet

21

2.1.4.4. Sosyoekonomik Durum	22
2.1.5. Yetişkinlik Dönemi Bağlanma Stilleri ve Bartholomew Modeli	22
2.3. DEPRESYON, KAYGI VE TRAVMANIN KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ	
2.3.1. Depresyonun Tanımı	25
2.3.2. Depresyonun Kuramsal Çerçevesi	26
2.3.2.1. Psikanalitik Kurama Göre Depresyon	26
2.3.2.2. Kognitif Kurama Göre Depresyon	26
2.3.2.3. Davranışçılık Kuramına Göre Depresyon	27
2.3.3. Depresyonun Belirtileri	28
2.4. KAYGI	
2.4.1. Kaygının Tanımı	31
2.4.2. Normal ve Patolojik Kaygı	32
2.4.3. Kaygının Kuramsal Çerçevesi	32
2.4.3.1. Freud ve Psikanaliz Çerçevesinde Kaygı	32
2.4.3.2. Alfred Adler ve Bireysel Psikolojide Kaygı	35
2.4.3.3. Davranışçı ve Öğrenme Yaklaşımları	35
2.4.4. Kaygının Belirtileri	35
2.5. TRAVMA	
2.5.1. Travmanın Tanımı	36
2.5.2. Travma Sonrası Stres Bozukluğu	37
2.6. ROMANTİK İLİŞKİLER VE BAĞLANMA KURAMI	

2.6.1. Romantik İlişkilerin Gelişimi	38
2.6.2. Romantik İlişkilere İlişkin Kuramlar	40
2.6.2.1. Karşılıklı Bağımlılık Kuramı	40
2.6.2.2. Yatırım Kuramı	41
2.6.2.3. Bağlanma Kuramı	41
2.6.3. Bağlanma Kuramı Çerçevesinde Romantik İlişkiler	44
3.YÖNTEM	
3.1. Araştırmanın Modeli	49
3.2. Araştırmanın Hipotezleri	49
3.3. Araştırmanın Evren ve Örneklemi	50
3.4. Verilerin Toplanması	50
3.5. Veri Toplama Araçları	50
3.5.1. Kişisel Bilgi Formu	51
3.5.2. İlişki Ölçekleri Anketi	51
3.5.3. Beck Depresyon Ölçeği	51
3.5.4. Beck Kaygı Ölçeği	51
3.5.5. Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği	52
3.5.6. Çok Boyutlu İlişki Ölçeği	52
3.6. Verilerin Analizi	53
4. BULGULAR	
4.1. Kişisel Bilgilere İlişkin Bulgular	54

4.2. Kullanılan Ölçeklere İlişkin Bulgular	56
4.3. Demografik Bilgiler İle Değişkenler Arasındaki İlişkiye Ait Bulgular	61
4.3.1. Cinsiyet İle Değişkenler Arasındaki İlişkiye Ait Bulgular	61
4.3.2. Yaş İle Değişkenler Arasındaki İlişkiye Ait Bulgular	67
4.3.3. Gelir Durumu İle Değişkenler Arasındaki İlişkiye Ait Bulgular	73
4.3.4. Romanik İlişki Durumu İle Değişkenler Arasındaki İlişkiye Ait Bulgular	82
4.4. Hipotezlere İlişkin Bulgular	87
5.TARTIŞMA VE SONUÇ	
5.1. TARTIŞMA	96
5.2. SONUÇ VE ÖNERİLER	104
KAYNAKÇA	106
EKLER	119
ÖZGEÇMİŞ	

KISALTMALAR SAYFASI

APA : Amerikan Psikiyatri Birliği

İÇM : İçsel Çalışan Model

KD : Karşılaştırma Düzeyi

SeçKD : Seçenekler İçin Karşılaştırma Düzeyi

SPSS : Statistical Package for Social Sciences

TDK : Türk Dil Kurumu

TSSB : Travma Sonrası Stres Bozukluğu

YBG : Yetişkin Bağlanma Görüşmesi

YİYE : Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri

yy. : Yüzyıl

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 1. Cinsiyete İlişkin Frekans Analizi Sonuçları	54
Tablo 2. Yaşa İlişkin Frekans Analizi Sonuçları.....	54
Tablo 3. Gelir Durumuna İlişkin Frekans Analizi Sonuçları	55
Tablo 4. Romantik İlişki Durumuna İlişkin Frekans Analizi Sonuçları	55
Tablo 5. Bağlanma Stili Ölçeğine İlişkin Betimsel Analiz Sonuçları.....	56
Tablo 6. Beck Depresyon Ölçeğine İlişkin Betimsel Analiz Sonuçları	57
Tablo 7. Beck Kaygı Ölçeğine İlişkin Betimsel Analiz Sonuçları.....	58
Tablo 8. Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeğinin Alt Boyutlarına İlişkin Betimsel Analiz Sonuçları.....	59
Tablo 9. Çok Boyutlu İlişki Ölçeği Alt Boyutlarına İlişkin Betimsel Analiz Sonuçları....	60
Tablo 10. Cinsiyet ve Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkiye Yönelik Ki Kare Analizi Sonuçları.....	61
Tablo 11. Cinsiyet ve Depresyon Arasındaki İlişkiye Yönelik Bağımsız Örneklem T Test Analizi Sonuçları	62
Tablo 12. Cinsiyet ve Kaygı Arasındaki İlişkiye Yönelik Bağımsız Örneklem T Test Analizi Sonuçları	63
Tablo 13. Cinsiyet ve Duygusal İstismar Arasındaki İlişkiye Yönelik Bağımsız Örneklem T Test Analizi Sonuçları	63
Tablo 14. Cinsiyet ve Fiziksel İstismar Arasındaki İlişkiye Yönelik Bağımsız Örneklem T Test Analizi Sonuçları	63
Tablo 15. Cinsiyet ve Fiziksel İhmal Arasındaki İlişkiye Yönelik Bağımsız Örneklem T Test Analizi Sonuçları.....	64

Tablo 16. Cinsiyet ve Duygusal İhmal Arasındaki İlişkiye Yönelik Bağımsız Örneklem T Test Analizi Sonuçları.....	64
Tablo 17. Cinsiyet ve Cinsel İstismar Arasındaki İlişkiye Yönelik Bağımsız Örneklem T Test Analizi Sonuçları.....	65
Tablo 18. Cinsiyet ve Çok Boyutlu İlişki Ölçeği Alt Boyutları Arasındaki İlişkiye Yönelik Bağımsız Örneklem T Test Analizi Sonuçları	65
Tablo 19. Yaş ve Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkiye Yönelik Ki Kare Analizi Sonuçları ...	67
Tablo 20. Yaş ve Depresyon Arasındaki İlişkiye Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları	68
Tablo 21. Yaş ve Kaygı Arasındaki İlişkiye Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları	68
Tablo 22. Yaş ve Duygusal İstismar Arasındaki İlişkiye Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları	69
Tablo 23. Yaş ve Fiziksel İstismar Arasındaki İlişkiye Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	69
Tablo 24. Yaş ve Fiziksel İhmal Arasındaki İlişkiye Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları	70
Tablo 25. Yaş ve Duygusal İhmal Arasındaki İlişkiye Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları	70
Tablo 26. Yaş ve Cinsel İstismar Arasındaki İlişkiye Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları	71
Tablo 27. Yaş ve Çok Boyutlu İlişki Ölçeği Alt Boyutları Arasındaki İlişkiye Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları	71
Tablo 28. Gelir Durumu ve Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkiye Yönelik Ki Kare Analizi Sonuçları	73

Tablo 29. Gelir Durumu ve Depresyon Arasındaki İlişkiye Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları	75
Tablo 30. Gelir Durumu ve Kaygı Arasındaki İlişkiye Yönelik Tek Yönlü Varyans Analiz Sonuçları	75
Tablo 31. Gelir Durumu ve Duygusal İstismar Arasındaki İlişkiye Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları*	76
Tablo 32. Gelir Durumu ve Fiziksel İstismar Arasındaki İlişkiye Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları	77
Tablo 33. Gelir Durumu ve Fiziksel İhmal Arasındaki İlişkiye Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları*	77
Tablo 34. Gelir Durumu ve Duygusal İhmal Arasındaki İlişkiye Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	78
Tablo 35. Gelir Durumu ve Cinsel İstismar Arasındaki İlişkiye Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	78
Tablo 36. Gelir Durumu ve Çok Boyutlu İlişki Ölçeği Alt Boyutları Arasındaki İlişkiye Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	79
Tablo 37. Romantik İlişki Durumu ve Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkiye Yönelik Ki Kare Analizi Sonuçları.....	82
Tablo 38. Romantik İlişki Durumu ve Depresyon Arasındaki İlişkiye Yönelik Bağımsız Örneklem T Test Analizi Sonuçları.....	82
Tablo 39. Romantik İlişki Durumu ve Kaygı Arasındaki İlişkiye Yönelik Bağımsız Örneklem T Test Analizi Sonuçları.....	83
Tablo 40. Romantik İlişki Durumu ve Duygusal İstismar Arasındaki İlişkiye Yönelik Bağımsız Örneklem T Test Analizi Sonuçları.....	83

Tablo 41. Romantik İlişki Durumu ve Fiziksel İstismar Arasındaki İlişkiye Yönelik Bağımsız Örneklem T Test Analizi Sonuçları.....	84
Tablo 42. Romantik İlişki Durumu ve Fiziksel İhmal Arasındaki İlişkiye Yönelik Bağımsız Örneklem T Test Analizi Sonuçları.....	84
Tablo 43. Romantik İlişki Durumu ve Duygusal İhmal Arasındaki İlişkiye Yönelik Bağımsız Örneklem T Test Analizi Sonuçları.....	85
Tablo 44. Romantik İlişki Durumu ve Cinsel İstismar Arasındaki İlişkiye Yönelik Bağımsız Örneklem T Test Analizi Sonuçları.....	85
Tablo 45. Romantik İlişki Durumu ve Çok Boyutlu İlişki Ölçeği Alt Boyutları Arasındaki İlişkiye Yönelik Bağımsız Örneklem T Test Analizi Sonuçları.....	85
Tablo 46. Bağlanma Stilleri ve Depresyon Arasındaki İlişkiye Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	87
Tablo 47. Bağlanma Stilleri ve Kaygı Arasındaki İlişkiye Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	88
Tablo 48. Bağlanma Stilleri ve Duygusal İstismar Arasındaki İlişkiye Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	89
Tablo 49. Bağlanma Stilleri ve Fiziksel İstismar Arasındaki İlişkiye Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	89
Tablo 50. Bağlanma Stilleri ve Fiziksel İhmal Arasındaki İlişkiye Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	90
Tablo 51. Bağlanma Stilleri ve Duygusal İhmal Arasındaki İlişkiye Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	91
Tablo 52. Bağlanma Stilleri ve Cinsel İstismar Arasındaki İlişkiye Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	91

Tablo 53. Bağlanma Stilleri ve çok Boyutlu İlişki Ölçeği Alt Boyutları Arasındaki İlişkiye Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	92
---	----

BÖLÜM I -- GİRİŞ

Bağlanma kuramı son dönemlerde oldukça ilgi çeken bir konu haline gelmiştir. Kuram hakkında birçok araştırma yapılmakta ve çocuk ile aile bireyleri arasındaki ilişkinin kişiye hayatı boyunca etkide bulunduğu ortaya konmaktadır. Bağlanma, bir bireyin doğumu ile başlayan ve hayatının sonuna kadar devam eden ilişki olarak tanımlanmaktadır. Bağlanma kavramı, insanın doğumu itibariyle başladığından kişinin hayat boyu kurduğu tüm ilişkileri şekillendirmektedir. Bağlanma; ebeveyn, yaş, cinsiyet, sosyoekonomik durum gibi unsurlardan etkilenmekte ve bu unsurlar doğrultusunda biçimlenmektedir. Bağlanma stilleri ise bebeklik – çocukluk çağı, ergenlik çağı ve yetişkinlik çağı olmak üzere üçe ayrılmaktadır.

Depresyon kısaca üzüntü halinin kronikleşmesi olarak tanımlanabilir. Kaygı ise hiçbir geçerli neden olmaksızın endişeli ruh hali içinde bulunmak olarak ifade edilmektedir. Travma ise psikolojik bağlamda değerlendirildiğinde kişilerin hayat seyrinde değişimlere yol açan olaylar ve kişilerin yeniden uyum sağlamak durumunda kalmaları olarak açıklanmaktadır. Romantik ilişkiler de, kişilerin bireysel gelişim ve kendini güvende hissetme gibi temel ihtiyaçlarına cevap niteliği taşımaktadır. Bu çalışmanın amacı da, yetişkinlerde bağlanma stillerinin depresyon, kaygı, travma ve romantik ilişkiler ile ilişkisini belirlemektir.

Çalışma beş bölüme ayrılarak tamamlanmıştır. Birinci bölümde bağlanma kuramı, depresyon, kaygı, travma ve romantik ilişkilerle ilgili kısa bilgiler bulunmaktadır. Araştırmanın sağlam temeller üzerine kurulması için ikinci bölüm literatür çalışmasına ayrılmış bağlanma kuramı ve bağlanma stillerine ilişkin açıklamalar yapılmış; depresyon, kaygı ve travmanın kavramsal çerçevesi açıklanmış ve burada romantik ilişkilerin gelişimi, aşamaları, ayırt edici özellikleri gibi kavramsal bir çerçevenin ardından kuramsal bilgi vermek amacıyla romantik ilişkilere ilişkin kuramlar ele alınmıştır. Sonrasında bağlanma kuramı ile romantik ilişkiler arasındaki bağlantı incelenmiştir. Üçüncü bölüm, araştırma metodolojisinin sunulduğu bölümdür. Burada araştırma modeli, hipotezler, evren ve örneklem, veri toplama yöntemi ve verilerin analizi hakkında bilgi verilmiş, bunun yanında araştırmada kullanılan ölçekler de detaylı

biçimde açıklanmıştır. Dördüncü bölümde araştırma bulgularına yer verilmiştir. Son bölümde ise sonuçlar ve tartışma kısmı bulunmaktadır.

Çalışmanın ilk iki bölümü kavramsal ve kuramsal çerçeve niteliğinde olup, belgesel tarama tekniği ile elde edilen kaynaklar ışığında hazırlanmıştır. Analiz ise veri toplama tekniklerinden anket yöntemi kullanılarak elde edilen verinin SPSS 21 istatistik programında analiz edilmesi ve yorumlanmasıyla tamamlanmıştır.

1.1. ARAŞTIRMANIN AMACI

Yapılan literatür taramasında bağlanma stillerinin; depresyon, kaygı, travma ve romantik ilişkilerle ilişkisinin yapıldığı araştırmaların kısıtlı olduğu gözlemlenmiştir. Bu nedenle bu çalışmanın sonucunda elde edilen verilerle literatüre katkı sağlanması amaçlanmıştır.

Bu araştırmada, yetişkinlerde, bağlanma stillerinin; depresyon, kaygı, travma ve romantik ilişkilerle ilişkisini incelemek amaçlanmıştır. Bu amaçla bu sorulara yanıt aranmıştır;

1. Bağlanma stilleri ile depresyon düzeyi arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
2. Bağlanma stilleri ile kaygı düzeyi arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
3. Bağlanma stilleri ile çocukluk çağında yaşanan duygusal istismar arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
4. Bağlanma stilleri ile çocukluk çağında yaşanan fiziksel istismar arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
5. Bağlanma stilleri ile çocukluk çağında yaşanan fiziksel ihmal arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

6. Bağlanma stilleri ile çocukluk çağında yaşanılan duygusal ihmâl arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
7. Bağlanma stilleri ile çocukluk çağında yaşanılan cinsel istismar arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
8. Bağlanma stilleri ile ilişkiye yüksek düzeyde odaklanma arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
9. Bağlanma stilleri ile ilişki doyumunu arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
10. Bağlanma stilleri ile ilişki korkusu/kaygısı arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
11. Bağlanma stilleri ile ilişki izlenimi ayarlama arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
12. Bağlanma stilleri ile ilişkide kendine güven arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
13. Bağlanma stilleri ile dışsal ilişki kontrolü arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
14. Bağlanma stilleri ile ilişki girişkenlikleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
15. Bağlanma stilleri ile içsel ilişki kontrolleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

BÖLÜM II

2. İLGİLİ LİTERATÜR

2.1. BAĞLANMA KURAMI VE BAĞLANMA STİLLERİ

2.1.1. Bağlanma Kavramı

Kişinin yetişkinliğinde nasıl bir karaktere sahip olacağı, erken çocukluk döneminde ebeveyniyle kurduğu ilişkiyle oldukça alakalıdır. Kişinin doğumundan itibaren başlayan ve yaşamı süresince devam etmekte olan ilişki, psikoloji literatüründe “bağlanma” şeklinde ifade edilmektedir. Kişiler için önem ifade eden ve diğer kişilerle kuvvetli bağlar geliştirme isteğinin sebebi, Bowlby (1969) tarafından ifade edilen Bağlanma Kuramında ele alınmaktadır (Sümer ve Güngör, 1999).

Yaşamın ilk anından itibaren ortaya çıkan ve devamlı olarak gelişmekte olan bağlanma biçimi kişinin kurduğu ilişkileri biçimlendiren bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bağlanma teorisyenleri, bağlanış şeklinin ergenlikten önceki süreçte güvenli bağlanma ya da güvensiz bağlanma biçiminde gelişmesi sonrasında değişim geçirme oranının çok düşük olduğunu belirtmektedirler (Hamilton, 2000).

Bağlanma şekillerinin bütün türlerinin geçmiş veya geleceğe yönelik, gözlemlenmesi teoride kolay pratikte zor olan fenomenolojik yansımaları bulunmaktadır (Thompson, 2002).

Aile bireylerinin rolleri, ebeveynlerin hareketlerinin kalitesi, aile içi tartışmalar, ilişkilerin birbirleri üzerindeki etkisi gibi faktörler değişikliklere sebep olabilmektedir. Pek çok farklı çalışmada, bağlanmanın nasıl ölçüleceği, devamlılığı, romantik ilişkilere olan etkisi gibi hususlardan bahsedilerek bağlanma biçimleri bütüncül bir yaklaşımla ele alınmaktadır (Hamilton, 2000) .

Kişilerin diğer kişilerle girdikleri yakın ilişkiler destekleyici ve koruyucu nitelikler barındırabilmektedir (Thompson, 2002).

2.1.2. Bağlanma Kuramının Temelleri ve Yaklaşımları

İlk olarak 1950’lerde John Bowlby, Mullan ve Mary Ainsworth’un ele aldığı bağlanma kuramı, psikoloji, nörofizyoloji gibi türlü alanlarda incelenen çocuk tepkileri olarak açıklanmaktadır. Bowlby'nin ilham aldığı kişilere örnek olarak Mullan, Darwin ve Freud’u göstermektedir. Fakat Bowlby, bilinçaltı konusunda Freud’un esaslarını kabul etmeyerek, iç dünyamızın dış dünyada edindiğimiz deneyimlerin yansıması olduğunu benimsemiştir (Connor, 2006). Kuramının dayanaklarını bağlanma davranışları üzerine kurmuş Bowlby, “bağlanma” ilişkisinde dikkat çeken iki husustan söz etmektedir. İlk olarak bağlanma, biyolojik köklere sahip, davranışları tetikleyen bağımsız bir sistem şeklinde açıklanmaktadır. İkinci konu ise bahsi geçen bu sistemdeki kişisel ayrılıkların kişilerin kendileri ve başkaları için meydana getirdikleri zihinsel modelleme ile alakalı olmasıdır (Bretherton, 1985). İlerleyen zamanlarda kuramda söz edilen bu iki konunun birincisi Ainsworth (1973), ikincisi ise Main (1985) tarafından yeniden değerlendirilmiştir. Bağlanma davranışı alanında “Yabancı Ortam Tekniği”ni geliştiren Ainsworth, zihinsel modeller alanında ise Main (1985)’in araştırmaları pek çok ampirik çalışmaya zemin hazırlamıştır. Romantik ilişkilerde bağlanma esasına dayanan araştırmalar yapan Hazan ve Shaver (1987)’in araştırmaları sonucunda, yakın ilişkiler hakkında birçok şeyi açığa kavuşturabilmek için “bağlanma kuramı”ndan destek almak yaygınlaşmış (Boyacıoğlu ve Sümer, 2011) ve pek çok farklı araştırmacı tarafından pek çok farklı şekilde ele alınmıştır (Örn. Bartholomew ve Horowitz, 1991; Collins ve Read, 1990; Feeney, 1999).

Bağlanma kuramı son dönemlerde popüler bir araştırma konusu olarak karşımıza çıkmaktadır. Çocuk ve aile bireyleri arasında kurulan erken ilişkinin diğer dönemleri de etkilediği araştırmalarla ortaya konmaktadır. Araştırmalar, aile bireyleri ile küçüklükten itibaren sağlıklı ilişkiler geliştirmiş olan çocukların duygusal ve sosyal açıdan daha sağlıklı olduklarını ve aile ilişkilerinde sorun yaşayan çocuklara oranla daha özgüvenli olduklarını göstermektedir (Ranson ve Urichuk, 2006). Ergenlik çağına gelmemiş olan çocuklarla kurulan ilişkilerin niteliği hakkında yapılan çalışmalar, bu dönemdeki ilişkileri güven veren ilişki olan çocukların daha olumlu, sosyal ve aile bireyleri haricindeki büyük insanlara karşı daha iletişime açık olduklarını göstermektedir. İçeriden, saldırgan davranışlar sergileyen ve bağımlı çocukların ise ergenlik öncesi

dönemde güven veren ilişki kuramadıkları elde edilen verilerdendir (Schmidt ark., 2002).

Bir başka konu ise, aile ve çocuk arasındaki ilişkinin çocuğun zihinsel gelişimine olan katkısıdır. Aile bireyleri ile güven verici ve pozitif bir ilişki kuran çocukların zihinsel gelişimlerinin bu durumdan olumlu etkilendiği ve bu çocukların eğitim ve hitabet alanlarında daha yetenekli olabilecekleri yapılan araştırmalarla desteklenen veriler arasında yer almaktadır (Ruiter ve Van Ijzendoorn, 1993).

Bağlanma türlerinin ne kadar sürebileceği hususu tartışmaya açık bir konu olup erken bağlanmanın hayat boyu ne şekilde gelişip nasıl etkiler yaratabileceği konusunda pek çok değişik incelemeler ortaya konmaktadır. Bağlanmanın sürekliliği Fraley (2002) tarafından iki biçimde ele alınmaktadır. Fraley'in ortaya koymuş olduğu ilk bakış açısı "prototip bakış açısı"dır. Prototip bakış açısına göre, bebeklikten itibaren ortaya konan bağlanma türleri kişinin gelecekte kuracağı ilişkileri biçimlendirmektedir. Bir diğer ifadeyle, yetişkinlik çağındaki ilişkiler ve bağlanma eğilimleri çocukluk döneminden kalma dürtüleri temsil etmektedir. Bağlanma temsillerinin sürekli değişim geçirip şekillendirilmesinin kolay olduğunu ileri sürdüğü ikinci model ise "değişimci bakış açısı" olarak adlandırılmaktadır. Bu bakış açısına göre çocukluk tecrübeleri, ilişkilerde dolaylı yoldan karşımıza çıkmaktadır. İki modeli de değerlendiren Fraley (2002), ikisinin de beraber ele alınması gerektiğini, çocukluk dönemindeki ilişkilerin gelecekteki ilişkilere etki edebileceğini fakat aynı zamanda dış faktörlerin de ilişkilere yön verebilme olasılığının olduğunu belirtmektedir.

Belsky ve Fearon'nun (2002) çalışmaları, erken dönemde kurulan güvensiz ilişkilerin çocukların ilerleyen dönemdeki hayatlarını her zaman kötü etkilemeyeceğini ortaya koymaktadır. Kötü bir bebeklik döneminden geçmiş, güvensiz bir ilişki kurmuş birisinin daha sonra güvenli ilişkiler geliştirerek bu kötü durumdan kurtulması, bebeklikte güvenli bağlanma yaşayıp daha sonrasında güvensiz bağlanma kuran kişilere kıyasla daha olgun ve zeki olduklarını göstermektedir.

Bebeklerde bağlanma biçimlerini ve sürekliliği araştıran Main ve Cassidy (1988), 40 bebekle 6 senelik bir çalışma gerçekleştirmişlerdir. Bu çalışmada bebeklikte ve 6 yaştaki bağlanma biçimleri %82 oranında birbiriyle örtüştüğü ortaya çıkmıştır.

Sürekli olarak görülen bağlanma biçimlerinde, değişimlerde gözlemlenmiştir. Yoksul olan anne-bebeklerin orta sınıf anne-bebeklerle karşılaştırılması yapıldığında birçok güvenli bağlanma şekli göstermiş bebeğin 6 sene sonra kaygılı bağlanma biçimi sergiledikleri görülmüştür. Main ve Cassidy (1988), kalıcı olmayan ilişki ortamlarının bağlılığın sürekliliğini etkilediğini ve hayat boyu bağlanma sürekliliğinin olabileceğini fakat değişen çevreden dolayı değişimler de gösterebileceğini söylemektedir.

Anne ve bebek arasındaki ilişkinin mahiyetinin ergenlikte kurulan ilişkilerin niteliğiyle benzer olduğu Hamilton'un (2000) çalışmasında ifade edilmektedir.

İlk ve yetişkin dönemlerdeki bağlanma biçimlerinin paydalarının temellerinin araştırılması, bağlanma biçimlerinin sürekliliğini anlamaya yardımcı olabilmektedir. Kişinin annesi ile olan romantik ilişkisi ile eşi arasında kurduğu romantik ilişkinin bazı noktalar açısından birbirine benzediği yapılan çalışmalarda belirtilmektedir (Fraley, 2002).

Kısaca, çalışmalar göstermektedir ki hayatın ilk dönemlerinde ortaya çıkan bağlanma biçimleri daha sonraki yıllarda kurulan ilişkilerde de benzer özellikler taşımaktadır (Örn. Bartholomew ve Horowitz, 1991; Collins ve Read, 1990, 1994; Feeney, 1999; Hazan ve Shaver, 1987).

2.1.3. Bağlanmanın Gelişimi

Bowlby'nin çalışmasına bakarak bir bebeğin yalnızca ona korumacı yaklaşan bir ebeveyn var ise hayatını devam ettirebileceğini söylemek mümkündür (Bowlby, 1969). Ebeveyn ve bebek arasında tepki vermek, gülmek gibi ortaya çıkan etkileşimler bebeğe deneyim kazandırmaktadır. Bebekte doğuştan var olan bu dürtüler, ebeveyniyle olan ilişkisi doğrultusunda ilerlemektedir.

Doğumdan sonraki 8-12 hafta arasına kadar geçen süre bağlanma öncesi dönem olarak adlandırılmış olup bu dönemde ebeveynin verdiği tepkilerle ortaya çıkmaya başlamaktadır (Bowlby, 1958). Ebeveyn harici kişilere olan yaklaşımda ise nitel ayırt etme farkındalığı gelişmemiş olabilmektedir. Sekizinci haftadan başlayarak altıncı aya kadar geçen sürede ise bağlanmanın ilk belirtileri ortaya çıkmaktadır. Bu süreç içerisinde bebek, ilgisinin büyük bir kısmını ebeveyne yöneltmektedir. En etkili

bağlanma belirtileri ise altıncı ve yirmi dördüncü ay arasında gerçekleşmektedir (Bowlby, 1979). Samimiyet duygusu bağlanmanın temelini oluşturmakta ve kişi ebeveyninden ayrı kaldığında mutsuzlaşmaya başlamaktadır.

Ebeveynin ne kadar ilgili olduğu çocuğun sosyal gelişimi açısından oldukça önem taşımaktadır. Ayrıca, bebeğin kendini ifade edebilmesi de çocuk ve ebeveyn ilişkilerinde dikkat edilmesi gereken bir başka önemli husustur (Soysal ve ark., 2000).

2.1.4. Bağlanmayı Etkileyen Unsurlar

2.1.4.1. Ebeveyn

Bebeklerin genelde kendisine bakan pek çok kişiye bağlılık duygusu geliştirebildiği gözlemlenmektedir (Berlin ve ark., 2008). Ancak bebek, kendisine bakan kişilerde, kendisine en zor durumda ilgilenmiş kişiyi en üst sıraya yerleştirdiği bir sınıfsal farklılık göstermektedir. Bu durum Bowlby tarafından “monotropi” (monotropy) olarak adlandırılmaktadır (Berlin ve ark., 2008).

Pek çok kültürde görüldüğü üzere, anne bakımı yapan kişi iken baba çocukla oyun oynayan kişidir. Çocuk ve baba arasındaki bağın düzeyini ölçebilmek için babanın oyun esnasındaki motive eden ve davet edici hareketlerine dikkat edilmesi gerekmektedir (Grossmann ve ark., 2008).

Güvenli anne-çocuk bağlanması ve baba-çocuk bağlanması arasında bazı pürüzlere rastlamak mümkündür (Grossmann ve ark., 2008). Bir çalışmanın sonucunda, anne ile kurulan güvenli ilişkinin zor zamanlarda rahatlatıcı etkisi gözlemlenirken, baba ile kurulmuş olan güvenli ilişki genelde oyun ve keşfetme gibi konularda önem kazandığı görülmektedir (Grossmann ve ark., 2008).

2.1.4.2. Yaş

Erken çocukluk döneminde ebeveynle kurulan bağ ile ilerleyen yaşlarda kurulan ilişkiler arasında “sebepsel ilişki” bulunmaktadır (Berlin ve ark., 2008). Bireyin erken dönemde kazandığı ilişki deneyimleri sebepsel bağlanmanın temelini meydana getirmektedir (Berlin ve ark., 2008).

Bağlanılan figürün, ona biçilen değer, ilişki türlerinin derinliğinin ve koşullarının (Zeifman ve Hazan, 2008) içsel çalışan modellerin (İÇM) katkısıyla zaman içinde yaşa elverişli şekilde farklılaşacağı ifade edilmektedir. Bu duruma örnek olarak, bağlanılan figür çocukluk dönemlerinde ebeveyn iken yetişkinlik döneminde eş ya da arkadaş olabilmektedir. Bağlanmanın ilk evrelerinde fiziksel gereksinimlerden dolayı bağlanma gerçekleştiriliyorken ilerleyen dönemlerde bu durum değişkenlik gösterebilmektedir. Bağlanmaların ilk evrelerinde simetrik olmadığı görülmektedir. Her koşulda bakım veren kişi ebeveynken bakım alan ise bebek olmaktadır. Fakat zaman içerisinde bağlanma simetrik hale gelmektedir. Romantik ilişki içindeki her iki taraf da kimi zaman bakım alan ya da bakım veren taraf olabilmektedir. Sonuç olarak her evrede bağlanma vardır ancak, bağlanma davranış şekilleri farklı olabilmektedir (Mikulincer ve Shaver, 2007).

2.1.4.3. Cinsiyet

Ergenlikten önceki süreçte çocuğa bakan ve çocuk arasında cinsiyet farkı yok gibi kabul edilebilmektedir (Del Giudice, 2009). Sonraki süreçlerde de bağlanma şekilleri açısından bir farklılık görülememektedir (Grossmann ve ark., 2008).

Ancak Del Giudice'ye göre çocuğun ergenliğe girmesiyle birlikte cinsiyet farklılığı önemli bir hale gelmektedir. Orta çocukluk ve olgun birey olma sürecine giden yolda güvensiz bağlanma türü sergileyen kızların daha tedirgin, erkeklerin ise daha çekingen oldukları görülmektedir (Del Giudice, 2009).

Aşk ilişkileri yetişkinlik çağındaki bağlanma sisteminde değerli hale gelmektedir. 1980'lerde yapılan araştırmalarda, romantik bağlanmada cinsiyet farkının bir önem taşımadığı kanısı yaygın olsa da daha sonraları yapılan çalışmalar erkeklerin kadınlardan daha fazla çekingen olduklarını ortaya koymaktadır (Schmitt ve ark., 2003). Bahsi geçen bu çekingenlik, neredeyse evrensel olarak kabul edilmektedir. Çalışmalar, Avrupa erkeklerinin kadınlara kıyasla daha çekingen olduğunu gösterirken, Orta Afrika ülkelerinde ise durum tersi şekilde çıkmıştır (Schmitt ve ark., 2003).

Birçok toplumda ilk adımın erkekten beklenmesi, erkek üzerinde bir baskı yaratmakta ve tedirginliğe sebep olarak reddedilme korkusu aşılacaktır (Schachner ve ark., 2008).

2.1.4.4. Sosyoekonomik Durum

Genellikle orta sınıf örneklerle yapılan bağlanma incelemelerinde güvenli ilişki, en genel görülen bağlanma biçimi olmaktadır (Sroufe, 2000). Orta sınıftaki sosyal tehdit oluşturabilecek unsurlar, düşük sınıftakilere göre daha çok devamlılığa ihtiyaç duyacağından dolayı güvenli ilişkinin ortaya çıkması daha olasıdır. Ancak, sosyal sorumluluk ve yoksulluk daha çok devamlılığa gerek duyduğu halde tedirgin bağlanma görülebilmektedir (Sroufe, 2000).

2.1.5. Yetişkinlik Dönemi Bağlanma Stilleri ve Bartholomew Modeli

Kişiler yaşamları süresince deneyimlerinden edindikleri bilgileri kullanmaktadırlar. Ancak, bağlanma ilişkilerinin ilk evresinde oluşan zihinsel şablonların hayat boyunca etkinliğini sürdürdüğü konusunu ele almak gerekmektedir (Collins ve Read, 1990; Kart, 2002).

İçsel çalışma şemaları yalnızca çocuk ve bakıcısı arasındaki ilişkiyi değil aynı zamanda yetişkin ilişkilerde de etkili olmaktadır (Fraley ve Shaver, 2000; Bozkurt, 2006).

Yetişkin yaşamındaki pek çok bağlanma ilişkisinde çocukluk evresi ve içsel çalışma şemalarının etkinlik gösterdiği gelişim teorisyenlerinin büyük bir kısmı tarafından kabul edilen bir konudur (Fraley ve Shaver, 2000; Waters ve ark., 2002; Bozkurt, 2006). Bebeklik ve yetişkinlik evrelerindeki bağlanmada ebeveyn veya romantik ilişki yaşanan partnerin yanında güvende hissetme açısından benzerlikler görülmektedir. Her iki evrede de bağlanılmış olan nesneden ayrı kalındığında tedirginlik ve stres duygusu ön plana çıkmaktadır. İki dönem arasındaki farklılık ise, çocukluk evresinde bakım alan ve bakım veren olmak üzere iki ayrı rol söz konusu iken, yetişkinlik evresinde her iki tarafta hem bakım alan hem de bakım veren rolünü üstlenmektedirler. Diğer bir farklılık ise, çocuklukta bağlanılan nesne ebeveyn olurken, yetişkinlikte ise bu cinsel eş olarak karşımıza çıkmaktadır (Shaver ve Hazan, 1993).

Ainsworth ve ekibinin “Yabancı Mekân” çalışmaları neticesinde çocuk ve ebeveyn arasındaki bağlanma güvenli, tedirgin ve çekingen olarak üç kategoriye ayrılmaktadır. Bu kategoriler gün geçtikçe bağlanma ilişkileri ele alınırken dikkate alınan esaslardan biri olmaya ve bu kapsamda iki ayrı ölçme metodu kullanılmaya başlamıştır. Bunlardan ilki, yetişkin bağlanma biçimlerinin görüşme ve gözlem çerçevesinde ölçülmesidir. Georgeve Main (1985) tarafından ilerletilmiş olan Yetişkin Bağlanma Görüşmesi (YBG; Adult Attachment Interview), araştırmada en fazla başvurulan kaynaktır (Sümer, 2006).

Main ve ekibinin (1985) çalışmalarında, çocukluklarında ebeveynleri ile güvensiz ilişkiler geliştirmiş ve kötü anılara sahip olan yetişkinlerin, yetişkinlik dönemlerinde de bağlanma ilişkilerinin güvensiz şekilde ilerlediğini ve kendi çocuklarıyla kurdukları ilişkilerin de bu durumun etkisi altında kaldığını belirtmektedirler. Ancak bazı durumlarda ise, çocukluklarını kötü anımsayan kişilerin yetişkinlik ilişkilerinde ve çocuklarıyla olan ilişkilerinde güvenli ilişki şeklini ortaya koyabildikleri görülmektedir (Rothbard ve Shaver, 1994; Saymaz, 2003).

İkinci yöntem ise basit bir ölçme yöntemidir. Daha önce çocuk ve ebeveyn arasındaki bağlanma türlerini açıklamak için kullanılan üç temel kategorinin yetişkin romantik ilişkilerde de kullanılabileceği Shaver ve Hazan (1987) tarafından ifade edilmektedir.

Bağlanma türlerini sınıflandırmak yerine diğer incelemelerde, Bowlby'nin “benlik ve başkaları modelleri” kapsamında ele almanın doğru olacağı yönünde görüşler bulunmaktadır (Fraley ve Shaver, 2000). Bu çerçevede, Bartholomew ve Horowitz (1991), benlik ve başkaları modeli bağlamında incelemeler sonucunda meydana gelen dört temel faktörün açığa çıkacağını söyleyerek (Bozkurt, 2006). “Dörtlü Bağlanma Şemasını” ortaya koymuşlardır. Bu şema, kişinin ruhsal şemalarının olumlu ya da olumsuz biçimde iki türlü değerlendirilmesiyle açığa çıkmaktadır. Başkalarının teyidinde gereksinim hissetmeden gelişmiş özgüven olumlu bencilik iken, düşük özgüven ise olumsuz bencilik şeklinde ifade edilmektedir.

Olumlu başkaları modelinde diğer kişilere karşı bağlanılabilir ve güven duyulabilir duygular geliştirilmekteyken, olumsuz başkaları modelinde ise diğer

kişilerin güvensiz olduğu düşüncesi hakimdir (Bartholomew ve Horowitz, 1991). Bu bağlamda Bartholomew (1991) tarafından dört bağlanma biçimi ortaya konmaktadır. Bu kapsamda; Güvenli bağlanma biçimi: Olumlu bencilik ve başkaları modelinin sentezi olarak ifade edilmektedir. Kişinin gereksinimlerine cevap verebilen ve samimi duygular içinde olan bir ebeveynin çocuğun olumlu ilişkiler geliştirmesine yardımcı olacağı söylenmektedir (Bartholomew ve Horowitz, 1991). Bu kişilerin özgüveni yüksek olmakta ve kolayca ilişki kurabilmektedirler.

Tedirgin bağlanma biçimi: Bu bağlanma türünde kişi, başkalarına güven duymada zorlanmakta ve kendisini değerli hissetmemektedir. Sosyal ilişkiler konusunda çekingen bir tavır sergileyen bu kişilerde özgüven problemi de görülmektedir.

Saplantılı Bağlanma ilişkisi: Bu ilişkide kişinin başkalarıyla değil kendiyile sorunu vardır. Çocukluk döneminde yeterli ilgi ve bakımı göremeyen birey kendini değersiz bulmaktadır (Bartholomew, 1991). Romantik ilişkilerde partnerlerini oldukça bunaltan ve yapışkan tavırlar sergilediklerinden dolayı karşısındaki kişiyi kendilerinden soğutabilmektedirler.

Türlü bağlanma ölçeklerinde kullanılmakta olan 323 maddenin uygulama alanlarını genişleten Brennan ve arkadaşları (1998), çeşitli analizlerle ana boyutları ifade etmek istemişler ve yetişkin bağlanma davranışlarının tedirginlik ve kaçınma boyutu olmak üzere iki boyutta ele alındığını söylemişlerdir.

Başka kişilerle yakınlık kurma ve onlara bağlanmaktan kaçınma durumu kaçınma boyutuyla, reddedilme korkusundan kaynaklı oluşan kaygı ise tedirginlik boyutudur.

Yapılan araştırmalar doğrultusunda kaçınma ve tedirginlik derecelerinin on sekiz madde ile ölçümünün yapıldığı Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri'ni (YİYE; Experiences in Close Relationships Inventory) ortaya koymuşlardır (Sümer, 2006).

Bartholomew ve Horowitz (1991)'in geliştirmiş olduğu şemaya benzer biçimde "YİYE" ile ölçümü yapılan tedirginlik ve kaçınma boyutları bağlamında bireyler 4 bağlanma kategorisinde ele alınmaktadır. Bencilik modeli ile tedirginlik boyutu, başkaları modeliyle de kaçınma boyutu ilişkilendirilmektedir (Brennan ve ark., 1998).

Güvenli bağlanma biçimi düşük seviyede tedirgin ve kaçınma boyutunda tanımlanırken, korkulu bağlanma ise her iki boyutun da yüksek biçimleriyle ilişkilendirilmektedir. Son olarak saplantılı bağlanma ilişkisi, yüksek tedirginlik ve düşük kaçınma ile kayıtsız bağlanma ilişkisi ise daha az tedirginlik ve yüksek kaçınma ile tanımlanmaktadır (Sümer, 2006).

Sınıflandırma ve ölçme şekilleri birbirinden farklı olsa dahi kaçınma ve tedirginlik boyutlarının bağlanma hareketlerini açıklayan oldukça önemli iki unsur olduğu hususunda ortak bir görüş hakimdir (Sümer, 2006).

2.3. DEPRESYON, KAYGI VE TRAVMANIN KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ

2.3.1. Depresyonun Tanımı

Depresyonun tanım olarak tıp tarihinde Hipokrat ile yerini aldığı görülmektedir. Depresyon sebebini vücutta kara safranın artmasıyla ilişkilendiren Hipokrat buna “melaine chole” adını vermiştir (Cimilli, 2001).

Üzülme durumunun kronik bir hal almasıyla bireylerdeki duyguların, düşüncelerin, konuşmaların ve hareketlerin azalmasını takip eden durgun, isteksiz, karamsar düşünüş tarzı hakim olur. Kendini değersiz hissetme hali ve çeşitli işlevsel kayıplar bu durumla perçinlenerek bir sendroma dönüşür. Bu sendrom Afektif bozuklukların en sık rastlanan çeşidi olarak nitelendirilebilir (Pınar ve Tel, 2012; Aydemir, 2004; Vardar ve Erzenin, 2011).

Kederli ve üzüntülü olma, karamsar düşünceler, yetersiz ve güçsüz hissetme, aktivitede azalma, işlevsel yavaşlama şeklinde belirtiler ortaya koyan depresyonun mental hastalıklar arasında yarattığı tartışmalar uzun yıllardır süregelmektedir (Özdel ve ark., 2002). Toplumsal ve finansal yönden çıkmaza giren kişilerde depresyonun oluşma riski artmaktadır. Öyle ki depresyona giren kişilerin çoğunlukla çevre faktörlerinin etkisinde kaldığı gözlemlenmektedir (Cimilli, 2001). Depresyon hastası insanlarda görülen işlev kaybı ve fizyolojik açıdan gerilemeler kitlesel boyutta ele alındığında ülkeler için ciddi kayıplara yol açtığı görülmektedir (Özdel ve ark., 2002).

Depresyonun seyriyle ilişkili bazı semptomlar; uyumada ve beslenmede görülen bozulmalar, somatik semptomlar, karamsar ruh hali, değersizlik hissi, hiçbir şeyden zevk alamamak, ilgide azalmalar, çok fazla ağlamak, kararsızlık, kişisel yetersizlik, geleceğe dair ümitsizlik, kendine karşı memnuniyetsizlik, suçluluk duygusu, intikam almaya dair düşünceler, motive olmada yaşanan güçlüklerdir (Ören ve Gençdoğan, 2007).

2.3.2 Depresyonun Kuramsal Çerçevesi

2.3.2.1. Psikanalitik Kurama Göre Depresyon

Freud'un "Yas ve Melankoli" makalesi içerik olarak incelendiğinde, depresyonun oluşmasındaki temel sebeplerin çocukluk dönemindeki sevgiyle ilişkili kavramların tam olarak oturtulamaması ve kaybolan bu nesne yerine yaratılan çift yönlü duyguların kişide hayat boyu hüküm sürmesiyle ilişkili olduğunun belirtildiği görülmektedir (Davison ve Neale, 2004). Freud'a göre depresyon ilk çocuklukta sevgiye ait çağrışımların bozulması, sevgiyle ilgili nesnelere bilinçüstü ve sembolik olarak ortadan kalkmasıyla oluşan bir hastalıktır. Depresyonla yası birbirinden ayıran temel etken burada yatmaktadır. Melankoli hastalarında hastalıktan önceki evrede nesnel ilişkiler yas sürecindeki kişiye oranla fazlasıyla narsist ve duygu yönünden olabildiğince yoğunluk gösterir (Koroğlu, 2013). Melankolik semptomlar ve bulgular Freud'un tanımlamalarına göre şu şekildedir: yoğun keder, üzüntü ve yasla ilgili duygular, çevresel faktörlere kapalılık, hayata karşı ilginin azalması, duygusal küntlük, sevgisel bağlanımların yitmesi, işlevsellikte azalış, değersizlik hisleri, kendiyile ilgili olumsuz düşünceler ya da değer biçme yetisinin azalışı veya tamamen körelmesi, suçluluk, ceza çekmeyi arzu etme halidir (Köknel, 1989).

2.3.2.2. Kognitif Kurama Göre Depresyon

Beck ve arkadaşlarının depresyonla ilgili duygusal temelleri bilişsel hatalar, bilişsel üçlü, bilişsel şemalar şeklinde üç grupta değerlendirdikleri görülmektedir. Beck tarafından üçlü olarak adlandırılan bu değerlendirme; bireyin kendisini olumlu değerlendirme yetisinin yitimi, çevreyle, hayatla ve geleceğiyle ilgili olumlu beklentilerin kalmaması şeklindeki alt maddelerden oluşmaktadır. Kişinin yanlış

değerlendirerek oluşturduğu bu faktörler, karşılaşılan uyarıcıları ayırt etmede, seçmede, depolamada gerçeklik algısının kaybolmasına sebep olmaktadır. Böyle bir durumda Kişinin yanlış düşünceleri birbirini tetikleyen unsurlar halinde süregelir. Düşüncedeki hatalar; belli bir sistem dahilinde olan ve devamlılık arz eden yapıdadır. Abartma veya küçültme, ikili düşünme, aşırı genelleme, yanlış çıkarımlarda bulunma, şahsileştirme kalıplarında değerlendirilen bu özellikler düşüncedeki hatalara örnek teşkil etmektedirler (Köknel, 1989). Beck tarafından ortaya onan bilişsel yaklaşımı temel anlamda dört faktörden oluşmaktadır:

1. Olumsuz üçlü: Kendine, dünyaya, geleceğe ilişkin değerlendirmelerdeki olumsuzluklar

2. Bu tip düşünceleri yok saymamak

3. Bilgiyi değerlendirirken veya algılarken sistemsel yanlışların oluşması

4. Temelinde fonksiyonel yanlışların bulunduğu varsayımlar üretme (Savaşır ve Senar, 1996) Beck'e göre olumsuz üçlü depresyonun semptomlarını oluşturmaktadır. Bu kuramda kişiler ilk etapta kendileriyle ilgili olumsuz algıları oluştururlar. Sonra da dünya ve geleceğe ilişkin olumsuz düşünceler üreterek çevrelerinde var olan nesnelere kendileri için engel olarak değerlendirirler (Batıgün, 2001).

2.3.2.3. Davranışçılık Kuramına Göre Depresyon

Hayatın ilk yıllarında insanların tecrübe ettiği olaylar hayatlarının geri kalanını şekillendirmelerinde önemli bir paya sahip olur. Bu yaklaşım depresyonun öğrenilmiş çaresizlikle ilgili olduğunu savunur. Kuramda sıklıkla ilgilenilen günlük hayatta aktif olmayan insanlar yaşamlarının belirli dönemlerinde bu duruma çare arar ve başarısız olduklarında geçmiş dönem başarısızlıklarını hatırlarlar ve yeniden aktif olmayı denemek için yeterli motivasyonu kendilerinde bulamazlar (Davison ve Neale, 2004). Bir hayvanın maruz kaldığı tekrar eden bir dizi şoktan sonra kaçma imkanı olsa dahi kaçmaması öğrenilmiş çaresizliğin depresyonla ilişkisine güzel bir örnek teşkil etmektedir (Maier, 1984). Seligman tarafından, öğrenilmiş çaresizlik deneyimine maruz kalan ve stres ortaya çıkaran faktörlerde harekete geçme kabiliyeti olmayan deneklerle aktivitede azalma görülen depresyon hastalarının azalan harekete geçme kabiliyetlerine

benzediği gözlemlenmiştir. Depresyon geçiren bireylerin umutsuz, karamsar, iştahsız olmaları, çok fazla ya da çok az uyumaları öğrenilmiş çaresizlikten muzdarip kişilerde de görülmektedir. Geçmişe ya da geleceğe ilişkin herhangi bir durumun kontrolünü ele alamadıkların gören bu kişilerde depresyon kolayca tetiklenebilmektedir (Depue ve Monroe, 1978). Hayvanlardaki strese yönelik tutumlarda izlenen pasifliğin ötesinde hareketlerinde azalma, beslenme ve zevk veren aktivetelerde azalma kiloda belirgin azalışlar şeklinde değişmeler de gözlemlenmiştir (Willner, 1990). Kişilerin davranışlarına getirdikleri açıklamalar yükleme adını almaktadır. Depresyonla yaşayan insanların oluşturdukları farklı yükleme eşitleri bulunur. Bir depresyon hastası başarılarını çevresel faktörlere bağlarken, başarısızlıklardan kendilerini sorumlu tutar (Abramson, Seligman, ve Teasdale, 1978). Bu hastaların hayatlarında meydana gelen değişikliklerde farklı yüklemeler yaparak kalıcı durumlar yaratmaları ve bu durumların birtakım tetiklemelerle depresyona dönüştüğü görülmektedir. Depresyon geçirmeye meyilli insanlar “depresif yükleme tarzı”nda bulunurlar.

2.3.3. Depresyonun Belirtileri

Depresyonun ağımızda çok yaygın bir hastalık olması durumundan hareketle depresyondan günümüzün nezlesi şeklinde bahsetmek yerinde bir tabir olur. Depresyonun kişiden kişiye gösterdiği fizyolojik, genetik ve homojen olmayan farklılıkları geniş bir inceleme ve değerlendirme alanı olmaya devam etmesini sağlamaktadır.

Ruhsal Belirtiler: İnsanları değerersizlik hissi, kendine yabancılaşma, kötümser düşünceler, kendini suçlama, kararsızlık şeklinde etkileyen depresyon genel olarak en sık karşılaşılan ruh hastalığıdır (Bolat ve ark., 2011). depresyon belirtileri şu şekildedir:

- derin elem ve üzüntü,
- hayata dair umutsuzluk,
- suçluluk duygusu,
- değerersizlik hissi,
- uykuda görülen bozulmalar,

- dikkatte azalma,
- düşüncelerde bulanıklık,

- ilgisizlik gibi semptomlar depresyon hastalarının çoğunda rastlanır. Bunların dışında enerjide azalma, halsizlik, yorgun düşme şeklinde de belirtiler mevcuttur. Ağır vakalarda hasta tedaviye yanaşmaz kendinin tedavi etmeye degecek biri olmadığını düşünüp doktorla işbirliğine yanaşmaz. Yalnızlığın depresyon ortaya çıkarmada en önemli faktörlerden biri olduğu düşünülmektedir. İnsanlar yalnızlık korkusuyla baş edebilmek için çevrelerine karşı anlayışlı ve duyarlı olurlar. Depresyon hastaları intihara meyillidirler. intihara kalkışıp başarılı olanların depresyondaki kişilerin buldukları intihar girişimlerine oranı çok daha düşüktür (Altay ve Avcı, 2009; Arı ve ark., 2010).

Bedensel Belirtiler: Depresyonda yoğun somatik belirtilere rastlanmaktadır. Bedenle ruhun iç içe geçmiş yapısından ötürü birinde meydana gelen bozulma ötekinin de sağlıklı işleyişine ket vuracaktır. Depresyon hastasında; uykuda ve beslenmede görülen bozukluklar, cinselliğe karşı duyarsızlaşma, enerjide genel olarak azalma, dışkılamada zorluk, düşük tansiyon, sırtta ve kafada meydana gelen belirgin ağrı, sebepsiz öfke patlamaları, kalabalık ortamlara ve sese karşı tahammül seviyesinin düşmesi gibi somatik belirtilere rastlanmaktadır (Bakır ve ark., 1997; Yıldız ve Yıldız, 2009). İlerlemiş depresyon vakalarında hastada yineleyen intihar düşüncelerine rastlanması iyileştirme mekanizmasının erkenden işlemesi gerekliliğini ve tedavinin göz ardı edilemeyecek şekilde önem arz ettiğini göstermektedir (Ören ve Gençdoğan, 2007).

Depresyon duygular ve bedende yarattığı tahribatla sınırlı kalmayıp düşünsel süreçleri de önemli ölçüde etkilemektedir. Depresyon hastalarına uygulanan klinik testlerde bu hastaların normal kişilere oranla dikkat, hafıza, psikomotor hız gibi fonksiyonlarda kayıplar yaşadığı gözlemlenmiştir. Bu fonksiyonlar gündelik hayatın devam ettirilebilmesinde gereken bilişsel faaliyetlerdir.

Davranışların ve bilişsel fonksiyonların düzene girmesi ancak ve ancak beynin yönetim işlevlerinin düzenlenmesiyle gerçekleşir. Yönetim işlevlerindeki bozulmalarda kişiler tek başlarına hayatlarını idame ettirme yetisinden uzaklaşır ve çevreyle olan ilişkilerinde başarısızlığa uğrarlar.

Depresyonun etkisine giren bir hastada bilişsel işlevlerdeki bozukluk normal karşılanmaktadır. Klinik değerlendirmeler sonucu depresyon tanısı almış bir hasta üzerinden yönetim fonksiyonlarının depresyonla ilişkisini ortaya koymak oldukça güçtür. Lampe ve arkadaşları (2003) tekrar eden depresyon vakalarında hastanın yönetim fonksiyonlarının normal kişilere oranla çok daha kötü durumda olduğunu tespit etmişlerdir. hastalığın ilk evrelerinde görülen yönetim fonksiyonlarında bozulmaların Tekrar eden depresyon vakalarınıninkine göre hangi durumda olduğu tam olarak bilinmemektedir (Karabekiroğlu ve ark., 2010; Lampe ve ark., 2003).

Stres depresyon oluşturmada ve geliştirmede önemli bir etkidir. Fakat stres yaratan faktörlerin depresyon oluşturmadaki etkinliği de yine irsi yönelimlerden kaynaklanmaktadır. Bu yönelimler depresyona gösterilen meyille sınırlı kalmayıp kişilerin zaman içinde stres faktörlerine verdiği yanıtın değişmesine hatta stres yaratacağı düşüncesiyle bu faktörlerden dolayısıyla da yaşamdan geri çekilmelerine neden olacaktır. Depresyonun sık ataklarla birlikte seyrettiği bir vakada çocukluğun ilk dönemlerindeki travmaların oluşturduğu ruhsal zedelenmelerden bahsedilebilir. Bu zedelenmeler stres yaratan çeşitli unsurlar karşısında kişiyi güçsüz kılmakta ve depresyon oluşturma riskini artırmaktadır. İrsi veya çevresel birçok faktörün tetiklediği bir dizi kırılabilirlik depresyonun başlangıcını ortaya koyar. Bu faktörlerin nitelikleri belirli depresif semptomlarla birlikte meylin boyutlarını değerlendirmeye yardım eder. Hamilelikte anne, maruz kaldığı stres unsurlarını çocuğuna da yüklemekte ve kaygılı bir birey olmasında önemli sebeplerden biri haline gelmektedir. Bu yüzden annelikte stres yaratan unsurlardan olabildiğince uzak durmak gerekmektedir. Yapılan tetkiklerde, Hamilelikte annelerin yaşayacağı olumsuzlukların çocuklardaki beyinsel gelişimleri önemli ölçüde etkilediği ve ileriki yaşamlarında stresli durumlar karşısında depresif semptomlar geliştirmeleri riskini artırdığı belirlenmiştir (Kocataş ve ark., 2004; Kotan ve ark., 2009).

Özet olarak depresyonda kişisel ilişkilerde başarısızlık, akademik yönden başarısızlık, mesleki anlamda başarısızlık gibi istenmeyen durumlar ortaya çıkmaktadır. Depresyon bu yüzden önemszenmesi gereken bir hastalıktır. Çocuklukta görülen depresyon ileriki yıllarda hedefsiz bireylerin toplum içinde yer bulamaması şeklinde tezahür etmektedir. Depresyon, toplumsal iş gücünü ve etkin çalışma kapasitesini

düşürür. Madde bağımlılığı ve intihar gibi istenmeyen durumların oluşmasına sebebiyet verir.

Böylece depresyonun önüne geçilmesi ve niteliklerinin belirlenmesi, depresyonda riskliliği artıran faktörlerin ortaya konması mühim bir mesele haline gelmektedir. Depresyonun değerlendirme sonuçları sonrasında ortaya konan alt tiplerinin de ayrı ayrı ele alınması gerekmektedir. Kısıtlı bir zaman aralığında yineleyen veya bütünüyle yatışmayan, semptomları devamlılık arz eden türleriyle depresyon kısa tekrarlayıcı, dirençli veya kronik şeklinde sınıflara ayrılır. Çoğu kez bu türlerin iç içe geçtiği de görülmektedir. Farklı nitelikleriyle ele alınması gereken ve tedavide olumlu yanıt almanın çok da kolay olmadığı depresyonun bu gibi türlerinde tedavi açısından çeşitli yöntemlere başvurulabilmekte ve birkaç farklı ilaçtan oluşan kombinasyonların reçete edilmesi söz konusu olmaktadır (Samancı ve ark., 1998; Softa ve Kaya, 2013)

2.4. KAYGI

2.4.1. Kaygının Tanımı

TDK'ya göre kaygının tanımı şu şekildedir: derin elem, sıkıntılı duygudurum, endişeli ruh hali, anksiyete. Hiçbir geçerli neden olmaksızın olumsuz bir durumla karşılaşılacağı fikriyle belli olmaktadır. “Amerikan Psikiyatri Birliği (APA)’ne göre bu durum şahsiyetin bilinç sınırları içerisinde görülen kırmızı alarm durumudur. Bu alarm şahsiyetin kendisine dönüşerek bir etken çerçevesinde veya özgül durumda görülebilir (Bilgin, 2001). Barlow’a göre kaygıyı analiz etmenin öncesinde korkuyla kaygının temel niteliklerini ayırt etmek gerekmektedir. Olması ihtimal dahilinde olan, ancak ciddiye alınması kişi için yaşam standardını düşüren bir niteliğe bürünen sürece kaygı denir. Kaygının sebep olduğu ümitsizlik, korkaklık, özgüven eksikliği, endişeli ruh hali gibi durumlar karşısında kişi kendine kaçış için yollar arar ancak sorunun kendi içinde olduğunu göz ardı eder. Çünkü kişinin algıladığı tehdidin gerçeği yansıtan bir yönü bulunmamaktadır. Korkudaysa tehdidin içselleştirilmesi sürecine verilen ani tepkiler yer almaktadır. Bu tepkiler tehdidin gerçekleşebilme ihtimali üzerine dinamik değerlendirme yetisindeki bozuklukla oluşmaktadır (Ar, 2014). Kaygının tetiklemesiyle meydana gelen bazı hareketler önceden tasarlanmamış ve çoğu kez yapılmasının

mantıksız olduğu bilirse dahi yapılmaya devam eden, korkunun ve endişenin yol açtığı çeşitli davranış kalıplarıdır (Bilgin, 2001).

2.4.2. Normal ve Patolojik Kaygı

Anksiyeteyi izah etmeye çalışmak anksiyete ve korku kavramlarını ayrı ayrı ele alarak ayrımlarını ortaya koymakla mümkündür. Tehlikeli bir durumla karşı karşıya kalındığından ortaya çıkan alarm durumu, olan ya da olmayan tehlikeli durumun birey tarafından değerlendirilme biçimine korku adı verilir (Beck ve Emery, 1985). Anksiyeteye somut bir tehdit unsuru görülmeksizin ortaya çıkan endişe durumudur. Anksiyete olası bir tehdit için ortaya konan mekanizmadır. Günümüzde geline noktada anksiyete tabirinin kullanımı; umutsuzluk, mahcup hissetme, olağandışı hisler, bıkmalı hali, zihni karmaşa, anormal şüphecilik şeklindeki semptomlarla bağdaşmaktadır (Barlow, 2002). Beck ve Emery (1985) korkunun tanımını, herhangi bir tehdit unsuruna maruz kalma halinde ortaya konan bilişsel aktiviteye şeklinde değerlendirirken, anksiyetenin tanımını, bu aktivite esnasında beliren duygu yoğunluğu olarak tespit etmiştir. Korkuyu ve anksiyeteyi bir arada düşünmek onların zihni ve duygular yönünden aynı kefeye koymak olur. Anksiyetenin somut uyarıcılarla harekete geçmesi ve uyarıcı sona erdiğinde sonlanması olağan karşılanmaktadır. Ancak tehlike geçmesine rağmen kaygılı ruh hali sürmekte ise veya tehlikeye oranla gösterilen tepki abartılı bulunuyorsa burada patolojiden söz edilmektedir. Burada gidilmesi gereken öteki bir değerlendirme ise anksiyetenin kişiyi maruz bıraktığı somatik belirtilerin varlığıdır. Kişi fazlasıyla kuşkulu, ürkek ve kederli bir tablo ortaya koyuyorsa, somatik semptomlar belirginse veya iş, ilişki gibi hayati aktivitelerinde geri çekilmeler yaşıyorsa anksiyete patolojik bir hal almıştır denebilir.

2.4.3. Kaygının Kuramsal Çerçevesi

2.4.3.1. Freud ve Psikanaliz Çerçevesinde Kaygı

Kaygı (anksiyete), Latin dilinde “tıkanma hissi”, “boğulmak” anlamındaki “angere” sözcüğünden gelmektedir. Bu konudaki değerlendirmeler tarihin ilk dönemlerinde de göze çarpmaktadır. Hipokrat bu kavramı korku ve gayesiz kaygı şeklinde açıklamıştır. 19. asırda dönemin önde gelen araştırmacıları anksiyeteyi

tanımlamışlardır. Heinrich Neumann, kaygının meydana gelmesini tatmin edilmemiş cinsellikle bağdaştırmaktadır. Karl Ideler aynı şekilde ruhsal yönden rahatsız kişilerde cinselliğin aktif olarak yaşanmadığını öne sürmektedir. Bu yaklaşımların psikanalizme örtüşen yönlerinin olduğu aşıkardır. Otto Domrich kaygı ataklarından söz eden araştırmacıların ilkidir (Nutt ve ark., 1998). Freud 19. yy.da bu konuyu derinlemesine araştıran kişi olmuştur. Freud, hastaları üzerindeki yaptığı değerlendirmeleri sonucunda bu rahatsızlığın günümüzdeki şekline uyarlamıştır. Freud'un tanımına göre anksiyete; insan bedenindeki sistemsel enerjideki dalgalanmalar ve bu dalgalanmalar neticesinde kişinin içsel süreçlerinde yaşadığı çatışmalardır. Çatışmaların sonucunda algılanan tehlikeli durumlara gösterilen tepkide farklılaşmalar gözlemlenmektedir. Kaygı tehlikeli bir durumdur. Algılanan tehlikeli durumlara gösterilen anksiyete tepkisi ruh sağlığını korumak ve önemli olabilecek risk faktörlerini göz ardı etmemeye yarar. Anksiyetenin tetikleyicisi, ortaya çıkış sebebi ve gelişim süreci bireyler tarafından algılanamasa da yarattığı tedirginlikten hoşlanmamaktadırlar. Freud'un tanımlamalarına göre anksiyete üç şekilde tezahür etmektedir (Saatçioğlu, 2001).

Nevrotik Anksiyete: Bebeklikten ve erken çocukluktan kaynaklanan belirsiz bıkkınlık biçiminde tecrübe edilen ve genelde olağandışı kaygı olarak değerlendirilen kaygıdır. Kaygıya sebep olan kişinin kendisidir. Bastırılmış cinsel dürtüler ve davranışsal şiddetten kaynaklanır (Geçtan, 1999).

Törel (Moral) Anksiyete: üstbenliğin duyuncu olarak addedilen bölümünce onaylanmayan durumlarda ego tarafından ortaya konan utanma ve kendini suçlama duyguları görülmektedir. Bireyi, algıladığı kendi olumsuz duyguları gergin, endişeli ve bazen de sinirlilik belirtileriyle seyreden bir içe kapanma sürecine götürür. Karmaşık düşünceler ve yaşadığı zihinsel dilemmalar bu rahatsızlığı tetikler (Yaycı, 2000).

Gerçek Anksiyete: fiziksel veya çevresel etkenlerin oluşturduğu risk karşısında bireyi uyanık tutan ve tehditlerle baş edebilmesine imkan veren hayatı normal seyrinde devam ettirmesine yardımcı olan anksiyete türüdür. Tehlikeli faktörler bireyin kendisinden kaynaklanmaz (Geçtan, 1999). Güleç ve Köroğlu'nun değerlendirmelerinde (1997) Freud'un kaygıyla alakalı gerçekleştirdiği çalışmalarında "uyuşmazlık" kavramı üzerine yoğunlaşmasından ve kaygının anlamlandırılmasındaki bir dizi topografi teorisinden bahsedilmektedir. Topografi ve tatmin yaklaşımlarının yaşamsal enerjinin

kanalize edildiği dürtülerde doyuma ulaşmakla bilinçsel tepkilerin ölçülmesi arasında bir bağ kurdukları söylenebilir. Doyurulmayan dürtüler algılama seviyesine ulaşmak için çeşitli metotlar oluştururlar. Böylece uyumsuzluk faktörünün temeline de ulaşılmış olmaktadır. Strüktürel erek uyumsuzluk konumunun tespit edilebilmesi dışında bilişsel olarak uyumsuzluğun belirtisi şeklinde bir anlaşmazlık ifadesinden oluştuğunun geçerli bir kanıtıdır. Otto Rank, tüm kaygı ve nevrozları doğarken yaşanan travmatik durumlara bağlamıştır. Temelini “annesinden ayrılma” durumu oluşturan bu travmatik durumda kişilerin yaşadığı ayrılıklarda yinelenen bir his halini alan kaygı görülür (Çifter, 1990).

Yelkenci için Adler’in anksiyeteye ilgili tespiti şu şekildedir: Aşağılık kompleksinin insan ruhunda açtığı derin bir yara. Birey bu hisle baş etmenin yolunu güven ve statü kazanmak olarak görür ve anksiyeteyi diğer insanlar üzerinde denetim kurma mekanizması olarak kullanır. Jung’a göre kaygı toplumun bastırıldığı duygularından kaynaklanan, akılcılıktan uzak güçlerin ve görünümünün bireyi akli melekeleriyle birlikte kontrol altına almasına engel olan davranış şeklinde açıklamaktadır. Karen Horney’e göre anksiyete umutsuzluğa farklı bir bakış açısıdır. Korkmak ve kaygılanmak birbirine yakın kavramlardır fakat kaygı doğası itibariyle korkudan öte bir tabloyu çağrıştırmaktadır. Korkunun tehlikeyle var olduğunu söyleyen Horney, anksiyetenin gerçek bir sebep gözlenmeksizin, risk faktörlerinin gerçeklikle bağdaşmadığı kesinken içsel süreçler sonucu oluşan bir tepkisellik olduğunu belirtmektedir. Maddesel bir realiteyle varlığı ispatlanabilir olan tehlike karşısında gösterilen korku tepkisi normalden kaygı durumunda görülen tehlikenin niteliği kişiye özgü ve anormaldir. Horney, kaygının bilişsel fonksiyonların dışında kalarak bireysel tutumları etkilediğini savunmaktadır. Aklın sınırları dışına çıkan kaygılanma durumu kişiyi biçare kılmaktadır. Kimse kontrol altına alamadığı bir duygunun esiri olmak istemez. Bu yüzden korkulan nesne veya durumlar karşısında hissedilen aciziyet endişenin artmasına yol açar. Kaygılı kişinin zaman içinde toplumsal ilişkilerden uzaklaştığı, gündelik ihtiyaçlarını karşılayamaz duruma geldiği ve düşüncelerinin azaldığı görülmektedir (Geçtan, 1981).

2.4.3.2. Alfred Adler ve Bireysel Psikolojide Kaygı

Adler, insanlarda görülen aşağılık kompleksinin ve üstünlüğü ele geçirme yarışının kaygıları tetiklediğini ve kederin gerçek sebebinin kişilerin kendilerini eksik hissetmeleri olduğunu belirtmektedir. Statü ve emniyet sağlamak sebebiyle kaygının kullanıldığını ve bu sayede diğer insanları kontrol etmenin mümkün olduğu yanılığısına düşüldüğünü anlatmaktadır. İnsanın aşağılık hissini doyurulması ve statü arayışı başarılı olamazsa umutsuzlukla gelen his kaygı olur (Çavuşoğlu, 1990).

2.4.3.3. Davranışçı ve Öğrenme Yaklaşımları

Öğrenme teorilerine göre kaçınma davranışı kaygının artmasıyla başlar. Bu tepki kaygıda azalmaya olanak sağlayan bir çıkış noktasıdır (Budak, 2000). Öğrenmede klasik teorilerden klasik ve edimsel koşullanmada önem arz eden hususlar şunlardır: Öncelikle korkunun ve kaygının ele alınış biçimiyle değişken yönleri bulunmaktadır. Bir süreç içerisinde gelişen ve çözümlenmenin kolay olmadığı durumlar karşısında ortaya konan tepkisel girişimlerin kestirilebilir davranışların önüne geçeceği ve böylece kaçınmayı ortayı çıkaran etmenlerin tespit edilmesinde güçlüklerle karşılaşılacağı aşıkardır (Akman, 2004). Bu kurama göre her kaygı öğrenilerek geliştirilen davranışlar silsilesidir. Bu davranışlar çoğu zaman anlamsız ve boşunadır. Kişiler ailesinden aldıkları davranış modellerini benimser ve kendi yeniliklerini dahi bu modeller üzerine kurarlar. Bu yüzden öğrenme çocuklukta başlar ve öğrenilen her yeni model eski modellemenin üzerine inşa edilir (Özpoyraz, 2016).

2.4.4. Kaygının Belirtileri

Fiziksel Belirtiler: Otonom sinir sisteminin bir parçası olan sempatik sinir sistemiyle doğrudan etkileşim halinde olan bir dizi belirtiyi kapsamaktadır. Bunlar; kalbin atış hızının artması, baş dönmesi, solunumdaki sıklaşma, ishal, baş ağrısı, kan basıncındaki yükselmeler, ağız kuruluğu, yutkunma zorluğu, bulantı ve kaslarda gerginlik hissi, terlemek, uyuyamamak, sürekli titremek, kusmak, bayılmak gibi belirtilerin rastlandığı durumlar için geçerli olmaktadır (Saban, 2010). Ayrıca Solunum güçlüğü, göğsün sıkışması, çarpıntı, kan basıncındaki artış, halsiz hissetme, iştahsızlık,

karnın ağrması, kaşıntı gibi şikayetleri beraberinde getirmektedir (Tükel ve Alkın, 2006).

Psikolojik Belirtiler: Korkmak, tedirgin, huzursuz ve çaresiz hissetmek, güvensiz, çekingen, sinirli ve gergin ruh hali, depresyona girmek, sersemlik, cinsel istek kaybı, kendine hakim olamamak, kontrasyonda kayıplar şeklinde seyreden semptomlardır (Saban, 2010).

Bilişsel Belirtiler: Dikkatin bozulması, yaratıcılıkta azalma, hafıza zayıflığı, karar alma zorluğu, içe kapanıklık (Saban, 2010).

2.5. TRAVMA

2.5.1. Travmanın Tanımı

Travmanın sözlükteki anlamında dokularda veya organlarda dışarıdan gelen bir etkiyle bozulmaların oluşması gibi bir anlam ifade edilse de bu kelimenin tıptaki karşılığında psikolojiyle ve fizikselle açıklanan iki unsur bulunmaktadır. Yukarıda yapılan tanımlamada, travma tek yönden ele alınmış olup ancak fizikselle ilgilidir. Bu tanım Travmanın psikolojik tarafını incelememektedir. Coddington (1972) 'a göre psikolojiyle ilgili travmanın tanımı, kişilerin hayat seyrinde değişmelere yol açan önemli olaylar ve insanların tekrar uyum sağlamak zorunda kalmaları şeklindedir. Travmanın içinde bulunduğumuz zamanlarda stresle aynı anlama gelecek şekilde farkında olunmaksızın kullanıldığı görülmektedir. Ayrıca Van Der Kolk (1996)'un tanımlamasıyla bu durum daha net şekilde ifade edilmiştir. Şöyle ki; travma meydana getiren hadise, kişilerin şimdiki ve ileriki zamanda kendileri ve öteki insanlarla ilgili genel görüşlerini, tutumlarını etkileyen ve hatta ortadan kaldıran deneyimlerdir (Coddington, 1972).

Travmalar yaşamın bir parçasıdır ve vücut bütünlüğüne yönelik tehditlerin veya yıkıcı durumların, ölme hissi uyandırması durumuyla açıklanırlar. Herman (2007) travma geçirmiş insanlarda; korkma, çaresiz hissetme kontrolü kaybetme ve ölüm tehditlerini gibi hislerle yüzleşmenin normal olduğuna dikkat çekmektedir. Travmalar insanların hayat seyrindeki normal akışın sekteye uğramasına yol açan olaylardır. Bunlar yetişme şartlarına, alışkanlıklara sorunlara yaklaşım tarzlarına göre kişiden

kişiyeye farklılık gösterirler. Günümüzde travma geçirmeden yaşamını sürdürebilen insan olmadığı gibi travma ortaya çıkaran durumun etkilerini anlayıp travmayla mücadele etme yoluna giden insanların da bu konuda başarılı olup olamayacakları belirsizdir.

2.5.2. Travma Sonrası Stres Bozukluğu

Travma yaratan hadiseler karşısında gösterilen tepkinin içeriği ne olursa olsun tam anlamıyla travmanın etkilerine karşı sergilenen bir nitelikte olmamaktadır. Bu olaylar sonrasında; rahatsız edici hisler, olayla ilgili çağrışımlardan kurtulmayı hedefleyen kaçınmacı davranışlar, uyuyamama, konsantrasyon kaybı şeklinde ortaya çıkan semptomlar belli zaman diliminde ve belli seviyede görüldüğünde DSM-IV'e göre Travma Sonrası Stres Bozukluğu olarak adlandırılmaktadır (Yılmaz, 2006).

TSSB'de kişi kendine ya da başka birine yapılan vücut bütünlüğüne saldırıyı yaşamış ve bundan korkmuş akabinde çaresiz hissetmiş ve deneyimlenen bu olay hakkında rüya görmüş, tekrar eden düşüncelerle kendini meşgul hissetmiş, olayın geçtiği yerden ve kişiden uzaklaşma eğilimi göstermiş, konsantrasyon kaybı yaşamış olmalıdır (APA, 1994). TSSB ile yaşam boyunca %1 ila %9 oranlarında karşılaşmakta olup travmaya bağlı olarak değişkenlik gösterebileceği araştırmalarda ortaya konmuştur (Karancı ve ark., 2009). Kaya'nın yaptığı çalışmada işkenceden sonra gelişen TSSB %30, deprem sonrası gelişen TSSB de %50 oranlarında seyrettiği vurgulanmaktadır. Yine de insanların yol açtığı travmatik hadiselerin çok daha ciddi sonuçları olduğunu gösteren araştırmalar da mevcuttur (Aker, 2006; Aker ve ark., 2008).

Vietnam Savaşı'ndan sonra TSSB DSM-III tanı kriterlerine bir dizi araştırma neticesinde yüksek anksiyete ve panik semptomlarıyla belli olan bir ruhsal hastalık olarak dahil olmuştur (Hacıoğlu ve ark., 2002). Travma yaşayan insanlarda TSSB'nin görülme sıklığı yüksek olmasına karşın, başka ruhsal hastalıklarla birlikte görülmesi her zaman imkan dahilindedir (Yılmaz, 2006). Depresyonun ve çeşitli duygudurum bozukluklarının TSSB tanısına ek olarak çoğu hastada gözlemlenmesi kesintisiz kaygı hissinin bir neticesidir (Özgen ve Aydın, 1999). Travmayla ilgili araştırmalar travmanın ve depresyonun birbirleriyle yakından ilişkili rahatsızlıklar olduğunu ortaya koymaktadır (Ekşi ve ark., 2007; Karakaya ve ark., 2004). Tural ve arkadaşları (Tural ve ark., 2001) TSSB'den muzdarip 76 süregelen hastada gözlemlenen TSSB'ye ek ruhsal

hastalık tanısı %38.2 oranında ve bu ruhsal hastalığın %75.9 oranında Majör Depresyon şeklinde görüldüğü belirtilmektedir. TSSB'ye ek olarak gözlemlenen ruhsal hastalıkların başını anksiyete, uyuşturucu bağımlılığı, somatik bozukluklar, psikoz, beslenme bozukluğu ve cinsel işlevde bozulma çekmektedir (Özgen ve Aydın, 1999; Özgüler ve ark., 2004). Bir araştırmaya göre TSSB'ye eşlik eden bazı ruh hastalıklarının gözlenme oranları; alkolizm %6.4, panik bozukluk %6.4, obsesif kompulsif bozukluk %12.5, fobi bozukluğu %29, depresyon %35.5 şeklindedir (Özgen ve Aydın, 1999). Bu hastalıkların TSSB'ye rastlanmaksızın gözlemlenmesi imkan dahilinde olsa da genelde TSSB tanısına ek olarak gözlemlenmektedir. Ayrıca her travmanın bir ruh hastalığı ortaya çıkaracağını söylemek abesle iştirigaldir (Karancı ve ark., 2009). Travmaya neden olan unsurların insanlar üzerinde yarattığı eğilimlerin herkeste farklı davranışsal faktörler oluşturduğu ve farklı belirtilerle seyrettiği bilinen bir gerçektir. Travma yaratan unsurların sayıca fazlalığı, travmadaki şiddet unsuru, algılanış biçimi, travmayla karşı karşıya kalan kişinin yaşı ve cinsiyeti farklı belirtilerin oluşmasında etkili olabilmektedir (Karancı ve ark., 2009). Belirtilerin ortaya çıkıp çıkmaması veya fazlalaşması bu faktörlerle yakından ilişkilidir.

2.6. ROMANTİK İLİŞKİLER VE BAĞLANMA KURAMI

2.6.1. Romantik İlişkilerin Gelişimi

İnsan, sosyal bir varlıktır. Bu nedenle, gelişimi süresince farklı insanlarla ve farklı tipte çok sayıda ilişki kurmaktadır. Bunların başında ise anne-bebek ilişkisi gelmektedir. Bağlanmaya ilişkin olarak sözü edilen gruplandırmalar, temel itibarıyla bu dönemde kurulan ilişkiyle ilgilidir. Gelişimin en önemli basamağı; Collins, ve arkadaşlarına (2002) göre anne veya bakıcının istenildiği zamanda ulaşılabilir durumda olması ve “güvenli üs” görevini doğru bir şekilde gerçekleştirebilmesidir. Anne, bebek ve bakıcı ilişkilerini bağlanma düzeyinde inceleyen ilk kişi olan Bowlby (1980) de bebek ile anne arasında kurulan ilişkinin bağlanma davranışlarının oluşumunda belirleyici olduğunu ifade etmektedir.

Sosyal ilişkiler, hayat boyunca gelişerek ve değişerek devam etmekte; birey çocukluk, ergenlik ve yetişkinlik döneminde farklı ilişkiler kurmaktadır. Bu farklılaşmanın bir getirisi olarak içinde bulunulan durumlar değişmekte ve birey de bu

değişikliklere karşı çeşitli stratejiler geliştirmektedir. Bu stratejiler, daha önceki ilişki tecrübelerinden yola çıkılarak oluşturulmaktadır. Bu anlamda, diğer araştırmacıların da ifade ettiği üzere, gelişimin bir durumun diğerini etkilemesiyle, uyumlu ve bağlantılı bir şekilde oluştuğunu söylemek mümkündür (İmamoğlu, 2009). Gelişim sürecine ilişkin olarak bazı araştırmacılar anne-bakıcı ilişkisinin en önemli unsur olduğu düşüncesindeyken, kimi araştırmacılara göre ergenlik sürecindeki akran ilişkileri de en az bebeklikteki anne-bakıcı ilişkisi kadar önemlidir. Bu gruptaki araştırmacılar, bu iddialarına dayanak olarak ergenlik döneminde akranlarla yoğunlaşan ilişkinin bir sonucu olarak aileden yaşanan kopuşu göstermektedir. Sullivan (1953), bu süreçte bireyin akranları yoluyla destek olmayı, değer vermeyi ve paylaşmayı öğrendiğini ifade etmektedir. Bebeklik dönemindekinin aksine, akran ilişkisinde mecburiyet durumu yoktur. Bu nedenle, ilişki karşılıklılık ilkesine dayalı olarak mevcuttur. Ergenliğin sonuna gelindiğinde ise hemcinslerle olan ilişkinin yoğunlaşmasıyla birlikte, aile dışında kişilerle de yakın ilişkiler başlamaktadır. Bunun nedeni, ilginin ergenlikte hemcinslerle yaşanan arkadaşlıkların aksine, karşı cinse kaymasıdır. Ergenlik, karşı cinsin de bulunduğu karışık arkadaş gruplarında bulunulmaktan keyif alınan bir dönemdir. Bu dönemde, romantizmin hayatın merkezine koyulmasıyla birlikte birey kendini yetişkinlerinkine benzer romantik ilişkilere hazır hissetmektedir ve kalabalık akran grupları gelişimi, zamanla yerini romantik ilişkiye bırakmaktadır (Zimmer-Gembeck, 2002).

Hendrix (2007), ergenliğin gelişim süreci üzerindeki etkilerinden ayrı ve farklı bir boyut olarak, bireylerin ergenlik döneminde ilişki kurmak istedikleri kişilerde ebeveyn özellikleri aradığını ifade etmektedir. Birey, çocuklukta oluşmuş bir güdüyle, romantik ilişki kurmak istediği kişilerde ebeveynlerinden birine ya da her ikisine birden ait olan çeşitli özellikleri arama ve bulma eğilimindedir. Bu ihtiyaç, özünde temel bilinçdışı arzuları tatmin ihtiyacıdır. Bunun yanında, geçmiş tecrübelerin ve ebeveyn özelliklerinin bireylerin romantik ilişkilerine yön verdiği ve bireyleri bu ilişkilerin sürdürülmesi ya da sonlandırılması konusunda bilinçlendirdiği de belirtilmelidir.

Bağlanma çeşitlerinin en sağlıklısı olarak görülen güvenli bağlanmaya sahip birey destek alma konusunda açıktır ve kolay yakınlık kurabilmektedir. Bunun yanında, çevresince değer gördüğüne olan inancı da kuvvetlidir. Bağlanma figürleriyle olan

ilişkilerinde samimi ve iletişim kurmaya isteklidir ve sosyal açıdan yeteneklidir. İlişkileri hakkındaki değerlendirmeleri olumludur. Kaygılı-kararsız gruptaki birey ise yakınlık konusunda abartılı talepler içerisindedir. İlişkilerinde sevilme ve reddedilme kaygısı yaşamakta, kendisini başkalarına kabul ettirmek için ısrarcı tavırlar içerisine girmekte ve diğer insanları güvenilir bulmamaktadır. Buna karşılık, bu gruptaki bireyler ilişkiye girme konusunda isteklidir. Kendilerine güvenilmesini önemli bulurken diğer insanlara güvenmeyen kaçınmacı birey ise karşılıklı dayanışma ve yakınlık konusunda oldukça çekimser bir tavır içerisinde olup genellikle diğer insanlardan uzak durmaktadır. Birey, başkalarına güven ve duygusal olarak bağlanma konusunda acı çekme korkusundan ileri gelen bir çekimserlik ve isteksizlik içerisindedir (Collins ve ark., 2002).

Bowlby'nin bağlanma modellerinden etkilenen Hazan ve Shaver (1987), yetişkinlerin romantik ilişkilerindeki bağlanmalarına ilişkin bir araştırma yapmışlar ve bebeklik bağlanma şekillerine benzer üç tipik özelliği içeren "Love Quiz" isimli bir anket hazırlamışlardır. Rock Mountain News'ta yayınlanan bu anketin sonuçları posta yoluyla elde edilmiştir. Toplamda 1200 okuyucu geri dönüşte bulunmuş, verilen cevaplar içerisinden rastgele seçilen 630 adedi değerlendirmeye alınmıştır. Yapılan analiz, katılımcıların %59'unun güvenli, %25'inin kaçınmacı ve %11'inin de kaygılı-kararsız bağlandıkları sonucunu ortaya koymuştur. Hazan ve Shaver, yürüttükleri çalışmaların sonucunda, çocuklukta bağlanma modelinin yetişkinlikteki bağlanma ve romantik ilişki davranışı üzerinde çok etkili olduğu sonucuna varmıştır.

2.6.2. Romantik İlişkilere İlişkin Kuramlar

2.6.2.1. Karşılıklı Bağımlılık Kuramı

Karşılıklı bağımlılık, Thibaut ve Kelly (1959) tarafından geliştirilmiş bir kuramdır. Karşılıklı bağımlılık, etkileşim içerisindeki bireylerin davranışlarının zaman içerisinde eşlerinin güdü, tercih ve davranışlarından hareketle birbirlerinin deneyimlerine göre şekillenerek veya bu deneyimlerden etkilenecek davranma tarzı ve aynı zamanda davranma derecesi olarak tanımlanmaktadır (Thibaut ve Kelley, 1959). Çiftler arasındaki etkileşim, kuramın odak noktasıdır. Etkileşim, çiftlerin mevcut kazanım ve davranışlarının yanı sıra, onların gelecekteki muhtemel davranışlarına da

yön vermektedir. Etkileşim niteliği ise ödül-bedel ilişkisiyle belirlenmektedir. Ödül, bireyin ilişki sayesinde edindiği tatmin, memnuniyet ve hoşnutluk unsurlarını ifade etmektedir. Bedel ise, bireyin ilişkiyi sürdürmek için sarf ettiği çaba, sahip olduğu kaygı gibi unsurlardır (Erden-İmamoğlu, 2009; Ünlü, 2004).

2.6.2.2. Yatırım Kuramı

Rusbult'ın (1980) geliştirdiği bu kurama göre, karşılıklı bağımlılığın mevcut olduğu ilişkilerde bağlanım oluşmakta ve bu ilişkilerde bağlanım belirleyicilerinden söz edilebilmektedir. Bu belirleyiciler; yatırım miktarı, alternatiflerin niteliği ve ilişki doyumdur. Model, bireyin doyum düzeyiyle birlikte ilişki bağlanım düzeyinin de artacağı varsayımı üzerine inşa edilmiştir. Modelde bağlanımın ikinci belirleyicisini seçeneklerin nitelikleri oluşturmaktadır. Bu kavram, bireyin mevcut ilişkisi haricindeki yalnız kalmak veya başka biriyle olmak gibi alternatifleri değerlendirmesiyle ilgilidir. Model, bireyin alternatiflerin niteliğini olumlu değerlendirmesinin düşük ilişki bağlanımıyla ilişkili olduğunu savunmaktadır (Büyükşahin, 2006).

2.6.2.3. Bağlanma Kuramı

Bowlby'nin (1969) ileri sürdüğü bağlanma kuramı, bebeklerin birincil bakıcılarıyla güçlü duygusal bağlar kurmalarının sebebini ve bakıcıların yokluğunda neden duygusal stres yaşayıp bakıcılarından kopmakta zorluk yaşadıklarını açıklamayı amaçlamaktadır. Bu kuramın ortaya atılmasında en büyük etken, bebek ve çocukların birincil bakıcı konumundaki annelerinden belirli bir süreliğine ayrı kaldıklarında, temel ihtiyaçları giderilmiş olsa dahi duygusal anlamda tepki göstermeleri ve bu tepkilerin gözlemlenmesi olmuştur. Bowlby'ye (1980) göre bebekler, çocuklar ve diğer maymun yavrularının bakıcılarından ayrıldıkları zaman gösterdikleri tepkiler evrensel olup tahmin edilebilir ardışık duygusal tepki dizilerinden oluşmaktadır. Bu duygusal tepkiler; karşı koyma, çaresizlik ve devamında kopma şeklinde oluşmaktadır. Karşı koyma, bebeğin bağlanma figürü konumundaki birincil bakıcısını aktif olarak araması ve ona seslenmesi eğilimidir. Çaresizlik, bebeğin bağlanma figürü olan birincil bakıcısından ayrı kalması veya çabalarına rağmen birincil bakıcısına ulaşamaması durumunda içine düştüğü mutsuzluk ve ümitsizlik halidir. Bu evrede bebek hareketsiz ve edilgendir. Kopma aşamasında ise bebek bağlanma figürüne ulaşma çabalarının sonuçsuz

kaldığının farkına varmakta ve bağlanma figüründen, onu aramaktan vazgeçmek suretiyle kopmaktadır. İnsan ve maymun yavruları, bakıcılarından ayrılmaları halinde benzer duygusal tepkiler sergilemektedir. Bu durum, Bowlby’de bağlanmanın evrimsel bir süreç olduğuna dair düşüncelerin oluşmasına neden olmuştur. Bowlby, bununla birlikte bağlanma sürecindeki bağlanma ilişkisinin diğer sosyal ilişkilerden daha farklı olduğu görüşündedir. Buna göre; yeni doğan bebekler korku, güvensizlik veya savunmasızlık gibi bir duyguya kapıldıklarında, fiziksel yakınlığı korumak ve güvenlik hissini sağlamak amacıyla çeşitli davranışlar içerisine girmektedirler. Bebekler, bu şekilde bağlanma figürüne ulaşmaya çalışmaktadırlar. Bağlanma figürü, korkan bebek için bir anlamda “güvenli üs” görevini üstlenmekte ve böylelikle bebeğe güven ve cesaret aşılamaktadır.

Bowlby’nin de aralarında bulunduğu bir grup araştırmacı, insan ve maymun yavruları üzerinde yaptıkları çeşitli araştırmaların ardından, bebeklerin annelerinin yanlarında olduğunu hissettikleri zaman daha enerjik, korkusuz ve sağlıklı göründüklerini saptamıştır. Böylelikle yavrular korkusuz bir biçimde çevrelerini keşfetme eylemini gerçekleştirmeye devam etmekte ve etraflarındakilere sıcak ilgi göstermektedirler.

Bağlanma figürü, ayrıldıktan sonra geri döndüğünde ise yeniden güvence, rahatlama ve destek için güvenilir bir sığınak işlevine sahiptir. Böylelikle, bağlanma süreci yakınlık, güvence üssü ve güvenli sığınak olarak üç önemli tanımlayıcı özellikte ve üç temel işlevde ifade edilebilmektedir (Hazan ve Shaver, 1987).

Bowlby’nin bağlanma kuramını temel alan Ainsworth ve arkadaşları (1978), psikoloji laboratuvarında 12-18 aylık çocukların ve annelerinin davranışlarını “Yabancı Ortam” olarak bilinen bir metot yardımıyla gözlemlemişlerdir. Bu çalışmanın amacı, çocukların annelerinden ayrıldıktan sonra anneleriyle yeniden bir araya geldiklerinde gösterdikleri tepkilerin ve çocuk-anne arasındaki bağlanma türleri arasında farklılık bulunup bulunmadığının gözlemlenmesi olmuştur. Çalışma kapsamında, anne ile çocuğu bir süre birlikte bulunmakta ancak daha sonra çocuk çok sayıda oyuncuğun bulunduğu odada bir yabancı ile yalnız bırakılmaktadır. Anne, birkaç dakika sonra çocuğun bulunduğu odaya tekrar dönmektedir. Ainsworth ve arkadaşları, çocukların annelerinin odaya geri dönüşü üzerine verdikleri tepkileri gözlemleyerek çocuk ile anne

arasında üç farklı bağlanma stilinden birinin geliştiği sonucuna varmışlardır. Bu stiller güvenli (secure), kaygılı-kararsız (anxious-ambivalent) ve kaçınmacı (avoidant) bağlanma stilleridir. Buna göre; annesine (birincil bakıcı) güvenli bağlanmış olarak kategorize edilen çocukların annelerinden ayrıldıklarında biraz huzursuzluk yaşadıkları fakat çevreyi keşfetmeye çalışmaya rahatlıkla devam ettikleri görülmüştür. Bu gruptaki çocuklar yabancılarla iletişimlerinde daha rahat davranmış ve annelerinin odaya dönmesini sevinçle karşılamışlardır. Bununla birlikte, keşiflerini anneleriyle paylaşma konusunda da istekli oldukları gözlemlenmiştir. Kaygılı-kararsız çocuklar ise anneleri odayı terk ettiğinde derin bir kaygı ve gerilim yaşayıp çevreleriyle iletişim kurmayı reddetmişlerdir. Çevreyi keşfetme konusunda isteksiz davranmışlar ve odaya geri dönen annelerine bir yandan sarılırken diğer yandan annelerini itmeye çalışmışlardır. Shaver ve arkadaşları (1996) bu kategorideki bebeklerin bağlanma figürlerine karşı saplantılı olduklarını ve ayrılık durumunda kolaylıkla ağladıklarını belirtmiştir. Annelerine kaçınmacı bağlanma stili ile bağlanan üçüncü gruptaki çocuklar ise hem annelerinin odadan ayrılmalarına hem de odaya geri dönmelerine kayıtsız kalmışlardır. Bu çocuklar anneleri odadan ayrılırken de, anneleri odaya girdikten sonra da durumla ilgili olarak çok az tepki ve ilgi göstermiştir. Aynı zamanda, çevreyle iletişim ve yakınlık kurma konusunda da çekimser ve isteksiz oldukları görülmüştür. Görüldüğü üzere, bağlanma figürlerine farklı stillerde bağlanan bebekler bu figürlerden ayrıldıktan ve onlarla tekrar bir araya geldikten sonra farklı duygusal tepkiler sergilemektedir. Bununla birlikte, daha önce de belirtildiği üzere, tüm çocuklar bağlanma nesnesi olarak annelerinden ayrılmaları durumunda, çeşitli düzeylerde karşı koyma, çaresizlik ve kopma gibi birbirini takip eden tepkiler göstermişlerdir (Hazan ve Shaver, 1987). Karşı koyma davranışı kaygılı-kararsız çocuklarda sıklıkla görülürken, kaçınmacı bağlanma stiliyle bağlanan çocukların büyük oranda kopma (duygusal ve davranışsal geri çekilim) davranışını gösterdikleri saptanmıştır. Güvenli çocuklar için ise anneleri bir çeşit güvenli bir üs işlevi üstlenmektedir. Bununla birlikte, güvenli çocukların anne ve babaları da sıcak ve güvenli iken, kaygılı-kararsız çocukların ebeveynleri müdahaleci ve tutarsızdır. Kaçınmacı çocuklar da ilgisiz ve soğuk ebeveynlere sahiptirler (McCutcheon, 1998).

Bowlby (1988), bebeklerin birincil bakıcılarıyla geliştirdikleri bağlanma örüntülerinden hareketle kendilerine ve çevrelerine ilişkin birtakım zihinsel temsiller

(mental representation) veya içsel çalışan modeller (internal working models) geliştirdiklerini savunmaktadır. Bakıcıları ile tutarlı ve sıcak tecrübeler edinen, yani güvenli bağlanmış olan çocukların iyi huylu, yetenekli ve sevilebilir olma gibi kendi benliklerine ilişkin olarak olumlu zihinsel temsiller geliştirebilmeleri mümkündür. Bu çocuklar, çevrelerindeki diğer insanların da yardımsever, güvenilir ve iyi niyetli olduklarına yönelik olumlu zihinsel temsiller oluşturma eğilimindedirler. Bakıcılarıyla reddedici ve soğuk tecrübeler yaşayan çocuklar ise tam aksine kendilerini sevilmeye değmez, yeteneksiz ve kötü buldukları gibi çevrelerindeki insanların da aynı özelliklere sahip olduğu yönünde olumsuz zihinsel temsiller oluşturabilmektedirler. Diğer bir ifadeyle, çocuklar bağlanma figürüyle kurdukları iletişimden hareketle kendilerine; bağlanma figürünün ulaşılabilirliğinden ve duyarlılığından hareketle ise çevrelerine yönelik algılarını geliştirmektedirler. Bowlby'ye göre bu zihinsel temsiller, benlik saygısının gelişmesi için temel işlevi görmektedir ve çocukluktan başlayarak yetişkinliğe kadar hayatın tüm dönemlerinde kişilik gelişiminde etkili olmakta, bireyin sosyal ilişkilerine yön vermektedirler.

2.6.3. Bağlanma Kuramı Çerçevesinde Romantik İlişkiler

Romantik ilişkiler, insanların kişisel gelişim ve kendini güvende hissetme gibi çeşitli temel ihtiyaçlarına cevap niteliği taşımaktadır. Yetişkin romantik bağlanma stilleri, algısal süreçlerin algılanması açısından yol göstericidir (Bröemer ve Blümle, 2003). Yetişkinlikte akranların ve eşlerin, ailenin bebeklik ve çocukluk döneminde sorumlu olduğu duygusal destek ve güvenliği sağlayıp ihtiyaçların karşılanması konusunda benzer işlevleri yerine getirmesi durumunda, bağlanma davranışı aileden akranlara/eşlere aktarılmaktadır. (Hazan ve Shaver, 1994). Romantik bağlanmayı, eşler arasındaki (sevgili, karı-koca vb.) aşk ve sevgi temelli; duygusal, sosyal ve cinsel ihtiyaçların karşılanması talebinin ağır bastığı karşılıklı bir tamamlama süreci olarak tanımlamak mümkündür. Bu tür bir bağlanmanın gelişiminde yakınlık, doyum, güven, birlik, ilişkiye adanmışlık ve bağlılık, eşitlik gibi ihtiyaç temelli unsurlar önemli rol oynamaktadır (Çetinkaya, 2013).

Hazan ve Shaver (1987), romantik aşkı farklı bağlanma geçmişlerine sahip farklı bireylerin farklı biçimde yaşadığı bir bağlanma süreci olarak tanımlamıştır. İkili, bağlanma kavramını romantik ilişkilere uyarlamış ve bireylerin güvenli, kaygılı-kararsız

ve kaçınmacı bağlanma stillerine sahip olduklarını tespit etmiştir. Buna göre; güvenli bağlanma stiline sahip bireyler, sevgi deneyimlerinin mutlu ve güvenilir olduğunu ifade etmektedir. Kaygılı-kararsız bağlanma stiline sahip bireylerin ise sevgi deneyimlerini duygusal anlamda inişli ve çıkışlı, takıntılı olarak tanımladıkları görülmüştür. Kaçınmacı bağlanma stiline sahip bireylerde duygusal iniş ve çıkışlarla birlikte kıskançlığın yüksek olduğu saptanmıştır. Bu bireyler, başka bireylerle yakınlaşmaktan da korkmaktadır.

Yakınlık arama temelinde değerlendirildiğinde, bebek-bakıcı ile yetişkinler arasındaki bağlanma farkının öncelikli kaynağı bağlanma motivasyonudur. İlişki doyumu, büyük ölçüde cinsel tatmin, konfor ve ilgi gibi çeşitli temel ihtiyaçların tatmin edilmesiyle ilişkilidir (Hazan ve Shaver, 1994). Bebeklik ve yetişkinlik dönemi bağlanma süreci arasındaki farklılıklar, romantik bağlanmanın açıklanmasında da örnek olarak gösterilebilmektedir. Sözelimi, anne ile bebek arasındaki bağ tek yönlüdür. Bebek, ihtiyaçlarının karşılanması için sevgi, ilgi, bakım, rahatlık beklentisi içerisindedir ve anne bu taleplere karşı duyarlılık göstermektedir. Buna karşılık, yetişkin romantik ilişkilerdeki bağlanma süreci tek yönlü değil, karşılıklı olarak oluşmaktadır. Bu tip süreçlerde, ilişkideki iki birey de hem alan hem de veren pozisyonundadır. Bunların yanında, yetişkin bağlanma sürecinde cinsel ilişki ve ortak amaçların varlığı gibi faktörler de mevcuttur (Çetinkaya, 2013). 25 yıllık yetişkin bağlanma araştırmaları, güvenli bireylerin ilişkilerinde romantik aşkla ilgili olarak olumlu inançların oluştuğunu ortaya koymuştur. Güvenli bağlanma; yıkıcı davranış ihtimalini azaltmanın yanı sıra, toplumsal davranışları desteklemekte ve ilişkideki pozitif havaya katkı sağlamaktadır (Mikulincer ve Shaver, 2007).

Romantik ilişkilerde bağlanma stilleri; yetişkinlikte güvenli bağlanma, kişisel ve ilişkiye yönelik üst düzey beklenti, kendine ve çevreye karşı üst düzey güven, kendini açma ve doyum şeklinde tanımlanabilmektedir (Welch ve Houser, 2010). Güvenli bağlanma, kişinin ilişkiye olan bağlılığı üzerinde de etkilidir. Güvenli bireyler, ilişkilerine güvensiz bağlanan bireylere ve özellikle de kaçınmacı bağlananlara kıyasla daha bağlıdırlar. Bununla birlikte, bu bireylerin ilişkiden tatmin sağlayamamaları durumunda bağlılıklarını azaltmaları da daha kolaydır. Öte yandan kaygılı bağlanan bireyler, ilişkilerinde eşleriyle ilgili kararlarında kararsız ve tutarsız davranmaktadırlar.

Eşlerini düşündükleri zaman motivasyona bağlı isteme/yaklaşma ve korku/kaçınma gibi güçlerde çatışmalar ve bu yönde hareketlenme oluşmaktadır (Mikulincer ve Shaver, 2013). Romantik ilişkilerde bağlanma kavramı, çok sayıda çalışmada ele alınmıştır (Campbell ve ark., 2005; Feeney ve Noller, 1990; Fraley ve Davis, 1997) ve bu araştırmalar, güvenli bağlanmanın ilişki kalitesi ve doyumunu yönünden önemini ortaya koymaktadır. Sözgelimi, Feeney ve Noller (1990) tarafından yapılan bir araştırma, güvenli bağlanan bireylerin ilişkilerini daha güven verici bulduklarını ve daha yüksek özgüven seviyesine sahip olduklarını göstermiştir. Benzer şekilde, Simpson (1990) da güvenli bağlanan bireylerin ilişkilerinde pozitif duyguların çok, negatif duyguların az sayıda olduğu sonucuna varmıştır. Bu durum, kaçınmacı ve kaygılı bireyler içinse geçerli değildir. Bu bireylerin ilişkilerinde daha çok stres yaşadıkları, Campbell ve arkadaşları (2005) tarafından yapılan bir çalışmayla tespit edilmiştir. İnternet ve teknolojinin kullanımı konusunda da romantik ilişkilerde bağlanmanın etkisinden söz etmek mümkündür. Morey ve arkadaşları (2013) göre, sosyal ağları daha sık kullanan kişiler, destek ve yakınlık ihtiyacı fazla olan kaygılı ve kaçınmacı bireylerdir. Sonuç itibariyle romantik ilişkilerde bağlanma kavramının kişinin ilişki kalitesinden ilişki doyumuna, teknoloji kullanımından yakınlık ihtiyacına kadar pek çok alanda öne çıktığını söylemek mümkündür. Romantik ilişkilerin ortaya çıkışını ve sürdürülebilirliğini etkileyen diğer bir önemli faktör de bireylerin eş seçimi konusundaki inançlarıdır. Eş seçimi, bireyin hayatı boyunca alacağı en önemli kararlardan biridir. Genellikle genç yetişkinlik döneminde, bireyin ilişkilerinin ve toplumdaki rolünün değişmeye başladığı bir zamanda yapılıyor olması, eş seçimini daha da önemli hale getirmektedir. Bu dönemde, bireyin kısıtlayıcı ve rasyonellikten uzak inançları, ilişki doyumunu ve sürdürülebilirliğini olumsuz yönde etkileyen unsurların en önemlileridir. Bu nedenle, bireyin eş seçimi konusundaki kısıtlayıcı inançlarının üzerine eğilmek, romantik ilişkinin temellerinden biri olma işlevini üstlenecektir.

Bowlby'nin çalışmalarından itibaren güvensiz bağlanma biçimi daha sonraki yaşam dönemlerinde psikopatoloji için önemli bir faktör olarak değerlendirilmiş; doğanın özgün modeli olan güvenli bağlanma ise psikolojik açıdan sağlıklılıkla ilişkilendirilmiştir. Güvensiz bağlanma biçimleri olan kaygılı/ikircikli bağlanma, kaygı ve depresif bozukluklarla ilişkilendirilirken, kaçınan bağlanma biçimi ise davranış bozukluğu ve diğer dışa vuruk davranışlarla ilişkilendirilmiştir. Dezorganize

bağlanmanın ise dissosiyatif bozukluklarla ilişkisinden söz edilmiştir (Kesebir ve ark.; 2011).

Scharfe ve Bartholomew (1994) bağlanma özelliklerini inceledikleri çalışmalarında, erkeklerin kadınlara göre daha fazla kaçınan bağlanma özellikleri gösterdiğini belirtmektedir. Schmitt ve arkadaşları (2003) kültürlerarası yaptıkları çalışmada bazı kültürlerde erkeklerin kadınlara göre daha fazla kaçınan bağlanma özellikleri gösterdiğini ancak bazı kültürlerde kadınların belli belirsiz daha kaçınan bağlanma özellikleri gösterdiğini belirtir. Batılı toplumlarda ise erkekler daha kaçınan bağlanmaya sahip bulunmamıştır. Josselson (1998) kadın ve erkekler arasında bağlanma ve yalnızlık düzeyleri açısından farklılık olduğu, erkeklerin daha fazla güvenli bağlanma örüntüsü gösterdiği sonucuna varmıştır. Erözkan (2004) çalışmasında ise erkeklerin kadınlara göre daha fazla güvenli bağlanma özellikleri gösterdiğini, ancak diğer bağlanma özellikleri açısından kadın ve erkekler arasında farklılık olmadığını göstermiştir.

Romantik ilişkilerin ergenler üzerindeki depresyon etkileri incelenmiştir. Kız çocuklarının romantik ilişkilerinin zayıf olmasının onlarda depresyona neden olduğu saptanmıştır. Ayrıca romantik deneyimlerin, romantik ilişki kurma yeteneğinin depresyonla ilişki olduğu gözlenmiştir Bunun yanı sıra, ergenin flörtünün olmaması, flörtünden ayrılması ya da flörtünün terk etmesi de gencin depresyon sürecine girmesine ve sapkın davranışlara yönelmesine yol açmaktadır (Steinberg & Davila, 2008).

Yücel (2014) çalışmasında aylık gelir düzeyi ile istismar yaşantıları arasındaki ilişkilere bakıldığında, cinsel istismar ile aylık gelir arasında anlamlı bir ilişki bulunmadığı, buna karşın duygusal ve fiziksel istismarın düşük ekonomik koşullara sahip ailelerde daha sık yaşandığı belirlenmiştir. Aynı çalışmada çocukluk çağı istismar yaşantılarının yetişkinlik dönemindeki ilişkisel yeterlilikler ile ilişkilerine bakıldığında, tüm istismar türlerinin ilişki doyumu, ilişki girişkenliği ve ilişkide kendine güven ile negatif yönde, ilişki korkusu ile pozitif yönde bir ilişkisinin olduğunu belirlemiştir. Çocukluk çağında istismar yaşantılarının sıklığının artmasıyla, bireylerin yetişkinlik döneminde ilişkilerinden sağladıkları doyumun ve ilişkide kendilerine güvenlerinin azaldığı, ilişkideki girişkenlik düzeylerinin azaldığı; ancak ilişki kaygılarının arttığı

izlenmiştir. Ayrıca fiziksel istismar sıklığı arttıkça, ilişki izlenimi ayarlama ve dışsal ilişki kontrolünün arttığı da ortaya konmuştur.

BÖLÜM III -- YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

Araştırma modeli olarak tarama modeli kullanılacaktır. Tarama modeli geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımıdır.

3.2. Araştırmanın Hipotezleri

H1. Bağlanma stilleri ile katılımcıların depresyon düzeyi arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H2. Bağlanma stilleri ile katılımcıların kaygı düzeyi arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H3. Bağlanma stilleri ile katılımcıların çocukluk çağında yaşadıkları duygusal istismar arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H4. Bağlanma stilleri ile katılımcıların çocukluk çağında yaşadıkları fiziksel istismar arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H5. Bağlanma stilleri ile katılımcıların çocukluk çağında yaşadıkları fiziksel ihmal arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H6. Bağlanma stilleri ile katılımcıların çocukluk çağında yaşadıkları duygusal ihmal arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H7. Bağlanma stilleri ile katılımcıların çocukluk çağında yaşadıkları cinsel istismar arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H8. Bağlanma stilleri ile katılımcıların ilişkiye yüksek düzeyde odaklanması arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H9. Bağlanma stilleri ile katılımcıların ilişki doyumu arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H10. Bağlanma stilleri ile katılımcıların ilişki korkusu/kaygısı arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H11. Bağlanma stilleri ile katılımcıların ilişki izlenimi ayarlaması arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H12. Bağlanma stilleri ile katılımcıların ilişkide kendine güvenleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H13. Bağlanma stilleri ile katılımcıların dışsal ilişki kontrolleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H14. Bağlanma stilleri ile katılımcıların ilişki girişkenlikleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H15. Bağlanma stilleri ile katılımcıların içsel ilişki kontrolleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

3.3. Araştırmanın Evren ve Örnekleme

Araştırmanın evrenini İstanbul ilinde yaşayan kişiler oluşturmaktayken örneklemini bu evren işinden seşkisiz bir şekilde belirlenmiş 150 kişi oluşturacaktır.

3.4. Verilerin Toplanması

Veri toplama sürecinde anket yöntemi kullanılmıştır.

3.5. Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak anket yöntemi kullanılmıştır. Hazırlanan ankette sırayla kişisel bilgi formu, ilişki ölçekleri anketi, Beck depresyon ölçeği, Beck kaygı ölçeği, çocukluk çağı travmaları ölçeği ve çok boyutlu ilişki ölçeği bulunmaktadır.

3.5.1. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından hazırlanan kişisel bilgi formu katılımcıların yaş, cinsiyet, ilişki durumu ve gelir düzeyini kapsamaktadır.

3.5.2. İlişki Ölçekleri Anketi

Griffin ve Bartholomew (1994) tarafından güvensiz, kayıtsız, korkulu ve saplantılı olmak üzere dört yetişkin bağlanma stilini ölçmek amacıyla geliştirilen 30 maddelik ölçek, Sümer ve Güngör (1999) tarafından Türk kültürüne uyarlanmıştır. Uyarlanan İlişki Ölçekleri Anketi, 17 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin alt düzeylerinden korkulu bağlanma stilini ifade eden sorular: 1.,4., 9. ve 14. maddeler, kayıtsız bağlanma stilini ifade eden sorular: 2., 5., 12., 13. ve 16. maddeler, güvenli bağlanma stilini ifade eden sorular: 3., 7., 8., 10. ve 17. maddeler, saplantılı bağlanma stilini ifade eden sorular ise: 5. (ters yüklü), 6., 11. ve 15. maddelerdir. Ölçek 7'li likert tipinde olup 1=beni hiç tanımlamıyor, 7=tamamıyla beni tanımlıyor anlamlarına gelmektedir. Ölçeğin 5., 7. ve 17. Maddeleri ters kodlanmış-tır. 5. madde, ölçeğin değerlendirilen alt boyutlarına göre hem orijinal hem de ters yüklü olarak değerlendirilir.

3.5.3. Beck Depresyon Ölçeği

Kişilerin depresyon riskini saptamak ve depresif belirtilerin düzeyi ile şiddetini ölçmek için Beck tarafından 1961'de geliştirilmiştir. Çalışmada, ölçeğin Hisli (1988) tarafından çevrilen formu kullanılmıştır. Ölçek 21 maddeden oluşmaktadır. Her maddede 0-3 arasında puanlanan 4 adet seçenek vardır. Ölçeğin kesme puanı 17'dir Bir katılımcının ölçekten 17 puan üzerinde alması, o katılımcının depresyon riskinde olduğunu gösterir.

3.5.4. Beck Kaygı Ölçeği

Beck, Epstein, Brown ve Steer (1988) tarafından geliştirilmiştir. Ulusoy, Şahin ve Erkmen (1998) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Ölçek 21 maddeden oluşmakta

olup 4'lü likert tipindedir. Ölçekteki maddeler 0-3 arasında puanlanmıştır. Alınabilecek maksimum puan 63 olarak belirlenmiştir. Ölçeğin kesme puanı 17'dir Bir katılımcının ölçekten 17 puan üzerinde alması, o katılımcının kaygı riskinde olduğunu gösterir.

3.5.5. Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği

Çocukluk çağı travmalarının düzeyini ölçmek üzere Bernstein vd. (1995) tarafından geliştirilmiş, Şar vd. (2012) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Ölçek 5'li likert tipinde 28 maddeden oluşmaktadır. 1= hiçbir zaman ve 5= Çok sık anlamına gelmektedir. 2.,5.,7.,13.,19.,26. ve 28. sorular ters kodlanmıştır. 10., 16. ve 22. maddeler sadece travmanın inkarını ölçmekte toplam puanı etkilememektedir. Ölçek 5 alt boyuttan oluşmaktadır bunlar duygusal istismar, fiziksel istismar, fiziksel ihmal, duygusal ihmal ve cinsel istismardır. Ölçek alt boyutlarından alınabilecek puan aralığı 5-25 arasındadır. Fiziksel ihmal ve duygusal istismar için kesme puanı 7 iken, duygusal ihmal için kesme puanı 12'dir. Fiziksel istismar ve cinsel istismar'da 5 üzerinde alınan her puan istismar olarak değerlendirilecektir.

3.5.6. Çok Boyutlu İlişki Ölçeği

Çok Boyutlu İlişki Ölçeği, Snell vd. (2002) tarafından geliştirilmiş ve Büyükşahin (2005) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Ölçek 53 maddeden oluşmakta olup 5'li likert tipindedir. 1=benim için hiç uygun değil, 5=benim için çok uygun anlamlarına gelmektedir. 18.,27.,28.,39.,42. ve 50. sorular ters kodlanmıştır Ölçek 8 adet alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçek, yakın ilişkilerle ilgili çeşitli psikolojik eğilimleri ölçmek amacıyla tasarlanmıştır. Ölçek 8 alt boyuttan oluşmaktadır. İlişkiye yüksek düzeyde odaklanma 2, 3, 4, 12, 14, 15, 23, 25, 34, 36, 45, 47 numaralı maddelerle, ilişki doyumu 10, 18, 21, 28, 32, 39, 43, 50, 53 numaralı maddelerle, ilişki korkusu/kaygısı 5, 6, 9, 16, 20, 26, 31, 37, 42 numaralı maddelerle, ilişki izlenimi ayarlama 8, 19, 30, 41, 52 numaralı maddelerle, ilişkide kendine güven 1, 11, 22, 33, 44 numaralı maddelerle, dışsal ilişki kontrolü 7, 29, 40, 51 numaralı maddelerle, ilişki girişkenliği 17, 27, 38, 49 numaralı maddelerle içsel ilişki kontrolü ise 13, 24, 35, 46 numaralı maddelerle değerlendirilmektedir.

3.6. Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen veriler SPSS (Statistical Package for Social Sciences) for Windows 21.0 programı kullanılarak analiz edilmiştir. Verileri değerlendirilirken tanımlayıcı istatistiksel metotları (sayı, yüzde, ortalama, standart sapma) kullanılacaktır.

Analizde bağlanma stilleri, kaygı, depresyon, travma, romantik ilişkiler envanterleri kullanılacaktır ve niceliksel verilerin karşılaştırılmasında iki grup arasındaki farkı bağımsız örnekleme t-testi, ikiden fazla grup durumunda parametrelerin gruplar arası karşılaştırmalarında tek yönlü varyans analizi kullanılacaktır.

Araştırmanın bağlanma stilleri, kaygı, depresyon, travma, romantik ilişki envanterlerinin alt ölçekleri arasındaki ilişkiyi Pearson korelasyon ile analizi ile test edilecektir.

BÖLÜM IV – BULGULAR

4.1. Kişisel Bilgilere İlişkin Bulgular

Tablo 1. Cinsiyete İlişkin Frekans Analizi Sonuçları

Cinsiyet	N	Yüzde (%)
Erkek	68	45,3
Kadın	82	54,7
Toplam	150	100,0

Yapılan frekans analizi sonuçlarına göre katılımcıların %45,3'ü erkek, %54,7'si kadındır.

Tablo 2. Yaşa İlişkin Frekans Analizi Sonuçları

Yaş	N	Yüzde (%)
27 yaş ve altı	48	32,0
28-29 yaş	47	31,3
30 yaş ve üzeri	55	36,7
Toplam	150	100,0

Katılımcıların yaşlarını eşit gruplara bölebilmek için median-split yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntemle göre katılımcıların yaşlarının en eşit şekilde 3 gruba bölünebileceği görülmüştür. Bu 3 gruba ait frekans analizi sonuçlarına göre katılımcıların %32'si 27 yaş ve altında iken, %31,3'ü 28 veya 29 yaşında, %36,7'si ise 30 yaş ve üzerindedir.

Tablo 3. Gelir Durumuna İlişkin Frekans Analizi Sonuçları

Gelir durumu	N	Yüzde (%)
1000 TL'den az	14	9,3
1000-2000 TL	10	6,7
2000-3000 TL	40	26,7
3000 TL ve üzeri	86	57,3
Toplam	150	100,0

Yapılan frekans analizi sonuçlarına göre katılımcıların %9,3'ünün aylık geliri 1000 TL'den azken, %6,7'sinin aylık geliri 1000-2000 TL arasında, %26,7'sinin aylık geliri 2000-3000 TL arasında ve %57,3'ünün aylık geliri 3000 TL ve üzerindedir.

Tablo 4. Romantik İlişki Durumuna İlişkin Frekans Analizi Sonuçları

Romantik ilişki durumu	N	Yüzde (%)
Romantik ilişkim var	85	56,7
Romantik ilişkim yok	65	43,3
Toplam	150	100,0

Yapılan frekans analizi sonuçlarına göre katılımcıların %56,7'sinin romantik ilişkisi varken, %43,3'ünün romantik ilişkisi yoktur.

4.2. Kullanılan Ölçeklere İlişkin Bulgular

Tablo 5. Bağlanma Stili Ölçeğine İlişkin Betimsel Analiz Sonuçları

	Min.	Maks.	Ort.	Std. Sapma	N	%
Güvenli bağlanma stili	2,20	6,00	4,38	,79	58	38,7
Korkulu bağlanma stili	1,00	6,75	4,10	1,26	34	22,7
Saplantılı bağlanma stili	1,50	5,75	4,07	,91	25	16,7
Kayıtsız bağlanma stili	1,00	6,00	3,88	1,09	33	22,0

Yapılan betimsel analiz sonuçlarına göre katılımcıların güvenli bağlanma stilinden aldıkları minimum puan 2,20, maksimum puan ise 6 olarak bulunmuştur. Katılımcıların güvenli bağlanma stili ortalama puanı ise $4,38 \pm 0,79$ olarak bulunmuştur. Yapılan değerlendirmelere göre katılımcıların %38,7'sinin güvenli bağlanma stilinden aldıkları puan diğer üç bağlanma stilinden aldıkları puandan daha fazladır. Buna göre 58 katılımcı güvenli bağlanma stiline sahip olarak değerlendirilmiştir.

Katılımcıların korkulu bağlanma stilinden aldıkları minimum puan 1, maksimum puan ise 6,75 olarak bulunmuştur. Katılımcıların korkulu bağlanma stili ortalama puanı ise $4,10 \pm 1,26$ olarak bulunmuştur. Yapılan değerlendirmelere göre katılımcıların %22,7'sinin korkulu bağlanma stilinden aldıkları puan diğer üç bağlanma stilinden aldıkları puandan daha fazladır. Buna göre 34 katılımcı korkulu bağlanma stiline sahip olarak değerlendirilmiştir.

Katılımcıların saplantılı bağlanma stilinden aldıkları minimum puan 1,50, maksimum puan ise 6,75 olarak bulunmuştur. Katılımcıların saplantılı bağlanma stili ortalama puanı ise $4,07 \pm 0,91$ olarak bulunmuştur. Yapılan değerlendirmelere göre katılımcıların %16,7'sinin saplantılı bağlanma stilinden aldıkları puan diğer üç bağlanma stilinden aldıkları puandan daha fazladır. Buna göre 25 katılımcı saplantılı bağlanma stiline sahip olarak değerlendirilmiştir.

Katılımcıların kayıtsız bağlanma stilinden aldıkları minimum puan 1, maksimum puan ise 6 olarak bulunmuştur. Katılımcıların kayıtsız bağlanma stili ortalama puanı ise $3,88 \pm 1,09$ olarak bulunmuştur. Yapılan değerlendirmelere göre katılımcıların %22'sinin kayıtsız bağlanma stilinden aldıkları puan diğer üç bağlanma stilinden aldıkları puandan daha fazladır. Buna göre 33 katılımcı kayıtsız bağlanma stiline sahip olarak değerlendirilmiştir.

Tablo 6. Beck Depresyon Ölçeğine İlişkin Betimsel Analiz Sonuçları

		Depresyon belirtisi	N	Yüzde (%)	Min.	Maks.	Ort.	Std. Sapma
Beck Depresyon Ölçeği	Yok		67	44,7	0	14	6,06	4,60
	Var		83	55,3	18	38	26,37	6,09
Beck Depresyon Ölçeği		N		Min.	Maks.	Ort.	Std. Sapma	
			150	0	38	17,30	11,51	

Yapılan betimsel analiz sonuçlarına göre katılımcıların Beck depresyon ölçeğinden aldıkları ortalama puan $17,30 \pm 11,51$ olarak bulunmuştur. Beck depresyon ölçeğinde kesme puanı daha önce de belirttiği gibi 17 olarak belirlenmiştir. Buna göre yapılan kesme sonrası depresyon belirtisi gösteren kişiler katılımcıların %55,3'ünü oluşturmaktadır ve bu kişilerin depresyon ortalama puanı $26,37 \pm 6,09$ olarak bulunmuştur. Öte yandan depresyon belirtisi göstermeyen kişiler katılımcıların %44,7'sini oluşturmaktadır ve bu kişilerin depresyon ortalama puanı $6,06 \pm 4,60$ olarak bulunmuştur.

Tablo 7. Beck Kaygı Ölçeğine İlişkin Betimsel Analiz Sonuçları

	Kaygı belirtisi	N	Yüzde (%)	Min.	Maks.	Ort.	Std. Sapma
Beck Kaygı Ölçeği	Yok	65	43,3	0	17	9,68	5,46
	Var	85	56,7	18	42	28,01	6,04
Beck Kaygı Ölçeği		N	Min.	Maks.	Ort.	Std. Sapma	
		150	0	42	20,06	10,79	

Yapılan betimsel analiz sonuçlarına göre katılımcıların Beck depresyon ölçeğinden aldıkları ortalama puan $20,06 \pm 10,79$ olarak bulunmuştur. Beck kaygı ölçeğinde kesme puanı daha önce de belirttiği gibi 17 olarak belirlenmiştir. Buna göre yapılan kesme sonrası kaygı belirtisi gösteren kişiler katılımcıların %56,7'sini oluşturmaktadır ve bu kişilerin kaygı ortalama puanı $28,01 \pm 6,04$ olarak bulunmuştur. Öte yandan kaygı belirtisi göstermeyen kişiler katılımcıların %43,3'ünü oluşturmaktadır ve bu kişilerin kaygı ortalama puanı $9,68 \pm 5,46$ olarak bulunmuştur

Tablo 8. Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeğinin Alt Boyutlarına İlişkin Betimsel Analiz Sonuçları

	Belirti	N	Yüzde (%)	Min.	Maks.	Ort.	Std. Sapma
Duygusal istismar	Yok	59	39,3	5	7	5,49	,73
	Var	91	60,7	8	20	12,79	4,13
Fiziksel istismar	Yok	67	44,7	5	5	5	0
	Var	83	55,3	6	19	12,76	4,33
Fiziksel ihmal	Yok	0	0	-	-	-	-
	Var	150	100,0	8	18	12,15	3,01
Duygusal ihmal	Yok	55	36,7	5	12	8,93	2,42
	Var	95	63,3	13	24	17,67	3,17
Cinsel istismar	Yok	64	42,7	5	5	5	0
	Var	86	57,3	6	21	12,53	4,46

Duygusal istismar için kesme sınırı 7 olarak belirlenmiştir. Yapılan betimsel analiz sonuçlarına göre %55,3'ünün duygusal istismar belirtisi gösterdiği görülmüştür (Ort: 12,76±4,33). Katılımcıların %44,7'sinin ise duygusal istismar belirtisi göstermediği görülmüştür

Fiziksel istismar için kesme sınırı 5 olarak belirlenmiştir. Yapılan betimsel analiz sonuçlarına göre katılımcıların %55,3'ünün fiziksel istismar belirtisi gösterdiği görülmüştür (Ort: 12,76±4,33). Katılımcıların %44,7'sinin ise fiziksel istismar belirtisi göstermediği görülmüştür

Fiziksel ihmal için kesme sınırı 7 olarak belirlenmiştir. Yapılan betimsel analiz sonuçlarına göre katılımcıların tamamının fiziksel ihmal belirtisi gösterdiği görülmüştür (Ort: 12,15±3,01).

Duygusal ihmal için kesme sınırı 12 olarak belirlenmiştir. Yapılan betimsel analiz sonuçlarına göre katılımcıların %63,3'ünün duygusal ihmal belirtisi gösterdiği görülmüştür (Ort: 17,67±3,17). Katılımcıların %36,7'sinin ise duygusal ihmal belirtisi göstermediği görülmüştür (Ort: 8,93±2,42).

Cinsel istismar için kesme sınırı 5 olarak belirlenmiştir. Yapılan betimsel analiz sonuçlarına göre katılımcıların %57,3'ünün cinsel istismar belirtisi gösterdiği görülmüştür (Ort: 12,53±4,46). Katılımcıların %42,7'sinin ise cinsel istismar belirtisi göstermediği görülmüştür

Tablo 9. Çok Boyutlu İlişki Ölçeği Alt Boyutlarına İlişkin Betimsel Analiz Sonuçları

Çok boyutlu ilişki ölçeği	N	Min.	Maks.	Ort.	Std. Sapma
İlişkiye yüksek düzeyde odaklanma	150	1,58	4,75	3,10	,76
İlişki doyumu	150	1,00	4,78	2,97	,74
İlişki korkusu/kaygısı	150	1,20	4,50	2,94	,83
İlişki izlenimi ayarlama	150	1,00	4,80	2,72	,95
İlişkide kendine güven	150	1,20	5,00	3,25	,87
Dışsal ilişki kontrolü	150	1,50	4,75	3,03	,79
İlişki girişkenliği	150	1,50	5,00	3,32	,92
İçsel ilişki kontrolü	150	1,50	4,50	3,12	,72

Yapılan betimsel analiz sonuçlarına göre katılımcıların çok boyutlu ilişki ölçeğinin “ilişkiye yüksek düzeyde odaklanma” alt boyutundan aldıkları ortalama puan $3,10 \pm 0,76$ olarak bulunmuştur. Katılımcıların çok boyutlu ilişki ölçeğinin “ilişki doyumu” alt boyutundan aldıkları ortalama puan $2,97 \pm 0,74$ olarak bulunmuştur. Katılımcıların çok boyutlu ilişki ölçeğinin “ilişki korkusu/kaygısı” alt boyutundan aldıkları ortalama puan $2,94 \pm 0,83$ olarak bulunmuştur. Katılımcıların çok boyutlu ilişki ölçeğinin “ilişki izlenimi ayarlama” alt boyutundan aldıkları ortalama puan $2,72 \pm 0,95$ olarak bulunmuştur. Katılımcıların çok boyutlu ilişki ölçeğinin “ilişkide kendine güven” alt boyutundan aldıkları ortalama puan $3,25 \pm 0,87$ olarak bulunmuştur. Katılımcıların çok boyutlu ilişki ölçeğinin “dışsal ilişki kontrolü” alt boyutundan aldıkları ortalama puan $3,03 \pm 0,79$ olarak bulunmuştur. Katılımcıların çok boyutlu ilişki ölçeğinin “ilişki girişkenliği” alt boyutundan aldıkları ortalama puan $3,32 \pm 0,92$ olarak bulunmuştur. Katılımcıların çok boyutlu ilişki ölçeğinin “içsel ilişki kontrolü” alt boyutundan aldıkları ortalama puan $3,12 \pm 0,72$ olarak bulunmuştur. Ölçekte cevaplar 1-5 arasında verildiğinden dolayı katılımcılar ölçeğin tüm alt boyutlarından orta seviyede sonuçlar almışlardır. Bir başka deyişle katılımcılar, ilişki alt boyutlarının kendileri için biraz uygun olduğunu belirtmiştir.

4.3. Demografik Bilgiler İle Değişkenler Arasındaki İlişkiye Ait Bulgular

4.3.1. Cinsiyet İle Değişkenler Arasındaki İlişkiye Ait Bulgular

Tablo 10. Cinsiyet ve Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkiye Yönelik Ki Kare Analizi Sonuçları

Bağlanma stilleri		Cinsiyet		X ²	p
		Kadın	Erkek		
Güvenli bağlanma stili	Gerçek (beklenen)	29 (31,7)	20 (13,7)	9,593	,022
	Standardize edilmiş	-,9	,9		

Korkulu	Gerçek (beklenen)	29 (26,3)	5 (11,3)
bağlanma stili	Standardize edilmiş	-1,8	1,8
Saplantılı	Gerçek (beklenen)	14 (18,6)	19 (18)
bağlanma stili	Standardize edilmiş	2,8	-2,8
Kayıtsız	Gerçek (beklenen)	20 (15,4)	14 (15)
bağlanma stili	Standardize edilmiş	,4	-,4

Yapılan ki kare analizi sonuçlarına göre bağlanma stilleri ve cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir, $X^2 = 9,593$, $p < ,05$. Bulunan anlamlı ilişkinin hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek amacıyla hücrelerin standardize edilmiş skorları incelenmiştir. 1,96'dan büyük veya -1,96'dan küçük değerler anlamlı bir sapma olduğunu göstermektedir. Buna göre kadınların erkeklere göre daha az saplantılı bağlanma stiline sahip olduğu görülmüştür.

Tablo 11. Cinsiyet ve Depresyon Arasındaki İlişkiye Yönelik Bağımsız Örneklem T Test Analizi Sonuçları

Cinsiyet	N	Ort.	SS	t	p
Kadın	40	26,10	5,90	-,393	,696
Erkek	43	26,63	6,32		

Yapılan bağımsız örneklem t-test analizi sonuçlarına göre depresyon belirtisi gösteren katılımcıların depresyon değerleri ile cinsiyetleri arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır, $t = -,393$, $p > ,05$.

Tablo 12. Cinsiyet ve Kaygı Arasındaki İlişkiye Yönelik Bağımsız Örneklem T Test Analizi Sonuçları

	Cinsiyet	N	Ort.	SS	t	p
Kaygı	Kadın	46	27,48	5,52	-,883	,380
	Erkek	39	28,64	6,61		

Yapılan bağımsız örneklem t-test analizi sonuçlarına göre, kaygı belirtisi gösteren katılımcıların kaygı değerleri ile katılımcıların cinsiyetleri arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır, $t = -,883$, $p > ,05$.

Tablo 13. Cinsiyet ve Duygusal İstismar Arasındaki İlişkiye Yönelik Bağımsız Örneklem T Test Analizi Sonuçları

		N	Ort.	Std. Sapma	t	p
Duygusal istismar	Kadın	53	12,98	4,12	,516	,607
	Erkek	38	12,53	4,18		

Yapılan bağımsız örneklem t-test analizi sonuçlarına göre duygusal istismar belirtisi gösteren katılımcıların, duygusal istismar değerlerine göre katılımcıların cinsiyetleri arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır, $t = ,516$, $p > ,05$.

Tablo 14. Cinsiyet ve Fiziksel İstismar Arasındaki İlişkiye Yönelik Bağımsız Örneklem T Test Analizi Sonuçları

		N	Ort.	Std. Sapma	t	p
--	--	---	------	------------	---	---

Fiziksel istismar	Kadın	45	13,22	4,05	1,061	,292
	Erkek	38	12,21	4,64		

Yapılan bağımsız örneklem t-test analizi sonuçlarına göre fiziksel istismar belirtisi gösteren katılımcıların, fiziksel istismar değerlerine göre katılımcıların cinsiyetleri arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır, $t = ,516$, $p > ,05$.

Tablo 15. Cinsiyet ve Fiziksel İhmal Arasındaki İlişkiye Yönelik Bağımsız Örneklem T Test Analizi Sonuçları

		N	Ort.	Std. Sapma	t	p
Fiziksel ihmal	Kadın	82	12,61	3,05	2,095	,038
	Erkek	68	11,59	2,87		

Yapılan bağımsız örneklem t-test analizi sonuçlarına göre fiziksel ihmal belirtisi gösteren katılımcıların, fiziksel ihmal değerlerine göre katılımcıların cinsiyetleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur, $t = 2,095$, $p < ,05$. Kadın katılımcıların fiziksel ihmale uğrama durumunun erkek katılımcılardan daha fazla olduğu görülmüştür.

Tablo 16. Cinsiyet ve Duygusal İhmal Arasındaki İlişkiye Yönelik Bağımsız Örneklem T Test Analizi Sonuçları

		N	Ort.	Std. Sapma	t	p
Duygusal ihmal	Kadın	54	17,74	3,43	,236	,814
	Erkek	41	17,58	2,82		

Yapılan bağımsız örneklem t-test analizi sonuçlarına göre duygusal ihmal belirtisi gösteren katılımcıların, duygusal ihmal değerlerine göre katılımcıların cinsiyetleri arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır, $t = ,236$, $p > ,05$.

Tablo 17. Cinsiyet ve Cinsel İstismar Arasındaki İlişkiye Yönelik Bağımsız Örneklem T Test Analizi Sonuçları

		N	Ort.	Std. Sapma	t	p
Cinsel istismar	Kadın	57	11,89	4,61	-1,893	,062
	Erkek	29	13,79	3,94		

Yapılan bağımsız örneklem t-test analizi sonuçlarına göre cinsel istismar belirtisi gösteren katılımcıların, cinsel istismar değerlerine göre katılımcıların cinsiyetleri arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır, $t = -1,893$, $p > ,05$.

Tablo 18. Cinsiyet ve Çok Boyutlu İlişki Ölçeği Alt Boyutları Arasındaki İlişkiye Yönelik Bağımsız Örneklem T Test Analizi Sonuçları

	Cinsiyet	N	Ort.	SS	t	p
İlişkiye yüksek düzeyde odaklanma	Kadın	82	3,09	,81	-,128	,898
	Erkek	68	3,11	,70		
İlişki doyumu	Kadın	82	3,04	,54	1,195	,234
	Erkek	68	2,89	,94		
İlişki korkusu/kaygısı	Kadın	82	3,04	,74	1,567	,119
	Erkek	68	2,82	,92		
İlişki izlenimi ayarlama	Kadın	82	2,99	,84	3,911	,000

	Erkek	68	2,40	1		
İlişkide kendine güven	Kadın	82	3,18	,90	-1,146	,254
	Erkek	68	3,34	,83		
Dışsal ilişki kontrolü	Kadın	82	3,01	,86	-,174	,862
	Erkek	68	3,04	,71		
İlişki girişkenliği	Kadın	82	3,12	,89	-2,996	,003
	Erkek	68	3,57	,92		
İçsel ilişki kontrolü	Kadın	82	3,07	,76	-1,042	,299
	Erkek	68	3,19	,69		

Yapılan bağımsız örneklem t-test analizi sonuçlarına göre ilişkiye yüksek düzeyde odaklanma değerlerine göre katılımcıların cinsiyetleri arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır, $t = -,128, p > ,05$.

İlişki doyumu değerlerine göre katılımcıların cinsiyetleri arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır, $t = 1,195, p > ,05$.

İlişki korkusu/kaygısı değerlerine göre katılımcıların cinsiyetleri arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır, $t = 1,567, p > ,05$.

İlişki izlenimi ayarlama değerlerine göre katılımcıların cinsiyetleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur, $t = 3,911, p < ,05$. Buna göre kadınların ilişki izlenimi ayarlama alt boyutundan aldıkları puan erkeklerinkine göre anlamlı bir şekilde daha fazladır.

İlişkide kendine güven değerlerine göre katılımcıların cinsiyetleri arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır, $t = -1,146, p > ,05$.

Dışsal ilişki kontrolü değerlerine göre katılımcıların cinsiyetleri arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır, $t = -,174, p > ,05$.

İlişki girişkenliği değerlerine göre katılımcıların cinsiyetleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur, $t = -2,996$, $p < ,05$. Buna göre erkeklerin ilişki girişkenliği alt boyutundan aldıkları puan kadınlarınkine göre anlamlı bir şekilde daha fazladır.

İçsel ilişki kontrolü değerlerine göre katılımcıların cinsiyetleri arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır, $t = -1,042$, $p > ,05$.

4.3.2. Yaş İle Değişkenler Arasındaki İlişkiye Ait Bulgular

Tablo 19. Yaş ve Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkiye Yönelik Ki Kare Analizi

Bağlanma stilleri		Yaş			X^2	p
		27 yaş ve altı	28-29 yaş	30 yaş ve üzeri		
Güvenli bağlanma stili	Gerçek (beklenen)	20 (18,6)	20 (18,2)	18 (21,3)	8,956	,176
Korkulu bağlanma stili	Gerçek (beklenen)	10 (10,9)	6 (10,7)	18 (12,5)		
Saplantılı bağlanma stili	Gerçek (beklenen)	6 (8)	12 (7,8)	7 (9,2)		
Kayıtsız bağlanma stili	Gerçek (beklenen)	12 (10,6)	9 (10,3)	12 (12,1)		

Yapılan ki kare analizi sonuçlarına göre bağlanma stilleri ve yaş arasında anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir, $X^2 = 8,956$, $p > ,05$.

Tablo 20. Yaş ve Depresyon Arasındaki İlişkiye Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

	Yaş	N	Ort.	SS	F	p
Depresyon	27 yaş ve altı	23	27,87	4,86	,984	,378
	28-29 yaş	26	26,0	6,61		
	30 yaş ve üzeri	34	25,65	6,40		

Yapılan tek yönlü varyans analizi analizi sonuçlarına göre depresyon belirtisi gösteren katılımcılarda depresyon değerleri ile katılımcıların yaşları arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır, $F(2, 80) = ,984, p > ,05$.

Tablo 21. Yaş ve Kaygı Arasındaki İlişkiye Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

	Yaş	N	Ort.	SS	F	p
Kaygı	27 yaş ve altı	32	27,84	,94	2,552	,084
	28-29 yaş	30	29,67	1,26		
	30 yaş ve üzeri	23	25,95	1,11		

Yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçlarına göre kaygı belirtisi gösteren katılımcılarda kaygı değerleri ile katılımcıların yaşları arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır, $F(2, 82) = 2,552, p > ,05$.

Tablo 22. Yaş ve Duygusal İstismar Arasındaki İlişkiye Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

	Yaş	N	Ort.	Std. Sapma	F	p
	27 yaş ve altı	31	11,39	3,45		
Duygusal istismar	28-29 yaş	34	13,56	4,02	2,836	,064
	30 yaş ve üzeri	26	13,46	4,68		

Yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçlarına göre duygusal istismar belirtisi gösteren katılımcılarda duygusal istismar değerleri ile katılımcıların yaşları arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır, $F(2, 82) = 2,552$, $p > ,05$.

Tablo 23. Yaş ve Fiziksel İstismar Arasındaki İlişkiye Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

	Yaş	N	Ort.	Std. Sapma	F	p
	27 yaş ve altı	23	12,91	4,50		
Fiziksel istismar	28-29 yaş	34	13,50	3,43	1,370	,260
	30 yaş ve üzeri	26	11,65	5,11		

Yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçlarına göre fiziksel istismar belirtisi gösteren katılımcılarda fiziksel istismar değerleri ile katılımcıların yaşları arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır, $F(2, 80) = 1,370$, $p > ,05$.

Tablo 24. Yaş ve Fiziksel İhmal Arasındaki İlişkiye Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

	Yaş	N	Ort.	Std. Sapma	F	p
	27 yaş ve altı	48	11,45	2,53		
Fiziksel ihmal	28-29 yaş	47	12,17	3,12	2,326	,101
	30 yaş ve üzeri	55	12,73	3,21		

Yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçlarına göre fiziksel ihmal belirtisi gösteren katılımcılarda fiziksel ihmal değerleri ile katılımcıların yaşları arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır, $F(2, 147) = 2,326$, $p > ,05$.

Tablo 25. Yaş ve Duygusal İhmal Arasındaki İlişkiye Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

	Yaş	N	Ort.	Std. Sapma	F	p
	27 yaş ve altı	17	18,70	3,90		
Duygusal ihmal	28-29 yaş	35	17,34	2,90	1,138	,325
	30 yaş ve üzeri	43	17,53	3,05		

Yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçlarına göre duygusal ihmal belirtisi gösteren katılımcılarda duygusal ihmal değerleri ile katılımcıların yaşları arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır, $F(2, 92) = 1,138$, $p > ,05$.

Tablo 26. Yaş ve Cinsel İstismar Arasındaki İlişkiye Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

	Yaş	N	Ort.	Std. Sapma	F	p
Cinsel istismar	27 yaş ve altı	23	12,09	,77	,611	,545
	28-29 yaş	33	13,21	,78		
	30 yaş ve üzeri	30	12,13	,91		

Yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçlarına göre cinsel istismar belirtisi gösteren katılımcılarda cinsel istismar değerleri ile katılımcıların yaşları arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır, $F(2, 83) = ,611$, $p > ,05$.

Tablo 27. Yaş ve Çok Boyutlu İlişki Ölçeği Alt Boyutları Arasındaki İlişkiye Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları*

	Yaş	N	Ort.	SS	F	p
İlişkiye yüksek düzeyde odaklanma	27 yaş ve altı	48	3,02 _a	,65	3,224	,043
	28-29 yaş	47	2,95 _a	,54		
	30 yaş ve üzeri	55	3,30 _b	,95		
İlişki doyumu	27 yaş ve altı	48	2,92	1,15	,186	,830
	28-29 yaş	47	3,01	,33		
	30 yaş ve üzeri	55	3,00	,54		
İlişki korkusu/kaygısı	27 yaş ve altı	48	3,05	,97	1,064	,348

	28-29 yaş	47	2,81	,73		
	30 yaş ve üzeri	55	2,95	,78		
	27 yaş ve altı	48	2,60	,99		
İlişki izlenimi ayarlama	28-29 yaş	47	2,67	,92	1,277	,282
	30 yaş ve üzeri	55	2,88	,96		
	27 yaş ve altı	48	3,23	,99		
İlişkide kendine güven	28-29 yaş	47	3,20	,69	,291	,748
	30 yaş ve üzeri	55	3,32	,91		
	27 yaş ve altı	48	3,23	,69		
Dışsal ilişki kontrolü	28-29 yaş	47	3,04	,68	2,980	,054
	30 yaş ve üzeri	55	2,85	,94		
	27 yaş ve altı	48	3,27	,97		
İlişki girişkenliği	28-29 yaş	47	3,44	,48	,478	,621
	30 yaş ve üzeri	55	3,29	1,16		
	27 yaş ve altı	48	2,91 _a	,61		
İçsel ilişki kontrolü	28-29 yaş	47	2,97 _a	,60	9,587	,000
	30 yaş ve üzeri	55	3,45 _b	,81		

* Aynı harf grubuna giren ortalamalar arasında %5 düzeyinde farklılık yoktur

Yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçlarına göre ilişkiye yüksek düzeyde odaklanma değerlerine göre katılımcıların yaşları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur, $F(2, 147) = 3,224, p < ,05$. Bulunan anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek amacıyla LSD Post-Hoc analizi yapılmıştır. Yapılan

analize göre 30 yaş ve üzeri katılımcıların 28-29 yaş arası katılımcılara göre ilişkiye yüksek düzeyde odaklanma alt boyutundan anlamlı bir şekilde daha yüksek puan aldıkları görülmüştür.

İlişki doyumu değerlerine göre katılımcıların yaşları arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır, $F(2, 147) = ,186, p > ,05$.

İlişki korkusu/kaygısı değerlerine göre katılımcıların yaşları arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır, $F(2, 147) = 1,064, p > ,05$.

İlişki izlenimi ayarlama değerlerine göre katılımcıların yaşları arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır, $F(2, 147) = 1,277, p > ,05$.

İlişkide kendine güven değerlerine göre katılımcıların yaşları arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır, $F(2, 147) = ,291, p > ,05$.

Dışsal ilişki kontrolü değerlerine göre katılımcıların yaşları arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır, $F(2, 147) = 2,980, p > ,05$.

İlişki girişkenliği değerlerine göre katılımcıların yaşları arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır, $F(2, 147) = ,478, p > ,05$.

İçsel ilişki kontrolü değerlerine göre katılımcıların yaşları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur, $F(2, 147) = 9,587, p < ,05$. Bulunan anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek amacıyla LSD Post-Hoc analizi yapılmıştır. Yapılan analize göre 30 yaş ve üzeri katılımcıların 30 yaş altı katılımcılara göre içsel ilişki kontrolü alt boyutundan anlamlı bir şekilde daha yüksek puan aldıkları görülmüştür.

4.3.3. Gelir Durumu İle Değişkenler Arasındaki İlişkiye Ait Bulgular

Tablo 28. Gelir Durumu ve Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkiye Yönelik Ki Kare Analizi Sonuçları

Başlık	Gelir Durumu	X ²	p
Başlık			

stilleri		1000 TL'den az	1000- 2000 TL	2000- 3000 TL	3000 TL ve üzeri
Güvenli bağlanma stili	Gerçek (beklenen)	0 (5,4)	0 (3,9)	22 (15,5)	36 (33,3)
	Standardize edilmiş	-3,1	-2,6	2,5	,9
Korkulu bağlanma stili	Gerçek (beklenen)	8 (3,2)	4 (2,3)	0 (9,1)	22 (19,5)
	Standardize edilmiş	3,2	1,4	-4,0	1,0
36,106 ,000					
Saplantılı bağlanma stili	Gerçek (beklenen)	2 (2,3)	4 (1,7)	9 (6,7)	10 (14,3)
	Standardize edilmiş	-,3	2,0	1,2	-1,9
Kayıtsız bağlanma stili	Gerçek (beklenen)	4 (3,1)	2 (2,2)	9 (8,8)	18 (18,9)
	Standardize edilmiş	,6	-,2	,1	-,4

Yapılan ki kare analizi sonuçlarına göre bağlanma stilleri ve gelir durumu arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir, $X^2 = 36,106$, $p < ,05$. Bulunan anlamla ilişkinin hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek amacıyla hücrelerin standardize edilmiş skorları incelenmiştir. 1,96'dan büyük veya -1,96'dan küçük değerler anlamlı bir sapma olduğunu göstermektedir. Buna göre aylık geliri 2000 TL'den az olan katılımcıların daha az güvenli bağlanma stiline sahip olduğu görülmüştür. Ayrıca aylık geliri 2000-3000 TL arasında olan katılımcıların beklenenden daha fazla güvenli bağlanma stiline sahip olduğu tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra aylık geliri 1000 TL'den az olan katılımcıların beklenenden daha fazla korkulu bağlanma stiline sahip olduğu görülmüştür. Aylık geliri 2000-3000 TL arasında olan katılımcıların beklenenden daha az korkulu bağlanma stiline sahip olduğu tespit edilmiştir. Son olarak, aylık geliri 1000-

2000 TL arasında olan katılımcıların beklenenden daha fazla korkulu bağlanma stiline sahip olduğu görülmüştür.

Tablo 29. Gelir Durumu ve Depresyon Arasındaki İlişkiye Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

	Gelir Durumu	N	Ort.	SS	F	p
Depresyon	1000 TL'den az	14	32,14 _b	5,56	12,122	,000
	1000-2000 TL	6	28,0 _b	7,75		
	2000-3000 TL	15	29,13 _b	4,10		
	3000 TL ve üzeri	48	23,62 _a	4,94		

* Aynı harf grubuna giren ortalamalar arasında %5 düzeyinde farklılık yoktur

Yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçlarına göre depresyon belirtisi gösteren katılımcılarda, depresyon değerlerine göre katılımcıların gelir durumları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur, $F(3,79) = 12,122$, $p < ,05$. Bulunan anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek amacıyla LSD Post-Hoc analizi yapılmıştır. Yapılan analize göre aylık geliri 3000 TL'den fazla olan katılımcıların diğer katılımcılara göre daha az depresyon düzeyine sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 30. Gelir Durumu ve Kaygı Arasındaki İlişkiye Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları*

	Gelir Durumu	N	Ort.	SS	F	p
Kaygı	1000 TL'den az	14	29,43 _b	1,52	2,737	,049
	1000-2000 TL	10	23,60 _a	1,64		
	2000-3000 TL	24	27,29 _b	,93		

* Aynı harf grubuna giren ortalamalar arasında %5 düzeyinde farklılık yoktur

Yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçlarına göre kaygı belirtisi gösteren katılımcılarda, kaygı değerlerine göre katılımcıların gelir durumları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur, $F(3, 81) = 2,737$, $p < ,05$. Bulunan anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek amacıyla LSD Post-Hoc analizi yapılmıştır. Yapılan analize göre aylık geliri 1000-2000 TL arasında olan katılımcıların kaygı seviyelerinin diğer katılımcılardan daha az olduğu görülmektedir.

Tablo 31. Gelir Durumu ve Duygusal İstismar Arasındaki İlişkiye Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları*

	Gelir Durumu	N	Ort.	SS	F	p
	1000 TL'den az	14	15,43 _c	2,87		
Duygusal	1000-2000 TL	6	11,67 _b	5,68	3,447	,020
istismar	2000-3000 TL	19	13,68 _b	3,83		
	3000 TL ve üzeri	52	11,88 _a	4,06		

* Aynı harf grubuna giren ortalamalar arasında %5 düzeyinde farklılık yoktur

Yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçlarına göre duygusal istismar belirtisi gösteren katılımcılarda, duygusal istismar değerlerine göre katılımcıların gelir durumları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur, $F(3, 87) = 3,447$, $p < ,05$. Bulunan anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek amacıyla LSD Post-Hoc analizi yapılmıştır. Yapılan analize göre aylık geliri 1000 TL'den az olan katılımcıların, aylık geliri 3000 TL'den fazla olan katılımcılara göre daha fazla duygusal istismar düzeyine sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 32. Gelir Durumu ve Fiziksel İstismar Arasındaki İlişkiye Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

	Gelir Durumu	N	Ort.	SS	F	p
Fiziksel istismar	1000 TL'den az	14	15,28	3,36	2,608	,057
	1000-2000 TL	2	16,00	,00		
	2000-3000 TL	19	12,42	2,87		
	3000 TL ve üzeri	48	12,02	4,85		

Yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçlarına göre fiziksel istismar belirtisi gösteren katılımcılarda, fiziksel istismar değerlerine göre katılımcıların gelir durumları arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır, $F(3, 79) = 2,608$, $p > ,05$.

Tablo 33. Gelir Durumu ve Fiziksel İhmal Arasındaki İlişkiye Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları*

	Gelir Durumu	N	Ort.	SS	F	p
Fiziksel İhmal	1000 TL'den az	14	14,57 _b	1,65	4,446	,005
	1000-2000 TL	10	10,80 _a	3,79		
	2000-3000 TL	40	12,37 _a	3,52		
	3000 TL ve üzeri	86	11,80 _a	2,62		

* Aynı harf grubuna giren ortalamalar arasında %5 düzeyinde farklılık yoktur

Yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçlarına göre fiziksel ihmal belirtisi gösteren katılımcılarda, fiziksel ihmal değerlerine göre katılımcıların gelir durumları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur, $F(3, 146) = 4,446$, $p < ,05$. Bulunan anlamlı

farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek amacıyla LSD Post-Hoc analizi yapılmıştır. Yapılan analize göre aylık geliri 1000 TL'den az olan katılımcıların, diğer katılımcılara göre daha fazla fiziksel ihmal düzeyine sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 34. Gelir Durumu ve Duygusal İhmal Arasındaki İlişkiye Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

	Gelir Durumu	N	Ort.	SS	F	p
Duygusal ihmal	1000 TL'den az	10	17,00	2,21	,323	,725
	1000-2000 TL	-	-	-		
	2000-3000 TL	19	18,00	2,88		
	3000 TL ve üzeri	66	17,68	3,38		

Yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçlarına göre duygusal ihmal belirtisi gösteren katılımcılarda, duygusal ihmal değerlerine göre katılımcıların gelir durumları arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır, $F(2, 92) = ,323, p > ,05$.

Tablo 35. Gelir Durumu ve Cinsel İstismar Arasındaki İlişkiye Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları*

	Gelir Durumu	N	Ort.	SS	F	p
Cinsel istismar	1000 TL'den az	14	15,85 _b	2,51	3,385	,022
	1000-2000 TL	6	11,33 _a	2,06		
	2000-3000 TL	23	11,91 _a	4,29		
	3000 TL ve üzeri	43	11,95 _a	4,87		

* Aynı harf grubuna giren ortalamalar arasında %5 düzeyinde farklılık yoktur

Yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçlarına göre cinsel istismar belirtisi gösteren katılımcılarda, cinsel istismar değerlerine göre katılımcıların gelir durumları arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır, $F(3, 82) = 2,608$, $p > ,05$. Bulunan anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek amacıyla LSD Post-Hoc analizi yapılmıştır. Yapılan analize göre aylık geliri 1000 TL'den az olan katılımcıların, diğer katılımcılara göre daha fazla cinsel istismar belirtisine sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 36. Gelir Durumu ve Çok Boyutlu İlişki Ölçeği Alt Boyutları Arasındaki İlişkiye Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları*

		Gelir Durumu	N	Ort.	SS	F	p
İlişkiye yüksek düzeyde odaklanma		1000 TL'den az	14	2,93 _a b	,38	4,946	,003
		1000-2000 TL	10	3,78 _c	,83		
		2000-3000 TL	40	2,85 _a	,48		
		3000 TL ve üzeri	86	3,17 _b	,85		
İlişki doyumu		1000 TL'den az	14	2,54 _a	,66	2,949	,035
		1000-2000 TL	10	2,91 _a b	1,73		
		2000-3000 TL	40	3,20 _b	,56		
		3000 TL ve üzeri	86	2,95 _a b	,63		
İlişki korkusu/kaygısı		1000 TL'den az	14	3,37	,45	1,641	,182
		1000-2000 TL	10	2,82	1,47		
		2000-3000 TL	40	2,81	,51		
		3000 TL ve üzeri	86	2,94	,89		
İlişki	izlenimi	1000 TL'den az	14	2,91 _b	,86	3,370	,020

ayarlama	1000-2000 TL	10	3,04 _b	1,36		
	2000-3000 TL	40	2,33 _a	,84		
	3000 TL ve üzeri	86	2,84 _b	,94		
İlişkide kendine güven	1000 TL'den az	14	3,06	,56		
	1000-2000 TL	10	3,40	1,43	,770	,513
	2000-3000 TL	40	3,13	,87		
	3000 TL ve üzeri	86	3,33	,83		
Dışsal ilişki kontrolü	1000 TL'den az	14	2,86	,72		
	1000-2000 TL	10	3,25	,71	,625	,600
	2000-3000 TL	40	2,96	,68		
	3000 TL ve üzeri	86	3,07	,87		
İlişki girişkenliği	1000 TL'den az	14	2,46 _a	,79		
	1000-2000 TL	10	3,65 _b	,49	5,333	,002
	2000-3000 TL	40	3,50 _b	,72		
	3000 TL ve üzeri	86	3,35 _b	1,00		
İçsel ilişki kontrolü	1000 TL'den az	14	2,96	,69		
	1000-2000 TL	10	3,40	,57	1,151	,331
	2000-3000 TL	40	3,01	,54		
	3000 TL ve üzeri	86	3,17	,82		

* Aynı harf grubuna giren ortalamalar arasında %5 düzeyinde farklılık yoktur

Yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçlarına göre ilişkiye yüksek düzeyde odaklanma değerlerine göre katılımcıların gelir durumları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur, $F(2, 147) = 4,946, p < ,05$. Bulunan anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek amacıyla LSD Post-Hoc analizi yapılmıştır. Yapılan analize göre aylık geliri 1000-2000 TL arası olan katılımcıların diğer katılımcılara göre ilişkiye yüksek düzeyde odaklanma alt boyutundan anlamlı bir şekilde daha yüksek puan aldıkları görülmektedir.

İlişki doyumu değerlerine göre katılımcıların gelir durumları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur, $F(2, 147) = 2,949, p < ,05$. Bulunan anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek amacıyla LSD Post-Hoc analizi yapılmıştır. Yapılan analize göre aylık geliri 2000-3000 TL arasında olan katılımcıların aylık geliri 1000 TL'den az olan katılımcılara göre ilişki doyumu alt boyutundan anlamlı bir şekilde daha yüksek puan aldıkları görülmektedir.

İlişki korkusu/kaygısı değerlerine göre katılımcıların gelir durumları arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır, $F(2, 147) = 1,641, p > ,05$.

İlişki izlenimi ayarlama değerlerine göre katılımcıların gelir durumları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur, $F(2, 147) = 3,370, p < ,05$. Bulunan anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek amacıyla LSD Post-Hoc analizi yapılmıştır. Yapılan analize göre aylık geliri 2000-3000 TL arasında olan katılımcıların diğer katılımcılara göre ilişki izlenimi ayarlama alt boyutundan anlamlı bir şekilde daha düşük puan aldıkları görülmektedir.

İlişkide kendine güven değerlerine göre katılımcıların gelir durumları arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır, $F(2, 147) = ,770, p > ,05$.

Dışsal ilişki kontrolü değerlerine göre katılımcıların gelir durumları arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır, $F(2, 147) = ,625, p > ,05$.

İlişki girişkenliği değerlerine göre katılımcıların gelir durumları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur, $F(2, 147) = 5,333, p < ,05$. Bulunan anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek amacıyla LSD Post-Hoc analizi yapılmıştır. Yapılan analize göre aylık geliri 1000 TL'den az olan katılımcıların diğer katılımcılara göre ilişki girişkenliği alt boyutundan anlamlı bir şekilde daha düşük puan aldıkları görülmektedir.

İçsel ilişki kontrolü değerlerine göre katılımcıların gelir durumları arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır, $F(2, 147) = 1,151, p > ,05$.

4.3.4. Romantik İlişki Durumu İle Değişkenler Arasındaki İlişkiye Ait Bulgular

Tablo 37. Romantik İlişki Durumu ve Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkiye Yönelik Ki Kare Analizi Sonuçları

Bağlanma stilleri		Romantik İlişki Durumu		X ²	p
		Var	Yok		
Güvenli bağlanma stili	Gerçek (beklenen)	34 (32,9)	24 (25,1)	4,929	,177
Korkulu bağlanma stili	Gerçek (beklenen)	14 (19,3)	20 (14,7)		
Saplantılı bağlanma stili	Gerçek (beklenen)	17 (14,2)	8 (10,8)		
Kayıtsız bağlanma stili	Gerçek (beklenen)	20 (18,7)	13 (14,3)		

Yapılan ki kare analizi sonuçlarına göre bağlanma stilleri ve romantik ilişki durumu arasında anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir, $X^2 = 4,929, p > ,05$.

Tablo 38. Romantik İlişki Durumu ve Depresyon Arasındaki İlişkiye Yönelik Bağımsız Örneklem T Test Analizi Sonuçları

Romantik İlişki Durumu	N	Ort.	SS	t	p
------------------------	---	------	----	---	---

Depresyon	Romantik ilişkim var	43	26,91	6,92	,826	,411
	Romantik ilişkim yok	40	25,80	5,07		

Yapılan bağımsız örneklem t-test analizi sonuçlarına göre depresyon belirtisi gösteren katılımcılarda, depresyon değerlerine göre katılımcıların romantik ilişkiye sahip olup olmamaları arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır, $t = -,826$, $p > ,05$.

Tablo 39. Romantik İlişki Durumu ve Kaygı Arasındaki İlişkiye Yönelik Bağımsız Örneklem T Test Analizi Sonuçları

	Romantik İlişki Durumu	N	Ort.	SS	t	p
Kaygı	Romantik ilişkim var	56	26,73	5,34	-2,825	,006
	Romantik ilişkim yok	29	30,48	6,61		

Yapılan bağımsız örneklem t-test analizi sonuçlarına göre kaygı belirtisi gösteren katılımcılarda, kaygı değerlerine göre katılımcıların romantik ilişkiye sahip olup olmamaları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur, $t = -2,825$, $p < ,05$. Buna göre romantik ilişkisi olmayan kişilerin, olan kişilere göre daha fazla kaygıya sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 40. Romantik İlişki Durumu ve Duygusal İstismar Arasındaki İlişkiye Yönelik Bağımsız Örneklem T Test Analizi Sonuçları

	Romantik İlişki Durumu	N	Ort.	SS	t	P
Duygusal istismar	Romantik ilişkim var	52	12,98	4,29	,504	,616
	Romantik ilişkim yok	39	12,54	3,94		

Yapılan bağımsız örneklem t-test analizi sonuçlarına göre duygusal istismar belirtisi gösteren katılımcılarda, duygusal istismar değerlerine göre katılımcıların romantik ilişkiye sahip olup olmamaları arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır, $t = ,504, p > ,05$.

Tablo 41. Romantik İlişki Durumu ve Fiziksel İstismar Arasındaki İlişkiye Yönelik Bağımsız Örneklem T Test Analizi Sonuçları

	Romantik İlişki Durumu	N	Ort.	SS	t	P
Fiziksel istismar	Romantik ilişkim var	52	12,06	4,45	-1,942	,056
	Romantik ilişkim yok	31	13,93	3,91		

Yapılan bağımsız örneklem t-test analizi sonuçlarına göre fiziksel istismar belirtisi gösteren katılımcılarda, fiziksel istismar değerlerine göre katılımcıların romantik ilişkiye sahip olup olmamaları arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır, $t = -1,942, p > ,05$.

Tablo 42. Romantik İlişki Durumu ve Fiziksel İhmal Arasındaki İlişkiye Yönelik Bağımsız Örneklem T Test Analizi Sonuçları

	Romantik İlişki Durumu	N	Ort.	SS	t	P
Fiziksel ihmal	Romantik ilişkim var	85	12,47	2,96	1,516	,132
	Romantik ilişkim yok	65	11,72	3,03		

Yapılan bağımsız örneklem t-test analizi sonuçlarına göre fiziksel ihmal belirtisi gösteren katılımcılarda, fiziksel ihmal değerlerine göre katılımcıların romantik ilişkiye sahip olup olmamaları arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır, $t = 1,516, p > ,05$.

Tablo 43. Romantik İlişki Durumu ve Duygusal İhmal Arasındaki İlişkiye Yönelik Bağımsız Örneklem T Test Analizi Sonuçları

	Romantik İlişki Durumu	N	Ort.	SS	t	P
Duygusal ihmal	Romantik ilişkim var	54	18,42	3,23	2,748	,007
	Romantik ilişkim yok	41	16,68	2,81		

Yapılan bağımsız örneklem t-test analizi sonuçlarına göre duygusal ihmal belirtisi gösteren katılımcılarda, duygusal ihmal değerlerine göre katılımcıların romantik ilişkiye sahip olup olmamaları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur, $t = 2,748$, $p < ,05$. Buna göre, romantik ilişkisi olan kişilerin, olmayanlara göre daha çok duygusal ihmal belirtisi gösterdiği tespit edilmiştir.

Tablo 44. Romantik İlişki Durumu ve Cinsel İstismar Arasındaki İlişkiye Yönelik Bağımsız Örneklem T Test Analizi Sonuçları

	Romantik İlişki Durumu	N	Ort.	SS	t	P
Cinsel istismar	Romantik ilişkim var	47	12,81	4,19	,622	,536
	Romantik ilişkim yok	39	12,20	4,81		

Yapılan bağımsız örneklem t-test analizi sonuçlarına göre cinsel istismar belirtisi gösteren katılımcılarda, cinsel istismar değerlerine göre katılımcıların romantik ilişkiye sahip olup olmamaları arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır, $t = ,622$, $p > ,05$.

Tablo 45. Romantik İlişki Durumu ve Çok Boyutlu İlişki Ölçeği Alt Boyutları Arasındaki İlişkiye Yönelik Bağımsız Örneklem T Test Analizi Sonuçları

	Romantik Durumu	İlişki	N	Ort.	SS	t	P
--	-----------------	--------	---	------	----	---	---

İlişkiye odaklanma	yüksek düzeyde	Romantik ilişkim var	85	3,01	,66	-1,761	,080																																																																																
		Romantik ilişkim yok	65	3,23	,86			İlişki doyumu		Romantik ilişkim var	85	3,16	,67	3,546	,001	Romantik ilişkim yok	65	2,74	,78	İlişki korkusu/kaygısı		Romantik ilişkim var	85	2,81	,82	-2,245	,026	Romantik ilişkim yok	65	3,11	,82	İlişki ayarlaması	izlenimi	Romantik ilişkim var	85	2,62	,91	-1,474	,143	Romantik ilişkim yok	65	2,86	1,01	İlişkide güven	kendine	Romantik ilişkim var	85	3,50	,78	4,085	,000	Romantik ilişkim yok	65	2,94	,89	Dışsal kontrolü	ilişki	Romantik ilişkim var	85	3,07	,81	,631	,529	Romantik ilişkim yok	65	2,98	,79	İlişki girişkenliği		Romantik ilişkim var	85	3,36	1,00	,529	,598	Romantik ilişkim yok	65	3,28	,84	İçsel kontrolü	ilişki	Romantik ilişkim var	85	3,27	,78	2,826	,005
İlişki doyumu		Romantik ilişkim var	85	3,16	,67	3,546	,001																																																																																
		Romantik ilişkim yok	65	2,74	,78			İlişki korkusu/kaygısı		Romantik ilişkim var	85	2,81	,82	-2,245	,026	Romantik ilişkim yok	65	3,11	,82	İlişki ayarlaması	izlenimi	Romantik ilişkim var	85	2,62	,91	-1,474	,143	Romantik ilişkim yok	65	2,86	1,01	İlişkide güven	kendine	Romantik ilişkim var	85	3,50	,78	4,085	,000	Romantik ilişkim yok	65	2,94	,89	Dışsal kontrolü	ilişki	Romantik ilişkim var	85	3,07	,81	,631	,529	Romantik ilişkim yok	65	2,98	,79	İlişki girişkenliği		Romantik ilişkim var	85	3,36	1,00	,529	,598	Romantik ilişkim yok	65	3,28	,84	İçsel kontrolü	ilişki	Romantik ilişkim var	85	3,27	,78	2,826	,005	Romantik ilişkim yok	65	2,94	,62								
İlişki korkusu/kaygısı		Romantik ilişkim var	85	2,81	,82	-2,245	,026																																																																																
		Romantik ilişkim yok	65	3,11	,82			İlişki ayarlaması	izlenimi	Romantik ilişkim var	85	2,62	,91	-1,474	,143	Romantik ilişkim yok	65	2,86	1,01	İlişkide güven	kendine	Romantik ilişkim var	85	3,50	,78	4,085	,000	Romantik ilişkim yok	65	2,94	,89	Dışsal kontrolü	ilişki	Romantik ilişkim var	85	3,07	,81	,631	,529	Romantik ilişkim yok	65	2,98	,79	İlişki girişkenliği		Romantik ilişkim var	85	3,36	1,00	,529	,598	Romantik ilişkim yok	65	3,28	,84	İçsel kontrolü	ilişki	Romantik ilişkim var	85	3,27	,78	2,826	,005	Romantik ilişkim yok	65	2,94	,62																				
İlişki ayarlaması	izlenimi	Romantik ilişkim var	85	2,62	,91	-1,474	,143																																																																																
		Romantik ilişkim yok	65	2,86	1,01			İlişkide güven	kendine	Romantik ilişkim var	85	3,50	,78	4,085	,000	Romantik ilişkim yok	65	2,94	,89	Dışsal kontrolü	ilişki	Romantik ilişkim var	85	3,07	,81	,631	,529	Romantik ilişkim yok	65	2,98	,79	İlişki girişkenliği		Romantik ilişkim var	85	3,36	1,00	,529	,598	Romantik ilişkim yok	65	3,28	,84	İçsel kontrolü	ilişki	Romantik ilişkim var	85	3,27	,78	2,826	,005	Romantik ilişkim yok	65	2,94	,62																																
İlişkide güven	kendine	Romantik ilişkim var	85	3,50	,78	4,085	,000																																																																																
		Romantik ilişkim yok	65	2,94	,89			Dışsal kontrolü	ilişki	Romantik ilişkim var	85	3,07	,81	,631	,529	Romantik ilişkim yok	65	2,98	,79	İlişki girişkenliği		Romantik ilişkim var	85	3,36	1,00	,529	,598	Romantik ilişkim yok	65	3,28	,84	İçsel kontrolü	ilişki	Romantik ilişkim var	85	3,27	,78	2,826	,005	Romantik ilişkim yok	65	2,94	,62																																												
Dışsal kontrolü	ilişki	Romantik ilişkim var	85	3,07	,81	,631	,529																																																																																
		Romantik ilişkim yok	65	2,98	,79			İlişki girişkenliği		Romantik ilişkim var	85	3,36	1,00	,529	,598	Romantik ilişkim yok	65	3,28	,84	İçsel kontrolü	ilişki	Romantik ilişkim var	85	3,27	,78	2,826	,005	Romantik ilişkim yok	65	2,94	,62																																																								
İlişki girişkenliği		Romantik ilişkim var	85	3,36	1,00	,529	,598																																																																																
		Romantik ilişkim yok	65	3,28	,84			İçsel kontrolü	ilişki	Romantik ilişkim var	85	3,27	,78	2,826	,005	Romantik ilişkim yok	65	2,94	,62																																																																				
İçsel kontrolü	ilişki	Romantik ilişkim var	85	3,27	,78	2,826	,005																																																																																
		Romantik ilişkim yok	65	2,94	,62																																																																																		

Yapılan bağımsız örneklem t-test analizi sonuçlarına göre ilişkiye yüksek düzeyde odaklanma değerlerine göre katılımcıların romantik ilişkiye sahip olup olmamaları arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır, $t = -1,761$, $p > ,05$.

İlişki doyumu değerlerine göre katılımcıların romantik ilişkiye sahip olup olmamaları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur, $t = 3,546$, $p < ,05$. Buna göre bir

romantik ilişkisi olan katılımcıların ilişki doyumu alt boyutundan aldıkları puan bir romantik ilişkisi olmayan katılımcılara göre daha fazladır.

İlişki korkusu/kaygısı değerlerine göre katılımcıların romantik ilişkiye sahip olup olmamaları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur, $t = -2,245$, $p < ,05$. Buna göre bir romantik ilişkisi olmayan katılımcıların ilişki korkusu/kaygısı alt boyutundan aldıkları puan bir romantik ilişkisi olan katılımcılara göre daha fazladır.

İlişki izlenimi ayarlama değerlerine göre katılımcıların romantik ilişkiye sahip olup olmamaları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır, $t = -1,474$, $p > ,05$.

İlişkide kendine güven değerlerine göre katılımcıların romantik ilişkiye sahip olup olmamaları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur, $t = 4,085$, $p < ,05$. Buna göre bir romantik ilişkisi olan katılımcıların ilişkide kendine güven alt boyutundan aldıkları puan bir romantik ilişkisi olmayan katılımcılara göre daha fazladır.

Dışsal ilişki kontrolü değerlerine göre katılımcıların romantik ilişkiye sahip olup olmamaları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır, $t = ,631$, $p > ,05$.

İlişki girişkenliği değerlerine göre katılımcıların romantik ilişkiye sahip olup olmamaları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır, $t = ,528$, $p > ,05$.

İçsel ilişki kontrolü değerlerine göre katılımcıların romantik ilişkiye sahip olup olmamaları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur, $t = 2,826$, $p < ,05$. Buna göre bir romantik ilişkisi olan katılımcıların içsel ilişki kontrolü alt boyutundan aldıkları puan bir romantik ilişkisi olmayan katılımcılara göre daha fazladır.

4.4. Hipotezlere İlişkin Bulgular

Tablo 46. Bağlanma Stilleri ve Depresyon Arasındaki İlişkiye Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları*

		N	Ort.	SS	F	P
Depresyon	Güvenli bağlanma stili	23	24,83 _a	6,44	6,546	,001

Korkulu bağlanma stili	30	25,53 _a	4,94
Saplantılı bağlanma stili	17	25,18 _a	5,47
Kayıtsız bağlanma stili	13	32,61 _b	5,28

* Aynı harf grubuna giren ortalamalar arasında %5 düzeyinde farklılık yoktur

Yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçlarına göre depresyon belirtisi gösteren katılımcıların depresyon değerlerine göre katılımcıların bağlanma stilleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur, $F(3, 79) = 6,546$, $p < ,05$. Bulunan anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek amacıyla LSD Post-Hoc analizi yapılmıştır. Yapılan analize göre kayıtsız bağlanma stiline sahip katılımcıların, diğer katılımcılardan anlamlı bir şekilde daha yüksek düzeyde depresyona sahip oldukları görülmüştür.

Tablo 47. Bağlanma Stilleri ve Kaygı Arasındaki İlişkiye Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları*

	N	Ort.	SS	F	P
Güvenli bağlanma stili	23	27,04 _{ab}	4,61		
Korkulu bağlanma stili	24	29,83 _b	7,16		
Saplantılı bağlanma stili	21	24,90 _a	5,85	4,252	,008
Kayıtsız bağlanma stili	17	30,58 _b	4,42		

* Aynı harf grubuna giren ortalamalar arasında %5 düzeyinde farklılık yoktur

Yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçlarına göre kaygı belirtisi gösteren katılımcıların kaygı değerlerine göre katılımcıların bağlanma stilleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur, $F(3, 81) = 4,252$, $p < ,05$. Bulunan anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek amacıyla LSD Post-Hoc analizi yapılmıştır. Yapılan analize göre saplantılı bağlanma stiline sahip katılımcıların, korkulu ve kayıtsız

bağlanma stiline sahip katılımcılardan anlamlı bir şekilde daha düşük düzeyde kaygıya sahip oldukları görülmüştür.

Tablo 48. Bağlanma Stilleri ve Duygusal İstismar Arasındaki İlişkiye Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları*

		N	Ort.	SS	F	P
Duygusal istismar	Güvenli bağlanma stili	31	10,10 _a	3,52	9,099	,000
	Korkulu bağlanma stili	22	13,45 _b	4,52		
	Saplantılı bağlanma stili	17	15,06 _b	3,07		
	Kayıtsız bağlanma stili	21	14,24 _b	3,27		

* Aynı harf grubuna giren ortalamalar arasında %5 düzeyinde farklılık yoktur

Yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçlarına göre duygusal istismar belirtisi gösteren katılımcıların duygusal istismar değerlerine göre katılımcıların bağlanma stilleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur, $F(3, 87) = 9,099$, $p < ,05$. Bulunan anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek amacıyla LSD Post-Hoc analizi yapılmıştır. Yapılan analize göre güvenli bağlanma stiline sahip katılımcıların, diğer bağlanma stiline sahip katılımcılardan anlamlı bir şekilde daha düşük düzeyde duygusal istismar belirtisine sahip oldukları görülmüştür.

Tablo 49. Bağlanma Stilleri ve Fiziksel İstismar Arasındaki İlişkiye Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları*

		N	Ort.	SS	F	P
Fiziksel istismar	Güvenli bağlanma stili	27	10,22 _a	4,11	10,857	,000
	Korkulu bağlanma stili	22	12,00 _{ab}	4,82		
	Saplantılı bağlanma stili	17	14,06 _{bc}	2,68		

Kayıtsız bağlanma stili 17 16,47_c 1,73

* Aynı harf grubuna giren ortalamalar arasında %5 düzeyinde farklılık yoktur

Yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçlarına göre fiziksel istismar belirtisi gösteren katılımcıların fiziksel istismar değerlerine göre katılımcıların bağlanma stilleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur, $F(3, 79) = 10,857$, $p < ,05$. Bulunan anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek amacıyla LSD Post-Hoc analizi yapılmıştır. Yapılan analize göre güvenli bağlanma stiline sahip katılımcıların, saplantılı ve kayıtsız bağlanma stiline sahip katılımcılardan anlamlı bir şekilde daha düşük düzeyde fiziksel istismar belirtisine sahip oldukları görülmüştür. Bunun yanı sıra kayıtsız bağlanma stiline sahip katılımcıların, korkulu ve güvenli bağlanma stiline sahip katılımcılardan anlamlı bir şekilde daha yüksek düzeyde fiziksel istismar belirtisine sahip oldukları görülmüştür.

Tablo 50. Bağlanma Stilleri ve Fiziksel İhmal Arasındaki İlişkiye Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları*

	N	Ort.	SS	F	P
Güvenli bağlanma stili	58	11,77 _a	2,80		
Korkulu bağlanma stili	34	12,06 _a	2,86	2,782	,043
Saplantılı bağlanma stili	25	13,68 _b	2,90		
Kayıtsız bağlanma stili	33	11,73 _a	3,33		

* Aynı harf grubuna giren ortalamalar arasında %5 düzeyinde farklılık yoktur

Yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçlarına göre fiziksel ihmal belirtisi gösteren katılımcıların fiziksel ihmal değerlerine göre katılımcıların bağlanma stilleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur, $F(3, 146) = 2,782$, $p < ,05$. Bulunan anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek amacıyla LSD Post-Hoc analizi yapılmıştır. Yapılan analize göre saplantılı bağlanma stiline sahip katılımcıların, diğer

bağlanma stiline sahip katılımcılardan anlamlı bir şekilde daha yüksek düzeyde fiziksel ihmal belirtisine sahip oldukları görülmüştür.

Tablo 51. Bağlanma Stilleri ve Duygusal İhmal Arasındaki İlişkiye Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları*

		N	Ort.	SS	F	P
Duygusal ihmal	Güvenli bağlanma stili	39	18,64 _b	2,95	8,688	,000
	Korkulu bağlanma stili	16	18,12 _b	2,60		
	Saplantılı bağlanma stili	19	18,37 _b	3,62		
	Kayıtsız bağlanma stili	21	14,90 _a	1,79		

* Aynı harf grubuna giren ortalamalar arasında %5 düzeyinde farklılık yoktur

Yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçlarına göre duygusal ihmal belirtisi gösteren katılımcıların duygusal ihmal değerlerine göre katılımcıların bağlanma stilleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur, $F(3, 91) = 8,688$, $p < ,05$. Bulunan anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek amacıyla LSD Post-Hoc analizi yapılmıştır. Yapılan analize göre kayıtsız bağlanma stiline sahip katılımcıların, diğer bağlanma stiline sahip katılımcılardan anlamlı bir şekilde daha düşük düzeyde duygusal ihmal düzeyine sahip oldukları görülmüştür.

Tablo 52. Bağlanma Stilleri ve Cinsel İstismar Arasındaki İlişkiye Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları*

		N	Ort.	SS	F	P
Cinsel istismar	Güvenli bağlanma stili	26	8,54 _a	2,28	17,921	,000
	Korkulu bağlanma stili	18	15,89 _c	3,64		
	Saplantılı bağlanma stili	21	13,14 _b	3,92		

Kayıtsız bağlanma stili	21	14,00 _b	4,23
-------------------------	----	--------------------	------

* Aynı harf grubuna giren ortalamalar arasında %5 düzeyinde farklılık yoktur

Yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçlarına göre cinsel istismar belirtisi gösteren katılımcıların cinsel istismar değerlerine göre katılımcıların bağlanma stilleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur, $F(3, 82) = 17,921$, $p < ,05$. Bulunan anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek amacıyla LSD Post-Hoc analizi yapılmıştır. Yapılan analize göre güvenli bağlanma stiline sahip katılımcıların, diğer bağlanma stiline sahip katılımcılardan anlamlı bir şekilde daha düşük düzeyde cinsel istismar belirtisine sahip oldukları görülmüştür. Bunun yanı sıra korkulu bağlanma stiline sahip katılımcıların, saplantılı bağlanma stiline sahip katılımcılardan anlamlı bir şekilde daha yüksek düzeyde cinsel istismar belirtisine sahip oldukları görülmüştür.

Tablo 53. Bağlanma Stilleri ve Çok Boyutlu İlişki Ölçeği Alt Boyutları Arasındaki İlişkiye Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları*

		N	Ort.	SS	F	P
İlişkiye yüksek düzeyde odaklanma	Güvenli bağlanma stili	58	3,00 _a	,77	3,425	,019
	Korkulu bağlanma stili	34	3,40 _b	,82		
	Saplantılı bağlanma stili	25	3,24 _a	,67		
	Kayıtsız bağlanma stili	33	2,88 _a	,64		
İlişki doyumu	Güvenli bağlanma stili	58	3,16 _b	,45	13,954	,000
	Korkulu bağlanma stili	34	2,33 _a	,96		
	Saplantılı bağlanma stili	25	3,22 _b	,76		
	Kayıtsız bağlanma stili	33	3,13 _b	,52		
İlişki	Güvenli bağlanma stili	58	2,53 _a	,64	10,511	,000

korkusu/kaygısı	Korkulu bağlanma stili	34	3,41 _b	,76		
	Saplantılı bağlanma stili	25	3,07 _b	1,02		
	Kayıtsız bağlanma stili	33	3,08 _b	,74		
	Güvenli bağlanma stili	58	2,44 _a	,88		
İlişki izlenimi ayarlama	Korkulu bağlanma stili	34	3,01 _b	,96	5,879	,001
	Saplantılı bağlanma stili	25	3,22 _b	,89		
	Kayıtsız bağlanma stili	33	2,55 _a	,95		
	Güvenli bağlanma stili	58	3,25	,88		
İlişkide kendine güven	Korkulu bağlanma stili	34	3,06	1,04	1,682	,174
	Saplantılı bağlanma stili	25	3,57	,82		
	Kayıtsız bağlanma stili	33	3,23	,66		
	Güvenli bağlanma stili	58	2,99	,85		
Dışsal ilişki kontrolü	Korkulu bağlanma stili	34	3,06	,61	,763	,517
	Saplantılı bağlanma stili	25	2,89	,98		
	Kayıtsız bağlanma stili	33	3,19	,72		
	Güvenli bağlanma stili	58	3,30	,88		
İlişki girişkenliği	Korkulu bağlanma stili	34	3,06	1,32	1,765	,156
	Saplantılı bağlanma stili	25	3,51	,40		
	Kayıtsız bağlanma stili	33	3,52	,77		
	Güvenli bağlanma stili	58	2,88 _a	,69	3,709	,013
İçsel ilişki kontrolü	Korkulu bağlanma stili	34	3,26 _b	,85		

Saplantılı bağlanma stili	25	3,31 _b	,77
Kayıtsız bağlanma stili	33	3,27 _b	,51

* Aynı harf grubuna giren ortalamalar arasında %5 düzeyinde farklılık yoktur

Yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçlarına göre ilişkiye yüksek düzeyde odaklanma alt boyutu değerlerine göre katılımcıların bağlanma stilleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur, $F(3, 146) = 3,425$, $p < ,05$. Bulunan anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek amacıyla LSD Post-Hoc analizi yapılmıştır. Yapılan analize göre korkulu bağlanma stiline sahip katılımcıların, güvenli ve kayıtsız bağlanma stiline sahip katılımcılara göre ilişkiye yüksek düzeyde odaklanma alt boyutu puanından anlamlı bir şekilde daha yüksek puana sahip oldukları görülmüştür.

İlişki doyumu alt boyutu değerlerine göre katılımcıların bağlanma stilleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur, $F(3, 146) = 13,954$, $p < ,05$. Bulunan anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek amacıyla LSD Post-Hoc analizi yapılmıştır. Yapılan analize göre korkulu bağlanma stiline sahip katılımcıların, diğer bağlanma stiline sahip katılımcılara göre ilişki doyumu alt boyutu puanından anlamlı bir şekilde daha düşük puana sahip oldukları görülmüştür.

İlişki korkusu/kaygısı alt boyutu değerlerine göre katılımcıların bağlanma stilleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur, $F(3, 146) = 10,511$, $p < ,05$. Bulunan anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek amacıyla LSD Post-Hoc analizi yapılmıştır. Yapılan analize göre güvenli bağlanma stiline sahip katılımcıların, diğer bağlanma stiline sahip katılımcılara göre ilişki korkusu/kaygısı alt boyutu puanından anlamlı bir şekilde daha düşük puana sahip oldukları görülmüştür.

İlişki izlenimi ayarlama alt boyutu değerlerine göre katılımcıların bağlanma stilleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur, $F(3, 146) = 5,879$, $p < ,05$. Bulunan anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek amacıyla LSD Post-Hoc analizi yapılmıştır. Yapılan analize göre güvenli ve kayıtsız bağlanma stiline sahip katılımcıların, korkulu ve saplantılı bağlanma stiline sahip katılımcılara göre ilişki izlenimi ayarlama alt boyutu puanından anlamlı bir şekilde daha düşük puana sahip oldukları görülmüştür.

İlişkide kendine güven alt boyutu değerlerine göre katılımcıların bağlanma stilleri arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır, $F(3, 146) = 1,682, p > ,05$.

Dışsal ilişki kontrolü alt boyutu değerlerine göre katılımcıların bağlanma stilleri arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır, $F(3, 146) = ,763, p > ,05$.

İlişki girişkenliği alt boyutu değerlerine göre katılımcıların bağlanma stilleri arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır, $F(3, 146) = 1,765, p > ,05$.

İçsel ilişki kontrolü alt boyutu değerlerine göre katılımcıların bağlanma stilleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur, $F(3, 146) = 3,709, p < ,05$. Bulunan anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek amacıyla LSD Post-Hoc analizi yapılmıştır. Yapılan analize göre güvenli bağlanma stiline sahip katılımcıların, diğer bağlanma stiline sahip katılımcılara göre içsel ilişki kontrolü alt boyutu puanından anlamlı bir şekilde daha düşük puana sahip oldukları görülmüştür.

BÖLÜM V -- TARTIŞMA VE SONUÇ

5.1. TARTIŞMA

Bu bölümde bağlanma ve ilişki boyutlarının cinsiyet, yaş, gelir durumu, romantik ilişki varlığı, depresyon, anksiyete ve istismar türleri açısından incelenmesi sonucu elde edilen bulgular değerlendirilerek ve literatür ışığında tartışılmıştır.

Cinsiyet değişkeni açısından bakıldığında bağlanma stilleri arasında bazı anlamlı olan farklılaşmalar izlenmiştir. Kadınların erkeklere göre daha az saplantılı bağlanma stiline sahip olduğu görülmüştür. Diğer bağlanma stilleri arasında herhangi bir farklılık elde edilememiştir. Bu literatürle uyumlu bulunmamıştır. Scharfe ve Bartholomew (1994) erkeklerin kadınlara göre daha fazla kaçınan bağlanma özellikleri gösterdiğini belirlemiştir. Schmitt ve arkadaşları (2003) kültürlerarası yaptıkları çalışmada bazı kültürlerde erkeklerin kadınlara göre daha fazla kaçınan bağlanma özellikleri gösterdiğini ancak bazı kültürlerde de kadınların biraz daha kaçınan bağlanma özellikleri gösterdiği sonucuna varmıştır. Literatürde saplantılı bağlanmayla ilgili bulgularımızı destekleyen bir sonuca rastlanmamıştır. Bunun nedeni Türk kültürünün bağlanma özelliklerindeki davranışsal farklılıklar olabilir. Erkek çocuklarının özerklikleri daha fazla teşvik edilmekte bazen bu durum duygusal ihmale neden olmakta; bu da bağlanma özelliklerinde kadınlara göre farklılıklara neden olabilmektedir.

Cinsiyetleri açısından depresyon ve kaygı düzeyleri karşılaştırıldığında kadın ve erkekleri arasında fark bulunamamıştır. Bu bulgu literatürle uyumsuz bulunmuştur. Piccinelli ve Wilkinson (2000) literatürde kadınların depresyon açısından daha risk altında olduğunu, bununla birlikte depresyon gelişiminin özgün bir süreç olduğunu belirtir. Benzer biçimde McLean ve arkadaşları (2011) kadınların daha fazla anksiyete bozukluğu oranları verdiğini belirtmektedir. Bu araştırmada böyle bir farklılık elde edilememesi kadınların son yıllarda onların psikopatolojik açıdan eğilimli hale getiren kültürel etmenlerin yerine küreselleşen dünyanın cinsiyetlerarası farklılıkları azaltmasından kaynaklanıyor olabilir. Diğer yandan yukarıda da belirtildiği gibi depresyonun daha çok özgün düşünsel ve duygusal süreçlerden kaynaklı olması söz konusu olabilir.

Cinsiyetleri açısından fiziksel, duygusal ve cinsel istismar düzeylerine bakıldığında ise cinsiyetler arasında farklılık bulunmamıştır. Fiziksel ihmal düzeyleri karşılaştırıldığında kadın katılımcıların fiziksel ihmale uğrama durumunun erkek katılımcılardan daha fazla olduğu görülmüştür. Bu bulgu literatürle uyumlu bulunmamıştır. Thompson (2004) erkek çocukların kızlara göre daha fazla fiziksel istismara maruz kaldığı sonucuna varmıştır. Elde edilen bulgu kültürel özelliklerimizin bir sonucu olabilir. Ülkemizde kadına yönelik şiddet her türlü istismar açısından çocukluktan yetişkinliğe dek devam eden bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır (Güler ve ark., 2005).

Cinsiyete göre ilişki alt boyutları arasındaki farklılıklar incelendiğinde; kadın ve erkekler arasında, ilişkiye yüksek düzeyde odaklanma, ilişki doyumu, ilişki korkusu/kaygısı ilişkide kendine güven, dışsal ve içsel ilişki kontrolü açısından fark olmadığı görülmüştür. Bununla birlikte kadınların ilişki izlenimi ayarlama düzeyleri erkeklerinkine göre anlamlı bir şekilde daha fazladır. Erkeklerin ise ilişki girişkenliği düzeyleri kadınlarinkine göre anlamlı bir şekilde daha fazladır. Bu bulgu Büyükşahin (2005)'nin çalışması ile alt boyutlarda farklılık olmaması açısından paralellik gösterse de bazı açılardan tutarsızlık içermektedir. Bu çalışmada sadece dışsal ilişki kontrolünde kadınlar lehine bir yükselme izlense de bizim çalışmamızda kadın ve erkek arasında böyle bir farklılık elde edilmemiştir. Yine bizim çalışmamızda ilişki izlenimi ayarlama kadınlarda izlenen yükselme, kadınların toplumsal baskı nedeniyle genel olarak başkalarının ilişkiyi nasıl gördüğünü daha fazla önemseydiğini; erkeklerin ise toplumsal cinsiyet rolleri çerçevesinde ilişki girişkenliğe daha fazla sahip olduğunu düşündürmektedir.

Diğer incelenen bir değişken olan yaşa göre bağlanma örüntüleri arasında bir farklılık izlenmemiştir. Bu bulgu literatürle uyumlu bir bulgudur. Bağlanma örüntüleri bebeklikten itibaren gelişen ve büyük oranda bebeklik dönemi bakımverenle olan ilişkiyle şekillendiği için yaşla değişime uğramayan bir psikolojik kavram olması beklendiği bir bulgudur. Nitekim çocuklukta kurulan bu bağlanma örüntüsü, yetişkinlikteki diğer duygusal bağlanmaların temelini oluşturmaktadır (Bowlby 1979 ve Berlin vd 2008).

Yaşa göre depresyon, anksiyete ve yaşanan fiziksel, duygusal ve cinsel ihmal - istismar düzeylerinin de farklılık göstermediği elde edilen bulgular arasındadır. Yaşla ilgili olarak farklılık elde edilememesi incelenen yaş aralıklarının birbirine çok yakın olması ve gelişimsel dönemlerin etkilerini ortaya koyacak şekilde incelenmemiş olmasından kaynaklanmış olabilir. Literatürde yaşla birlikte depresyonun ve anksiyetenin azaldığı yönünde bulgular vardır. Duygusal tepkilerin azalması, duygusal kontrolün artması ve stresli olaylara karşı direncin artması gibi faktörler nedeniyle bu düşüşün gerçekleştiği görüşü bulunmaktadır (Jorm, 2000). İstismar türleri arasında da yaşa göre farklılık ortaya çıkmaması yakın yaş dönemlerinin karşılaştırılmış olmasından kaynaklanıyor olabilir.

Yaşa göre ilişki alt boyutları incelendiğinde ise; 30 yaş ve üzeri katılımcıların 28-29 yaş arası katılımcılara göre ilişkiye daha yüksek düzeyde odaklanma gösterdikleri görülmüştür. Benzer olarak 30 yaş ve üzeri katılımcıların 30 yaş altı katılımcılara göre içsel ilişki kontrolünün daha yüksek olduğu görülmüştür. Bu farklılık yaşın ilerlemesiyle birlikte hem olgunlaşma ile birlikte ilişkideki kendi kontrolünü ve rolünü fark etmeleri; ilişkilerini daha fazla geliştirme ve olgunlaştırma ihtiyacı duymaları nedeniyle yaşamlarında daha fazla odağa almaları söz konusu olabilir. İlişkinin diğer alt boyutları olan ilişki doyumu, ilişki korkusu/kaygısı, ilişki izlenimi ayarlama, ilişkide kendine güven, ilişki girişkenliği ve dışsal ilişki kontrolü açısından yaşlar arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Aylık gelire bağlanma stillerine bakıldığında, aylık geliri 2000 TL'den az olan katılımcıların daha az güvenli bağlanma stiline sahip olduğu ve daha çok korkulu bağlanma stiline sahip oldukları görülmüştür. Ayrıca aylık geliri 2000-3000 TL arasında olan katılımcıların beklenenden daha fazla güvenli bağlanma stiline sahip olduğu ve daha az korkulu bağlanma gösterdiği belirlenmiştir. Bu bulgu bağlanmanın gelişimsel temelli olması ve çocukluk dönemi bakımverenle olan ilişkilerden kaynaklanması görüşleriyle tutarlılık göstermemektedir (Bowlby, 1969). Ancak bu bulgu; güvenli bağlanma örüntüsünün bireyin yaşamda daha etkin rol almasına, kendini ve çevresini daha olumlu değerlendirmesine etki ettiği ve bunun da bireyin kariyerini ve dolayısı ile kazancını daha olumlu etkilemiş olması çerçevesinde yorumlanabilir. Benzer olarak aylık geliri 3000 TL'den fazla olan katılımcıların diğer katılımcılara göre daha az depresyon düzeyine sahip olduğu görülmektedir. Bu bulgu Özcan ve arkadaşlarının

(2013) üniversite öğrencilerinden elde ettiği bulgularla paralellik göstermektedir. Bireyin sahip olduğu ekonomik olanakların, yaşamda daha etkin hissetmesine ve yaşam olaylarıyla daha iyi baş etmesine bağlı olarak, ekonomik düzeyin yükselmesinin depresif belirtilerden bireyi koruyan bir özellik olarak ele alınabileceği düşünülmektedir. Kaygı düzeyleri arasında ekonomik durumdaki yükselmenin etkisi izlenmemiştir. Yüksek ekonomik durumun kaygı üzerindeki etkisinin izlenememesi, örneklem sayısının düşüklüğünden kaynaklanıyor olabilir.

Ekonomik gelir ve istismar arasındaki ilişkilere bakıldığında; aylık geliri 1000 TL'den az olan katılımcıların diğer katılımcılara göre daha fazla duygusal ve cinsel istismara ayrıca fiziksel ihmale maruz kaldığı izlenmiştir. Fiziksel istismar değerlerine göre katılımcıların gelir durumları arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Düşük gelir grubunda ihmal ve istismarın fazla olması genel literatürle uyumlu bir bulgudur. Yücel (2014) çalışmasında aylık gelir düzeyi ile istismar yaşantıları arasındaki ilişkilere bakıldığında, cinsel istismar ile aylık gelir arasında anlamlı bir ilişki bulunmadığı, buna karşın duygusal ve fiziksel istismarın düşük ekonomik koşullara sahip ailelerde daha sık yaşandığı belirlenmiştir. İhmal ve istismara daha fazla maruz kalmanın, travmatik uzun süreli etkileri nedeniyle (Taner ve Gökler, 2004) bireyin kendine ve çevresine yönelik güveni (Durmuşoğlu ve Doğru, 2006) ve dolayısı ile yaşamdaki başarılarını olumsuz etkileyeceği; bunun da kariyer ve ekonomik olanaksızlıkları beraberinde getirdiği düşünülmektedir. O'Connor ve arkadaşları (2003) çeşitli yoksunluklar yaşayan çocukların güvenli bağlanma olasılığının daha az olduğunu belirlemiştir. Yoksunluk çeken katılımcıların güvenli bağlanma olasılığının az ve negatif bağlanma davranışlarının fazla olduğu görülmekteyken aynı şekilde araştırmamızda maddi geliri düşük olan katılımcılarda güvenli bağlanma stili çok az görülürken negatif bağlanma davranışları daha çok görülmektedir.

Gelirleri açısından ilişki boyutlarına bakıldığında; aylık geliri 1000-2000 TL arası olan katılımcıların diğer katılımcılara göre ilişkiye daha yüksek düzeyde odaklandıkları; geliri 2000-3000 TL arasında olan katılımcıların aylık geliri 1000 TL'den az olan katılımcılara göre ilişki doyumunun fazla olduğu, geliri 2000-3000 TL arasında olan katılımcıların diğer katılımcılara göre ilişki izlenimi ayarlama düzeylerinin daha düşük olduğu; aylık geliri 1000 TL'den az olan katılımcıların düşük ilişki girişkenliğine sahip olduğu izlenmiştir. Kendine güven, içsel ve dışsal ilişki

kontrolü puanları arasında gelir düzeyi açısından farklılık görülmemektedir. Gelir düzeyinin daha yüksek olması ilişkiden alınan doyumunu arttırdığı, ilişki izlenimini düşürdüğü ve ilişki girişkenliğini arttırdığı görülmektedir. İlişki boyutlarını ekonomik gelir açısından inceleyen bir çalışmaya rastlanmasa da; gelir düzeyinin bireyin sahip olduğu sosyokültürel kaynakları ve becerileri de olumlu etkileyebileceği göz önünde bulundurulduğunda, ilişki boyutlarını olumlu etkileyen bir faktör olarak görülebilir.

Romantik ilişki durumuna göre bağlanma stilleri ve depresyon düzeyleri arasında anlamlı bir fark belirlenememiştir. Romantik ilişki durumuna göre anksiyete düzeyleri arasında anlamlı bir fark izlenmiştir. Romantik ilişkisi olmayan kişilerin, olan kişilere göre daha fazla kaygıya sahip olduğu görülmektedir. Steinberg ve Devila (2008) kız çocuklarında romantik ilişkisinin olmamasının depresif etkiler yarattığı, ergenlerin flörtünün olmamasının ya da terk edilmesinin depresyonu arttırdığı ve sapkın davranışlara yönelttiği izlenmiştir. Bu bulguyla direkt ilişkili bir literatüre ulaşılamamakla birlikte, yaşanan kaygı düzeyinin romantik ilişki gelişimini etkileyebileceği ya da romantik ilişkiye sahip olmanın kaygı düzeyini azaltan bir faktör olarak rol oynayabileceği düşünülmektedir.

Romantik ilişkiye sahip olup olmamalarına göre, fiziksel ihmal ve istismar, duygusal ve cinsel istismar değerleri arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Romantik ilişkisi olanların ilişki doyumunu daha yüksek ve ilişki korkusu daha düşüktür. İlişkide kendilerine güvenleri daha yüksektir ve ilişkide içsel kontrolleri daha yüksektir. Bu bulgu literatürle uyumlu görülmektedir. Yıldız ve arkadaşları (2017) uzun süreli romantik ilişki yaşayanların, ilişki doyumlarının daha yüksek olduğu sonucuna varmıştır. Romantik ilişkilerde algılanan istismar ile ilişki doyumunu arasında negatif bir ilişki olduğunu belirlemiştir. Genel olarak bakıldığında bireyin romantik ilişkiye sahip olmasının kaygıyı azaltan ve ilişki boyutlarını olumlu etkileyen bir faktör olduğu söylenebilir.

Bağlanma stilleri ile depresyon arasındaki ilişkiye bakıldığında kayıtsız bağlanma stiline sahip olanların, diğer bağlanma stillerine göre anlamlı bir şekilde daha yüksek düzeyde depresyona sahip oldukları görülmüştür. Araştırmanın bu bulgusu, literatür tarafından desteklenir niteliktedir. Üniversiteli öğrencilerin ilişkilerindeki değişkenlerin bağlanma türlerine olan etkisini inceleyen Hamarta (2004) ilişki benlik saygısına

verilen en yüksek puan güvenli bağlanma biçimi grubundaki kişilerden gelmiştir. Korkulu, kayıtsız ve saplantılı bağlanma grubundaki öğrencilerin ise ilişkisel depresyon puanları daha yüksek çıkmıştır. Benzer olarak bir çalışma da obsesif ve depresif bireylerin, kontrol grubuyla karşılaştırıldığında daha güvensiz bağlanma içinde olduklarını göstermektedir (Myhr, 2004). Ebeveyne bağlılık konusunda obsesif ve kontrol grubu arasında önemli ölçüde bir fark göze çarpmazken, depresif grubun obsesif gruba oranla daha az ölçüde anne ilgisini deneyimledikleri belirlenmiştir. Araştırmamızda güvenli bağlanma stiline sahip katılımcıların diğer gruplara göre depresyon düzeylerinin daha düşük olduğu görülürken bu çalışmada da benzer sonuçlar bulunmuştur. Bu anlamda literatürle uyumlu sonuçlar elde edilmiştir. Güvensiz bağlanma biçimleri olan kaygılı/ikircikli bağlanma, kaygı ve depresif bozukluklarla ilişkilendirilirken, kaçınan bağlanma biçimi ise davranış bozukluğu ve diğer dışa vuruk davranışlarla ilişkilendirilmiştir. (Kesebir ve ark.; 2011).

Bağlanma stilleri ile anksiyete arasındaki ilişkiye bakıldığında saplantılı bağlanma stiline sahip katılımcıların, korkulu ve kayıtsız bağlanma stiline sahip katılımcılardan anlamlı bir şekilde daha düşük düzeyde kaygıya sahip oldukları görülmüştür. Bu bulgu da saplantılı bağlanması olanların ilişkideki aşırı saplantılı davranışları nedeniyle anksiyete yaşayacakları ayrı bir ilişkisel alanın kalmaması ve bundan dolayı da kaygılarını azaltabiliyor olmaları söz konusu olabilir. Diğer bir deyişle; kaygılarıyla baş etmenin bir yolu olarak saplantılı davranışlara yöneliyor olabilirler. Sümer ve arkadaşları (2009) tarafından bağlanmanın kaygı ve kaçınma boyutlarının psikopatolojiye eğilim için bir risk faktörü olduğu belirtilmektedir. Bizim çalışmamızda da kayıtsız bağlananların depresyon düzeylerinin daha yüksek olması, bu grubun sosyal ilişkilerini önemsizleştirerek daha sosyal açıdan izole bir yaşam kurmaları ve bu nedenle de yalnızlaşarak sosyal destekten mahrum kalmaları sonucu depresif eğilimlerinin artıyor olabileceği düşünülmektedir. Bu anlamda bağlanma örüntülerinin psikopatolojik eğilimleri belirlemesi söz konusu olabilmektedir.

Bağlanma stilleri ile istismar ilişkisine bakıldığında; güvenli bağlanma stiline sahip katılımcıların, diğer bağlanma stiline sahip katılımcılardan anlamlı bir şekilde daha düşük düzeyde duygusal, fiziksel ve cinsel istismar yaşantısına sahiptir. Bu bulgu literatürle uyumlu yönde bulunmaktadır. Styron ve Janoff-Bulman (1997) istismara uğrayan çocukların daha güvensiz bağlanma örüntülerine sahip olduğunu ve Colman ve

Widom (2004) istismar yaşantısı fazla olan bireylerin yakın ilişkilerle ilgili daha olumsuz bir algıya sahip olduğunu belirlemiştir. Güvenli bağlanan bireylerin gelişimsel açıdan olumlu bir çevrede büyüdüğü, hem duygusal hem fiziksel bütünlüğüne önem verildiği ve özen gösterildiği; bunun doğal bir sonucu olarak her türlü istismara daha az maruz kalmış olabileceği düşünülmektedir.

Kayıtsız bağlanma stiline sahip katılımcıların, yüksek düzeyde fiziksel istismar belirtisi; saplantılı bağlanma stiline sahip katılımcıların yüksek düzeyde fiziksel ihmal belirtisi; korkulu bağlanma stiline sahip katılımcıların yüksek düzeyde cinsel istismar yaşantısına sahip olduğu belirlenmiştir. Güvensiz bağlanma stillerine ait olan bu bulgular literatürle uyumlu bulunmuştur. Riggs ve Kaminski (2010) çocuklukta duygusal ihmalin güvensiz bağlanmayı yordadığını; Deniz (2006) istismarın saplantılı bağlanmayla ilişkisini ortaya koymuştur. Yücel (2014), fiziksel istismar ile saplantılı bağlanma arasında anlamlı bir ilişki olduğunu; bununla birlikte istismar türlerinden cinsel istismar ile korkulu bağlanma, fiziksel ve cinsel istismar ile saplantılı bağlanma ve duygusal istismar ile kayıtsız bağlanma stili arasında anlamlı bir ilişki bulunduğunu belirlemiştir.

İstismar türlerinin insan eliyle yapıldığı düşünüldüğünde, buna maruz kalan bireylerin bağlanma örüntülerinin güvensizlik yönünde etkilenebileceği düşünülmektedir. Bağlanma örüntüsünün erken dönem ilişkilerle oluştuğu düşünüldüğünde istismarın bağlanma ile ilişkisini ortaya koyarken başka gelişimsel ve psikopatolojik faktörlerin de etkili olabileceği düşünülmektedir. Mesela bağlanmayı etkileyen bakımveren davranışlarının, istismarla nasıl ilişkilendiği konusu daha ayrıntılı incelenmeye gereksinim duymaktadır. Yücel (2014) istismar ile psikopatolojik semptomlara ilişkin bulgular değerlendirildiğinde ise, istismar öyküsünün tüm psikopatolojik semptomlar ile pozitif yönde bir ilişkisinin bulunduğunu, tüm semptomların daha çok kadınlarda ve ilişkisi olmayan bireylerde görüldüğü, yetişkin bağlanma stilleri ve aşk biçimleri ile semptomlar arasında anlamlı ilişkiler bulunduğu sonucuna varmıştır. Bizim çalışmamızda da hem istismarın hem bağlanmanın yetişkinlikteki romantik ilişkinin üzerindeki etkisi izlenebilmektedir.

Bağlanma stilleri açısından ilişki boyutları incelendiğinde korkulu bağlanma stiline sahip olanların, güvenli ve kayıtsız bağlanma stiline sahip kişilere göre ilişkiye daha

yüksek düzeyde odaklanma gösterdikleri görülmektedir. Bu yaklaşım güvensiz bağlanmanın bir özelliği olan, ilişkiye kaygıdan dolayı daha fazla yönelme davranışıyla paralellik göstermektedir (Bartholomew ve Horowitz, 1991). Korkulu bağlanan bireyler ilişkide kaybetme korkusu yoğun yaşadıkları için, ilişkiye daha fazla odaklanarak bu kaygıyla baş etmeye çalışıyor olabilirler. Diğer yandan korkulu bağlanma gösterenlerin ilişki doyumları daha düşük bulunmuştur. Bu bulgu da literatürle paralel olarak güvensiz bağlanmadan kaynaklı olarak ilişkiden alınan doyumun daha az olmasıyla ilişkili gibi görünmektedir. Hazan ve Shaver (1987) kaygılı-kararsız bağlanma stiline sahip bireylerin ise sevgi deneyimlerini duygusal anlamda inişli ve çıkışlı, takıntılı olarak tanımladıklarını ifade etmektedir. Yıldız ve arkadaşları (2017) romantik ilişki doyumunun kaçınan ve kaygılı bağlanma ile negatif yönde ilişki içinde olduğunu ortaya koymuştur. Kaygılı bağlanmanın bireyin kendisini ve ilişkiyi olumsuz değerlendirmesine neden olmasından dolayı ilişkiden alınan doyum olumsuz etkilemesi de beklendik bir bulgudur. Birey ilişki içinde ihtiyaçlarının karşılanmadığı duygusu yaşadığı için ilişkiden aldığı doyum da azalmaktadır.

Güvenli bağlanma özellikleri ile paralel olarak güvenli bağlanma stiline sahip kişilerin ilişki korkusu/kaygısı düzeylerinin daha düşük olduğu bulunmuştur. Bu kişiler sağlıklı ve güvenli bağlanma örüntülerinden dolayı hem kendilerine hem de ilişkide oldukları kişilere daha çok güvenmekte, bu da ilişki kaygısının azalmasına neden olabilmektedir (Bartholomew ve Horowitz, 1991). Bununla birlikte güvenli bağlananların ilişkideki içsel ilişki kontrolünün daha az olduğu izlenmiştir. Bu bulgu güvenli bağlanan bireylerin içsel kontrol özellikleriyle paralel görünmemekle birlikte, daha sağlıklı ilişkiler geliştirebilmelerinden dolayı çok fazla kontrole de ihtiyaç duymuyor olabileceklerini düşündürmektedir.

Bununla birlikte güvenli ve kayıtsız bağlanan bireylerin, korkulu ve saplantılı bağlananlara göre ilişki izlenimi ayarlama düzeyleri daha düşük izlenmiştir. Bu bulgu güvenli ve kayıtsız bağlananların diğer insanların ilişkiyi nasıl gördüklerini daha az önemseydiğini, korkulu ve saplantılı bağlananların ise diğer insanların bakış açısından güvensiz bağlanma özellikleri nedeniyle daha çok etkilendiğini göstermektedir. Güvenli bağlananların ilişkilerine olan güvenden, kayıtsız bağlananların ise ilişkiyi önemsizleştirmesinden kaynaklı olarak (Oral, 2006) bu farklılığın ortaya çıktığı düşünülmektedir. Feeney ve Noller (1990) tarafından yapılan bir araştırma, güvenli

bağlanan bireylerin ilişkilerini daha güven verici bulduklarını ve daha yüksek özgüven seviyesine sahip olduklarını göstermiştir. İlişkilerini ve kendilerini daha olumlu değerlendiren bireylerin ilişki izlenimine de daha az önem vermesi zaten olumlu bir değerlendirme içinde olmasından dolayı beklendik görünmektedir. Kayıtsız bağlanan bireyler, hem ilişkilerini daha az önemsemekte; hem de diğer insanların ne düşündüklerine daha az odaklanmakta ve kendine ilişkin olumlu değerlendirmeleri yüksek olmaktadır. İlişkinin önemini azalttığı için de diğer insanların onu nasıl gördüğüyle ve ilişki izlenimiyle pek ilgilenmemesi söz konusu olabilir. Yücel (2014) çocukluk çağı istismar yaşantılarının yetişkinlik dönemindeki ilişkisel yeterlilikler ile ilişkilerine bakıldığında, tüm istismar türlerinin ilişki doyumu, ilişki girişkenliği ve ilişkide kendine güven ile negatif yönde, ilişki korkusu ile pozitif yönde bir ilişkinin olduğunu belirlemiştir. Çocukluk çağında istismar yaşantılarının sıklığının artmasıyla, bireylerin yetişkinlik döneminde ilişkilerinden sağladıkları doyumun ve ilişkide kendilerine güvenlerinin azaldığı, ilişkideki girişkenlik düzeylerinin azaldığı; ancak ilişki kaygılarının arttığı izlenmiştir. Ayrıca fiziksel istismar sıklığı arttıkça, ilişki izlenimi ayarlama ve dışsal ilişki kontrolünün arttığı da ortaya konmuştur.

5.2. SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuç olarak çocukluktaki bağlanma örüntüsüne göre yakın ve romantik ilişkilerindeki algılamaların niteliğinin değiştiği; çocuklukta oluşan bağlanma süreçlerinin yetişkinlik boyunca etkili olduğu izlenmektedir. Yetişkin dönemde kurulan romantik ilişkilerden alınan doyum, ilişkiye ve kendine güven, ilişki kaygıları, ilişkideki içsel ve dışsal kontrol süreçleri de bu bağlanma döneminin etkisi altına görülmektedir. Ayrıca yaşanan istismar türlerinin de hem bağlanmayla ilişkisinin olduğu hem de kurulan yakın ilişkileri etkilediği izlenebilmektedir.

Belirlenen bu ilişkilerin yanında, çocuğun gelişimsel açıdan birçok zarara uğramasına ve yaşam boyu etkileri nedeniyle istismarın önlenmesi amacıyla hangi ebeveyn tutum ve davranışlarının istismar ve güvensiz bağlanma örüntüleriyle ilişkilerinin olduğunu araştırmanın bu konuya ışık tutacağı düşünülmektedir. Somut olarak belirlenecek bu davranışlar konusunda ebeveynlere yönelik sosyal politikalar ve psikososyal müdahale programlarının oluşturulması mümkün olabilmektedir.

Gelecek araştırmalarda bağlanma ve istismar yaşantılarının psikopatolojiyi yordama g¼c¼ incelenerek, daha geniş ¼rneklemler ¼zerinde bir ¼alıřma y¼r¼tmenin alana ¼nemli katkı sağlayacağı d¼ř¼n¼lmektedir. Bunun yanı sıra olumlu bağlanma ¼zelliklerinin, istismarın olumsuz etkileri ¼zerindeki ve psikopatoloji karşısındaki koruyucu ¼zellikleri incelenebilir.

KAYNAKÇA

- Abramson, L., Seligman, M., Teasdale, J. (1978). Learned Help Lessness in Humans: Critique and Reformulation. *Journal of Abnormal Psychology*, Cilt 87, Sayı 1, 49.
- Ainsworth, M. (1973). The Development of the Infant-Mother Attachment. *Review of Child Development Research*, Cilt 3, 1-94.
- Ainsworth, M., Blehar, M., Waters, E., Walls, S. (1978). *Patterns of Attachment: A Psychological Study of the Strange Situation*. Hillsdale: Lawrence Erlbaum.
- Aker, A. (2006). 1999 Marmara Depremleri: Epidemiyolojik Bulgular ve Toplum Ruh Sağlığı Uygulamaları Üzerine Bir Gözden Geçirme. *Türk Psikiyatri Dergisi*, Cilt 17, Sayı 3, 204-212.
- Aker, A., Sorgun, E., Mestçioğlu, Ö., Karakaya, I., Kalender, D., Acar, G., Acicbe, Ö. (2008). İstanbul'daki Bombalama Eylemlerinin Erişkin ve Ergenlerdeki Travmatik Stres Etkileri. *Türk Psikoloji Dergisi*, Cilt 23, Sayı 61, 63-71.
- Akman, S. (2004). Stresin Nedenleri ve Açıklayıcı Kuramlar. *Türk Psikoloji Bülteni*, Sayı 10, 40-55.
- Altay, B., Avcı, İ. (2009). Samsun Huzurevinde Yaşayan Yaşlıların Bazı Özellikleri ile Depresyon Riski Arasındaki İlişki. *Turkish Journal of Geriatrics*, Cilt 12, Sayı 3, 147-155.
- Ar, F. (2014). Normal Gelişim Gösteren Çocuğa Sahip Ebeveynler ile Otizmli Çocuğa Sahip Ebeveynlerin Evlilik Uyumu ve Anksiyete Düzeylerinin İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi. Haliç Üniversitesi.
- Arı, M., Bez, Y., Özen, Ş., Özkan, M. (2010). Öfke Kontrolünde Zorluk Yaşayan Bir Grup Üniversite Öğrencisinde Öfke Tepkileri ve Psikiyatrik Tanıların Cinsiyet Açısında İncelenmesi. *Türk Psikiyatri Dergisi*, Cilt 21, Sayı 4, 319-330.
- Aydemir, Ö. (2004). Atipik Depresyon. *Klinik Psikiyatri*, Ek 2, 49-53.

- Bakır, B., Güleç, N., Toraman, R., Yavaş, İ., Yılmaz, R. (1997). Tıp Fakültesi Öğrencilerinde Sorun Alanları ve Sosyo Demografik Özelliklerin Depresif Belirtilerin Karşılaştırılması. *Düşünen Adam*, Cilt 10, Sayı 1, 5-12.
- Barlow, D. (2002). *Anxiety and it's Disorders: The Nature and Treatment Anxiety and Panic*. New York: Guilford Press.
- Bartholomew, K., Horowitz, L. (1991). Attachment Styles Among Young Adults: A Test of a Four-category Model. *J Pers Soc Psychol*, 61, 226-244.
- Batıgün, A. (2001). Depresyonda Bilişsel Davranışçı Terapiler. *Türk Psikologlar Bülteni*, Cilt 7, Sayı 20, 16-31.
- Beck, A., Emery, G. (1985). *Anxiety Disorders and Phobias: A Cognitive Perspective*. New York: Basic Books.
- Belsky, J., Fearon, R. M. (2002). Early Attachment Security, Subsequent Maternal Sensitivity, and Later Child Development: Does Continuity in Development Depend Upon Continuity of Caregiving? *Attachment and Human Development*, 4, 361-387.
- Berlin, L. J., Cassidy, J., Apleyard, K. (2008). The Influence of Early Attachments on Other Relationships. J. Cassidy, R. S. Philip içinde, *Handbook of Attachment: Theory, Research, and Clinical Applications*. New York: The Guildford Press.
- Bilgin, Ş. (2001). Ergenlerde Kaygı ile Benlik Saygısı Arasındaki İlişki, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Bolat, N., Doğançün, B., Yavuz, M., Demir, T., Kayaalp, L. (2011). Doğuştan Tam Görme Engeli Olan Ergenlerin, Depresyon Kaygı Düzeyleri ve Benlik Kavramı Özellikleri. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 22, 77-82.
- Bowlby, J. (1958). The Nature of The Child's Tie to His Mother. *Int J Psychoanal*, 39, 350-373.

- Bowlby, J. (1969). *Attachment and Loss*, vol.1. London: Hogarth.
- Bowlby, J. (1979). *The Making and Breaking of Affectional Bonds*. London: Tavistock Publications.
- Bowlby, J. (1980). *Attachment and Loss: Loss, Sadness and Depression*. New York: Basic Books.
- Bowlby, J. (1988). *A Secure Base: Parent-child Attachment and Healthy Human Development*. New York: Basic.
- Bozkurt, S. (2006). *Temas Biçimleriyle Bağlanma Stilleri ve Kişilerarası Şemalar Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji (Uygulamalı Psikoloji) Ana Bilim Dalı Doktora Tezi.
- Brennan, K., Clark, C., Shaver, P. (1998). *Self-Report Measurement of Adult Attachment: An Integrative Overview*.
- Bretherton, I. (1985). *Attachment Theory: Retrospect and Prospect*. *Monographs of The Society for Research in Child Development*, 58 (4), 644-663.
- Bröemer, P., Blümle, M. (2003). *Self- Views in Close Relationships: The Influence of Attachment Styles*. *British Journal of Social Psychology*, Cilt 42, Sayı 3, 445-460.
- Budak, S. (2000). *Psikoloji Sözlüğü*. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Büyükaşahin, A. (2006). *Yakın İlişkilerde Bağlanım: Yatırım Modelinin Bağlanma Stilleri ve Bazı İlişkisel Değişkenler Yönünden İncelenmesi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi.
- Campbell, L., Simpson, J., Boldry, J., Kashy, D. (2005). *Perceptions of Conflict and Support in Romantic Relationships: the Role of Attachment Anxiety*. *Journal of Personality and Social Psychology*, Cilt 88, Sayı 3, 510-531.
- Cimilli, C. (2001). *Depresyonda Sosyal ve Kültürel Etmenler*. *Duygudurum Dizisi*, Sayı 4, 157-168.

- Coddington, R. (1972). The Significance of Life Events as Etiologic Factors in The Disease of Children. *Journal of Psychosomatic Research*, Cilt 16, Sayı 11, 17-18.
- Collins, N. L., Read, S. J. (1990). Adult Attachment, Working Models, and Relationship Quality in Dating Couples. *Journal of Personality and Social Psychology*, 58(4), 644.
- Collins, N., Cooper, M., Albino, A., Allard, L. (2002). Psychosocial Vulnerability from Adolescence to Childhood: A Prospective Study of Attachment Style Differences in Relationship Functioning and Partner Choice. *Journal of Personality*, 70, 965-1008.
- Colman, A.R., & Widom, C.S.(2004): Childhood Abuse And Neglect And Adult İntimate Relationships: A Prospective Study. *Child Abuse & Neglect*, 28, 1133-1151.
- Connor, S. (2006). Grandparents Raising Grandchildren: Formation, Disruption and Intergenerational Transmission of Attachment. *Australian Social Work*, 59(2), 172-184.
- Çavuşoğlu, E. (1990). Anksiyetenin Öğrenme ve Belleğe Etkisi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İzmir.
- Çetinkaya, B. (2013). *Sevdiğinize Bağlı Mısınız Bağımlı Mısınız?* Ankara: Pegem Akademi.
- Çifter, İ. (1990). *Psikiyatri (3.Baskı)*. Ankara: Gazi Üniversitesi Basım YYO Basımevi.
- Davison, C., Neale, J. (2004). *Anormal Psikolojisi*. Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları.
- Del Guidice, M. (2009). Sex, Attachment and The Development of Reproductive Strategies. *Behavioral and Brain Sciences*, 32, 1-67.
- Depue, R., Monroe, S. (1978). Learned Helplessness in the Perspective of the Depressive Disorders: Conceptual and Definitional Issues. *Journal of Abnormal Psychology*, Cilt 87, Sayı 1, 3.

- Ekşi, A., Braun, K., Ertem-Vehid, H., Peykerli, G., Saydam, R., Toplarlak, D., Alyanak, B. (2007). Risk Factors For The Development of PTSD and Depression Among Child and Adolescent Victims Following a 7.4 Magnitude Earthquake. *International Journal of Psychiatry in Clinical Practice*, Cilt 11, Sayı 3, 190-199.
- Erden-İmamoğlu, S. (2009). *Kişilerarası İlişkiler*. İstanbul: Yeni İnsan Yayınevi.
- Feeney, J., Noller, P. (1990). Attachment Style as a Predictor of Adultromantic Relationships. *Journal of Personalit Yand Social Psychology*, Cilt 58, Sayı 2, 281-291.
- Fraley, R. C. (2002). Attachment Stability from Infancy to Adulthood: Meta-Analysis and Dynamic Modeling of Developmental Mechanisms. *Personality Social Psychology Review*, 6(2), 123-151.
- Fraley, R. C., Shaver, P. R. (2000). Adult Romantic Attachment: Theoretical Developments, Emerging Controversies, and Unanswered Questions. *Review of General Psychology*, 4, 132-154.
- Fraley, R., Davis, K. (1997). Attachment Formation and Transfer in Young Adults' Close Friendships and Romantic Relationships. *Personal Relationships*, Cilt 4, Sayı 2, 131-144.
- Geçtan, E. (1981). *Çağdaş Yaşam ve Normal Dışı Davranışlar*. Ankara: Maya Matbaacılık Yayıncılık.
- Geçtan, E. (1999). *Varoluş ve Psikiyatri (6.Baskı)*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Grossmann, K., Grossmann, K. E., Kindler, H., Zimmermann, P. (2008). A Wider View of Attachment and Exploration: The Influence of Mothers and Fathers on the Development of Psychological Security from Infancy to Young Adulthood. J. Cassidy, P. Shaver içinde, *Handbook of Attachment: Theory, Research, and Clinical Applications*. New York: The Guildford Press.
- Güleç, C., Köroğlu, E. (1997). *Psikiyatri Temel Kitabı*. Ankara.

- Hacıoğlu, M., Gönüllü, O., Kamberyan, K. (2002). Travma Sonrası Stres Bozukluğu Tanısının Gelişimi Üzerine Bir Gözden Geçirme. *Düşünen Adam*, Cilt 15, Sayı 4, 210-214.
- Hamilton, C. E. (2000). Continuity and Discontinuity of Attachment from Infancy Through Adolescence. *Child Dev*, 71, 690-694.
- Hazan, C., Shaver, P. (1987). Romantic Love Conceptualized as An Attachment Process. *Journal of Personality and Social Psychology*, 59, 270-280.
- Hazan, C., Shaver, P. (1994). Attachment as An Organizational Framework for Research on Close Relationships. *Psychological Inquiry*, Cilt 5, Sayı 1, 1-22.
- Hendrix, H. (2007). *Getting The Love You Want: A Guide for Couples*. New York: Harper Preennial.
- Hermann, J. (2007). *Travma ve İyileşme* (Çev. Tosun, T.). İstanbul: Literatür Yayıncılık.
- İmamoğlu, S. (2009). *Kişilerarası İlişkiler*. İstanbul: Yeni İnsan Yayınevi.
- Karabekiroğlu, A., Topçuoğlu, J., Gönentür, A. (2010). İlk Epizod Major Depresyon ve Yineleyici Major Depresyon Grupları Arasında Yönetici İşlev Farklılıkları. *Türk Psikiyatri Dergisi*, Cilt 21, Sayı 4, 280-288.
- Karakaya, I., Ağaoğlu, B., Coşkun, A., Şişmanlar, Ş., Yıldız, Ö. (2004). Marmara Depreminden Üç Buçuk Yıl Sonra Ergenlerde TSSB, Depresyon ve Anksiyete Belirtileri. *Türk Psikiyatri Dergisi*, Cilt 15, Sayı 4, 257-263.
- Karancı, A., Aker, A., Işıklı, S. (2009). Yetişkinlerde Travmatik Olay Yaşama Yaygınlığı, Travma Sonrası Stres Bozukluğu ve Travma Sonrası Gelişimin Değerlendirilmesi. Ankara: TÜBİTAK-Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Grubu.
- Kart, M. N. (2002). Yetişkin Bağlanma Stillerinin Bazı Bilişsel Süreçlerle Bağlantısı: Sağlık Personeli ile Yapılan Bir Çalışma. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji (Sosyal Psikoloji) Ana Bilim Dalı Doktora Tezi.

- Kesebir, S.; Kavzoğlu, S.Ö. ve Üstündağ, M.F. (2011). Bağlanma ve Psikopatoloji. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 3(2), 321-342
- Kocataş, S., Güler, G., Güter, N. (2004). 60 Yaş ve Üzeri Bireylerde Depresyon Yaygınlığı. *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi*, Cilt 7, Sayı 1, 8-15.
- Kotan, Z., Sarandöl, A., Eker, S., Akkaya, C. (2009). Depresyon, Nöroplastite ve Nörotrofik Faktörler. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, Sayı 1, 22-35.
- Köknel, Ö. (1989). *Depreson: Ruhsal Çöküntü*. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- Köroğlu, E. (2013). *Depresyon Nedir? Nasıl Baş Edilir?* Ankara: Hekimler Yayın Birliği.
- Lampe, I., Pol, H., Schnack, H., Heeren, T. (2003). Association of Depression Duration with Reduction of Global Cerebral Gray Matter Volume in Female Patients With Recurrent Major Depressive Disorder, *American Journal of Psychology*, Sayı 160, 2052-2054.
- Maier, S. (1984). Learned Help Lessness and Animal Models of Depression. *Progress in Neuro-Psycho Pharmacology and Biological Psychiatry*, Cilt 8, Sayı 3, 435-446.
- Main, M. (1985). Security in Infancy, Childhood and Adulthood: A Move to the Level of Representation. *Monographs of The Society for Research in Child Development*, Cilt 50, Sayı 1, 66-104.
- Main, M., Cassidy, J. (1988). Categories of Response to Reunion With The Parent at Age 6: Predictable From Infant Attachment Classifications and Stable Over a 1-Month Period. *Developmental Psychology*, 24(3), 415.
- McCutcheon, L. (1998). Self-defeating Personality and Attachment Revisited. *Psychological Reports*, 83, 1153-1154.
- Mikulincer, M., Shaver, P. (2013). The Role of Attachment Security in Adolescent and Adult Close Relationships. J. Simpson, L. Campbell içinde, *The Oxford Handbook of Close Relationships*. New York: Oxford University Press.

- Mikulincer, M., Shaver, P. R. (2007). Boosting Attachment Security to Promote Mental Health, Prosocial Values and Inter-group Tolerance. *Psychological Inquiry*, 18(3), 139-156.
- Morey, J., Gentzler, A., Creasy, B., Oberhauser, A., Westerman, D. (2013). Young Adults Use of Communication Technology with in Their Romantic Relationships and Associations With Attachment Style. *Computers in Human Behavior*, Cilt 29, Sayı 4, 1771-1778.
- Myhr, G. (2004). Attachment Security and Parental Bonding in Adults With Obsessive-Compulsive Disorder: A Comparison With Depressed Out-Patients and Healthy Controls. *Acta Psychiatrica Scandinavia*, Cilt 109, 447-456.
- Nutt, D., Argyropoulos, S., Forshall, S. (1998). *Generalized Anxiety Disorder: Diagnosis, Treatment and It's Relationship to Other Anxiety Disorders*. London: Martin Dumitz.
- O'Connor, J., McDermott, I. (2003). *NLP'nin İlkeleri*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Ören, N., Gençdoğan, B. (2007). Lise Öğrencilerinin Depresyon Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, Cilt 15, Sayı 1.
- Özdel, L., Bostancı, M., Oğuzhanoğlu, K. (2002). Üniversite Öğrencilerinde Depresif Belirtiler ve Sosyodemografik Özelliklerle İlişkisi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, Cilt 3, 155-161.
- Özgen, F., Aydın, H. (1999). Travma Sonrası Stres Bozukluğu. *Klinik Psikiyatri*, 1, 34-41.
- Özgüler, N., Maner, F., Çobanoğlu, S., Aker, T., Karamustafalıoğlu, O. (2004). Yaşlılarda Travma Sonrası Stres Bozukluğunda Eş Tanı Özellikleri. *Düşünen Adam*, Cilt 17, Sayı 3, 141-145.
- Özpoyraz, N. (2016, 11, 20). Anksiyete Bozuklukları. *Psikiyatri Dizini*: www.psikiyatr dizini.org Adresinden Alındı.

- Pınar, E., Tel, H. (2012). Depresyon Tanılı Birey ve Hemşirelik Yaklaşımı. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, Cilt 3, Sayı 2, 86-91.
- Piccinelli, M. and Wilkinson, G. (2000) Gender differences in depression: Critical review. *British Journal of Psychiatry*, 177, 486-492.
- Ranson, K. E., Urichuk, L. J. (2006). The Effect of Parent-Child Attachment Relationships on Child Biopsychosocial Outcomes: A Review. *Early Child Development and Care*, 178(2), 129-152.
- Riggs, S. A., Kaminski, P. (2010). Childhood emotional abuse, adult attachment, and depression as predictors of relational adjustment and psychological aggression. *Journal of Aggression, Maltreatment and Trauma*, 19(1), 75–104.
- Rothbard, J. C., Shaver, P. R. (1994). Continuity of Attachment Across The Life Span.
- Ruiter, C. D., Ijzendoorn, M. V. (1993). Attachment and Cognition: A Review of the Literature. *International Journal of Educational Research*, 19(6), 525-540.
- Rusbult, C. (1980). Commitment and Satisfaction in Romantic Associations: a Test of The Investment Model. *Journal of Experimental Social Psychology*, 16, 172-186.
- Saatçioğlu, Ö. (2001). Yaygın Anksiyete Bozukluğunun Tedavisi ve Yeni Yaklaşımlar. *Klinik Psikofarmakoloji Bülteni*, Cilt 11, Sayı 1, 60-77.
- Saban, F. (2010). Zihinsel Engelli Kardeşi Olan ve Olmayan Benlik Saygısı ve Kaygı Durumlarının İncelenmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Samancı, A., Karamustafaoğlu, S., Ekici, G., Erkmen, H. (1998). Sık Döngülü Depresyon ve Sodyum Valproat Kullanımı. *Klinik Psikofarmakoloji Bülteni*, Cilt 8, Sayı 1, 38.
- Savaşır, I., Senar, Y. (1996). Depresyonun Bilişsel Davranışçı Tedavisi. İstanbul: Türk Psikiyatri Yayınları.

- Saymaz, İ. (2003). Üniversite Öğrencilerinin Kişilerarası İlişkileri ve Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.
- Schachner, D., Shaver, P., Gillath, O. (2008). Attachment Style and Long-Term Singlehood. *Personal Relationships*, 479-491.
- Scharfe, E., Bartholomew, K. (1994). Reliability and Stability of Adult Attachment Patterns. *Personel Relationships*, 1, 23-43
- Schmidt, M., Demuller, E., Denham, S. (2002). Kindergarten Social Emotional Competence: Developmental Predictors and Psychosocial Implications. *Early Child Development and Care*, 172(5), 451-462.
- Schmitt, D., Alcalay, L., Allensworth, M., Allick, J., Ault, L., Austers, I., Boholst, F. (2003). Are Men Universally More Dismissive Than Women? Gender Differences in Romantic Attachment Across 62 Cultural Regions. *Personal Relationships*, 10, 307-331.
- Shaver, P. R., Hazan, C. (1993). Adult Romantic Attachment: Theory and Evidence. *Advances in Personal Relationships*(4), 29-70.
- Shaver, P., Collins, N., Clark, C. (1996). Attachment Styles and Internal Working Models of Self and Relationship Partners. G. Fletcher içinde, *Knowledge Structures in Close Relationships: A Social Psychological Approach* (s. 25-61). New Jersey: Erlbaum.
- Simpson, J. (1990). Influence of Attachment Styles on Romantic Relationships. *Journal of Personality And Social Psychology*, Cilt 59, Sayı 5, 971.
- Softa, K., Kaya, S. (2013). Sağlık Yüksek Okulu Öğrencilerinin Depresyon Düzeylerini Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, Cilt 2, Sayı 2, 35-47.
- Sroufe, L. A. (2000). Early Relationships and The Development of Children. *Infant Mental Health Journal*, 21(1-2), 67-74.

- Steinberg, S. J.& Davila J. (2008). Romantic Functioning and Depressive Symptoms Among Early Adolescent Girls: The Moderating Role of Parental Emotional Availability. *Journal of Clinical Child & Adolescent Psychology*, vol: 37 (2) 350–362.
- Styron, T., Janoff-Bulman, R. (1997). Childhood attachment and abuse: Long-term effects on adult attachment, depression, and conflict resolution. *Child Abuse & Neglect. The International Journal*, 21, 1015-1023
- Sullivan, H. (1953). *The Interpersonal Theory of Psychiatry*. New York - London: W.W. Norton Company.
- Sümer, N. (2006). Yetişkin Bağlanma Ölçeklerinin Kategoriler ve Boyutlar Düzeyinde Karşılaştırılması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 21(57), 122.
- Sümer, N., Güngör, D. (1999). Yetişkin Bağlanma Stilleri Ölçeklerinin Türk Örneklemini Üzerinde Psikometrik Değerlendirmesi ve Kültürlerarası Bir Karşılaştırma. *Türk Psikoloji Dergisi*, 14, 71-106.
- Sümer, N.; Ünal, S. ve Selçuk, E. (2009). Bağlanma ve Psikopatoloji: Bağlanma Boyutlarının Depresyon, Panik Bozukluk ve Obsesif-Kompulsif Bozuklukla İlişkisi. *Türk Psikoloji Dergisi*, Haziran 24 (63), 38-45
- Thibaut, J., Kelley, H. (1959). *Social Psychology of Groups*. New York: Wiley.
- Thompson, R. A. (2002). Attachment Theory and Research. M. Lewis içinde, *Child and Adolescent Psychiatry* (3. b., s. 164-172). Philadelphia: Lippincott Williams Wilkins.
- Tural, Ü., Aybar-Tolun, H., Karakaya, I., Erol, A., Yıldız, M., Erdoğan, S. (2001). Marmara Depremzedelerinde Travma Sonrası Stres Bozukluğunun Eşlik Eden Başka Bir Ruhsal Hastalık Gelişiminin Yordayıcıları. *Türk Psikiyatri Dergisi*, Cilt 12, Sayı 3, 175-183.
- Tükel, R., Alkın, T. (2006). *Anksiyete Bozuklukları*. Ankara: Türkiye Psikiyatri Yayınları, Bilimsel Çalışma Dizisi No: 4.
- Ünlü, S. (2004). *Sosyal Psikoloji*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Ofset.

- Van der Kolk, B., Weisaeth, L. (1996). *Traumatic Stress the Effects of Overwhelming Experience on Mind, Body and Society*. New York: Guilford Press.
- Vardar, E., Erzengin, M. (2011). Ergenlerde Yeme Bozukluklarının Yaygınlığı ve Psikiyatrik Eş Tanıları İki Aşamalı Toplum Merkezli Bir Çalışma. *Türk Psikiyatri Dergisi*, Cilt 22, Sayı 4, 205-212.
- Waters, E., Crowell, J., Elliott, M., Corcoran, D., Treboux, D. (2002). Bowlby's Secure Base Theory and The Social / Personality Psychology of Attachment Styles: Work(s) in Progress. *Attachment and Human Development*, 4(2), 230-242.
- Welch, R., Houser, M. (2010). Extending the Four-category Model of Adult Attachment: An Interpersonal Model of Friendship Attachment. *Journal of Social and Personal Relationships*, Cilt 27, Sayı 3, 351-366.
- Willner, P. (1990). Animal Models of Depression: An Overview. *Pharmacology Therapeutics*, Cilt 45, Sayı 3, 425-455.
- Yaycı, L. (2000). Düşük Benlik Saygısı Gösteren Border Zeka Düzeyindeki Serebral Palsi'li Ergen ve Erken Erişkinlerde Yapılan Grupla Psikolojik Danışmanın Benlik Saygısı ve Anksiyete Düzeyine Etkisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Yıldız, S., Yıldız, S. (2009). Bullying ve Depresyon Arasındaki İlişki, Kars İlindeki Sağlık Çalışanlarında Bir Araştırma. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı 15, 133-150.
- Yılmaz, B. (2006). Arama-Kurtarma Çalışmalarında Travma Sonrası Stres Belirtileri ve Travma Sonrası Büyüme ile İlişkili Değişkenler, Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Yücel D. (2014). Çocukluk Çağı İstismar Yaşantılarının Genç Yetişkinlik Dönemindeki Bağlanma Süreçleri, Psikopatolojik Semptomlar, İlişki Yeterlilikleri Ve Aşk Tutumları İle İlişkilerinin İncelenmesi. İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü, Sosyal Bilimler Anabilim Dalı. Yayınlanmamış Doktora Tezi

Zeifman, D., Hazan, C. (2008). Pair Bonds as Attachments: Reevaluating The Evidence. J. Cassidy, P. R. Shaver içinde, Handbook of Attachment: Theory, Research, and Clinical Applications (2. b., s. 436-455). New York: US: Guilford Press.

Zimmer-Gembeck, M. (2002). The Development of Romantic Relationships and Adaptations In The System of Peer Relationships. Journal of Adolescent Health, 31, 216-225.

EKLER

Ek – 1. Kişisel Bilgi Formu

1. Cinsiyetiniz?

- Kadın
- Erkek

2. Doğum yılınız? (Sayı olarak giriniz)

3. Aylık geliriniz?

- 1000 TL'den az
- 1000- 2000 TL
- 2000- 3000 TL
- 3000 TL ve üzeri

4. Romantik ilişki durumunuz?

- Romantik ilişki var
- Romantik ilişki yok

Ek – 2. İlişki Ölçekleri Anketi

Aşağıdaki yakın duygusal ilişkilerinizde kendinizi nasıl hissettiğinize ilişkin çeşitli ifadeler yer almaktadır. Yakın duygusal ilişkilerden kastedilen arkadaşlık, dostluk, romantik ilişkiler ve benzerleridir. Lütfen her bir ifadeyi bu tür ilişkilerinizi düşünerek okuyun ve her bir ifadenin sizi ne ölçüde tanımladığını aşağıdaki puanlar üzerinden değerlendirin.

Aşağıdaki ifade sizi ne kadar tanımlıyor?

1-----2-----3-----4-----5-----6-----7
Hiç Kısımın Tamamıyla

	1	2	3	4	5	6	7
1. Başkalarına kolaylıkla güvenemem.							
2. Kendimi bağımsız hissetmem benim için çok önemlidir.							
3. Başkalarıyla kolaylıkla duygusal yakınlık kurarım.							
4. Başkalarıyla çok yakınlaşırsam incitileceğimden korkuyorum.							
5. Başkalarıyla tam anlamıyla duygusal yakınlık kurmak istiyorum.							
6. Yalnız kalmaktan korkarım.							
7. Başkalarına rahatlıkla güvenip bağlanabilirim.							
8. Başkalarına tamamıyla güvenmekte zorlanırım.							
9. Başkalarının bana dayanıp bel bağlaması konusunda oldukça rahatım.							
10. Başkalarının bana, benim onlara verdiğim kadar değer vermediğinden kaygılanırım.							
11. Kendi kendime yettiğimi hissetmem benim için çok önemli.							
12. Başkalarının bağlanmamalarını isterim.							
13. Başkalarıyla yakın olmak beni rahatsız eder.							
14. Başkalarının bana, benim istediğim kadar							

yakınlaşmakta gönülsüz olduklarını düşünüyorum.								
15. Başkalarına bağlanmamayı tercih ederim.								
16. Başkaları beni kabul etmeyecek diye korkarım.								
17. Başkalarıyla yakın duygusal ilişkilerim olmadığı sürece rahatım.								

Ek – 3. Beck Depresyon Ölçeği

YÖNERGE: Aşağıda, kişilerin ruh durumlarını ifade ederken kullandıkları bazı cümleler verilmiştir. Her madde, bir çeşit ruh durumunu anlatmaktadır. Her maddede o durumun derecesini belirleyen 4 seçenek vardır. Lütfen bu seçenekleri dikkatle okuyunuz. SON BİR HAFTA İÇİNDEKİ (şu an dahil) kendi ruh durumunuzu göz önünde bulundurarak, size en uygun olan ifadeyi işaretleyiniz.

1. Kendimi üzgün hissetmiyorum.
 Kendimi üzgün hissediyorum.
 Her zaman için üzgünüm ve kendimi bu duygudan kurtaramıyorum.
 Öylesine üzgün ve mutsuzum ki dayanamıyorum.
2. Gelecekte umutsuz değilim.
 Gelecek konusunda umutsuzum.
 Gelecekte beklediğim hiçbir şey yok.
 Benim için gelecek olmadığı gibi bu durum düzelmeyecek.
3. Kendimi başarısız görmüyorum.
 Herkesten daha fazla başarısızlıklarım oldu sayılır.
 Geriye dönüp baktığımda, pek çok başarısızlığımın olduğunu görüyorum.
 Kendimi bir insan olarak tümüyle başarısız görüyorum.
4. Her şeyden eskisi kadar zevk alabiliyorum.
 Her şeyden eskisi kadar zevk alamıyorum.
 Artık hiçbir şeyden gerçek bir zevk alamıyorum.
 Beni doyduran hiçbir şey yok. Her şey çok can sıkıcı.
5. Kendimi suçlu hissetmiyorum.
 Arada bir kendimi suçlu hissettiğim oluyor.
 Kendimi çoğunlukla suçlu hissediyorum.
 Kendimi her an için suçlu hissediyorum.
6. Cezalandırılıyormuşum gibi duygular içinde değilim.

- () Sanki, bazı şeyler için cezalandırılabilirmişim gibi duygular içindeyim.
- () Cezalandırılacakmışım gibi duygular yaşıyorum.
- () Bazı şeyler için cezalandırılıyorum.
7. () Kendimi hayal kırıklığına uğratmadım.
- () Kendimi hayal kırıklığına uğrattım.
- () Kendimden hiç hoşlanmıyorum.
- () Kendimden nefret ediyorum.
8. () Kendimi diğer insanlardan daha kötü durumda görmüyorum.
- () Kendimi zayıflıklarım ve hatalarım için eleştiriyorum.
- () Kendimi hatalarım için her zaman suçluyorum.
- () Her kötü olayda kendimi suçluyorum.
9. () Kendimi öldürmek gibi düşüncelerim yok.
- () Bazen, kendimi öldürmeyi düşünüyorum ama böyle bir şeyi yapamam.
- () Kendimi öldürebilmeyi çok isterdim.
- () Eğer fırsatını bulursam kendimi öldürürüm.
10. () Herkesten daha fazla ağladığımı sanmıyorum.
- () Eskisine göre şimdilerde daha çok ağlıyorum.
- () Şimdilerde her an ağlıyorum.
- () Eskiden ağlayabilirdim. Şimdilerde istesem de ağlayamıyorum.
11. () Eskisine göre daha sinirli veya tedirgin sayılmam.
- () Her zamankinden biraz daha fazla tedirginim.
- () Çoğu zaman sinirli ve tedirginim.
- () Şimdilerde her an için tedirgin ve sinirliyim.
12. () Diğer insanlara karşı ilgimi kaybetmedim.
- () Eskisine göre insanlarla daha az ilgiliyim.
- () Diğer insanlara karşı ilgimin çoğunu kaybettim.
- () Diğer insanlara karşı hiç ilgim kalmadı.

13. () Eskisi gibi rahat ve kolay kararlar verebiliyorum.
() Eskisine kıyasla, şimdilerde karar vermeyi daha çok erteleyebiliyorum.
() Eskisine göre, karar vermekte oldukça güçlük çekiyorum.
() Artık hiç karar veremiyorum.
14. () Eskisinden daha kötü bir dış görünüşüm olduğunu sanmıyorum.
() Sanki yaşlanmış ve çekiciliğimi kaybetmişim gibi düşünüyor veüzülüyorum.
() Dış görünüşümde artık değiştirilmesi mümkün olmayan ve beni çirkinleştiren değişiklikler olduğunu hissediyorum.
() Çok çirkin olduğumu düşünüyorum.
15. () Eskisi kadar iyi çalışabiliyorum.
() Bir işe başlayabilmek için eskisine göre daha fazla çaba harcıyorum.
() Ne iş olursa olsun, yapabilmek için kendimi çok zorluyorum.
() Hiç çalışmıyorum.
16. () Eskisi kadar rahat ve kolay uyuyabiliyorum.
() Şimdilerde eskisi kadar kolay ve rahat uyuyamıyorum.
() Eskisine göre 1 veya 2 saat erken uyanıyor ve tekrar uyumakta güçlük çekiyorum.
() Eskisine göre çok erken uyanıyor ve tekrar uyuyamıyorum.
17. () Eskisine göre daha çabuk yorulduğumu sanmıyorum.
() Eskisinden daha çabuk ve kolay yoruluyorum.
() Şimdilerde neredeyse her şeyden kolay ve çabuk yoruluyorum.
() Artık hiçbir şey yapamayacak kadar yoruluyorum.
18. () İştahım eskisinden pek farklı değil.
() İştahım eskisi kadar iyi değil.
() Şimdilerde iştahım epey kötü.
() Artık hiç iştahım yok.

19. () Son zamanlarda pek kilo kaybettiğimi sanmıyorum.
() Son zamanlarda istemediğim halde iki buçuk kilodan fazla kaybettim.
() Son zamanlarda beş kilodan fazla kaybettim.
() Son zamanlarda yedi buçuk kilodan fazla kaybettim.
20. () Sağlığım beni pek endişelendirmiyor.
() Son zamanlarda ağrı, sızı, mide bozukluğu, kabızlık gibi sıkıntılarım var.
() Ağrı, sızı gibi bu sıkıntılarım beni epey endişelendirdiği için başka şeyleri düşünmek zor geliyor.
() Bu tür sıkıntılar beni öylesine endişelendiriyor ki, artık başka şeyleri düşünemiyorum.
21. () Son zamanlarda cinsel yaşantımda dikkatimi çeken bir şey yok.
() Eskisine göre cinsel konularla daha az ilgileniyorum.
() Şimdilerde cinsellikle pek ilgili değilim.
() Cinsel konulara olan ilgimi tamamen kaybettim.

Ek – 4. Beck Kaygı Ölçeği

Aşağıda insanların kaygılı ya da endişeli oldukları zamanlarda yaşadıkları bazı belirtiler verilmiştir. Lütfen her maddeyi dikkatle okuyunuz. Daha sonra her maddedeki belirtinin **bugün dahil son bir haftadır** sizi ne kadar rahatsız ettiğini aşağıdaki ölçekten yararlanarak, maddelerin yanındaki uygun yere (X) işareti koyarak belirleyiniz.

0. Hiç	1. Hafif derecede				
2. Orta Derecede	3. Ciddi derecede				
1. Bedeninizin herhangi bir yerinde uyuşma veya karıncalanma	(0)	(1)	(2)	(3)	
2. Sıcak ateş basmaları	(0)	(1)	(2)	(3)	
3. Bacaklarda halsizlik, titreme	(0)	(1)	(2)	(3)	
4. Gevşeyememe	(0)	(1)	(2)	(3)	
5. Çok kötü şeyler olacak korkusu	(0)	(1)	(2)	(3)	
6. Baş dönmesi veya sersemlik	(0)	(1)	(2)	(3)	
7. Kalp çarpıntısı	(0)	(1)	(2)	(3)	
8. Dengeyi kaybetme korkusu	(0)	(1)	(2)	(3)	
9. Dehşete kapılma	(0)	(1)	(2)	(3)	
10. Sinirlilik	(0)	(1)	(2)	(3)	
11. Boğuluyormuş gibi olma	(0)	(1)	(2)	(3)	
12. Elde titreme	(0)	(1)	(2)	(3)	
13. Titreklik	(0)	(1)	(2)	(3)	
14. Kontrolü kaybetme	(0)	(1)	(2)	(3)	
15. Nefes almada güçlük	(0)	(1)	(2)	(3)	
16. Ölüm korkusu	(0)	(1)	(2)	(3)	
17. Korkuya kapılma	(0)	(1)	(2)	(3)	
18. Midede hazımsızlık	(0)	(1)	(2)	(3)	
19. Baygınlık	(0)	(1)	(2)	(3)	
20. Yüzün kızarması	(0)	(1)	(2)	(3)	
21. Terleme (sıcağa bağlı olmayan)	(0)	(1)	(2)	(3)	

Ek – 5. Çocukluk Travmaları Ölçeği

1-Hiçbir zaman, 2-Nadiren, 3-Zaman zaman, 4-Sıklıkla, 5-Çok sık olarak

Çocukluğumda ya da ilk gençliğimde...	1	2	3	4	5
Yeterli yemek bulamazdım.					
Ailemdelikler bana salak, beceriksiz ya da tipsiz gibi sıfatlarla seslenirdi.					
Anne ve babam ailelerine bakamayacak kadar sıklıkla sarhoş olur ya da uyuşturucu alırlardı.					
Ailemde önemli ve özel biri olduğum duygusunu hissetmeme yardımcı olan birisi vardı.					
Kirli giysiler içerisinde dolaşmak zorunda kalırdım.					
Sevdiğimi hissediyordum.					
Anne babamın benim doğmuş olmamı istemediklerini düşünüyordum.					
Ailemden birisi bana öyle kötü vurmuştu ki doktora ya da hastaneye gitmem gerekmiştir.					
Ailemdelikler bana o kadar şiddetle vuruyorlardı ki vücudumda morartı ya da sıyrıklar oluyordu.					
Kayış, sopa, kordon ya da başka sert bir cisimle vurularak cezalandırılıyordum.					
Ailemde başka türlü olmasını istediğim bir şey yoktu.					
Ailemdelikler birbirlerine karşı saygılı davranırlardı.					
Ailemdelikler bana kırıcı ya da saldırganca sözler söylerlerdi.					
Vücutça kötüye kullanılmış olduğuma inanıyorum.					
Ailemdelikler beni her türlü kötülükten korumaya çalışırlardı.					
Bana o kadar kötü vuruluyordu ki öğretmen, komşu ya da bir doktorun bunu fark ettiği oluyordu.					
Ailemde birisi benden nefret ederdi.					
Ailemdelikler kendilerini birbirlerine yakın hissedilerdi.					
Birisi bana cinsel amaçla dokundu ya da kendisine dokunmamı istedi.					

Kendisi ile cinsel temas kurmadığım takdirde beni yaralamakla ya da benim hakkımda yalanlar söylemekle tehdit eden birisi vardı.					
Çocukluğum mükemmeldi.					
Birisi beni cinsel şeyler yapmaya ya da cinsel şeylere bakmaya zorladı.					
Birisi bana cinsel tacizde bulundu.					
Duygusal bakımdan kötüye kullanılmış olduğuma inanıyorum.					
Ailem benim için bir güç ve destek kaynağı idi.					
Cinsel bakımdan kötüye kullanıldığıma inanıyorum.					
Benim ailem dünyanın en iyisiydi.					
Gerektiği halde doktora götürülmezdim.					

Ek – 6. Çok Boyutlu İlişki Ölçeği

- 1 – Benim için HİÇ uygun değil
2 – Benim için ÇOK AZ uygun
3 – Benim için BİRAZ uygun
4 – Benim için OLDUKÇA uygun
5 – Benim için ÇOK uygun

	1	2	3	4	5
Yakın ilişkilerde bir partner olarak kendime güvenirim.					
Sürekli yakın ilişkiler üzerine düşünürüm.					
Yakın ilişkilerimle ilgili çok fazla düşünürüm.					
Yakın bir ilişki içinde olma isteğim/güdüm çok fazladır.					
Yakın ilişkiler kendimi sinirli ve kaygılı hissetmeme neden olur.					
Yakın ilişkilerimle ilgili kendimi depresif/çökkün hissederim.					
Yakın ilişkilerim çoğunlukla şansa bağlı/tesadüfi olaylarla gelişmiştir.					
Başkalarının yakın ilişkilerim konusunda ne düşündüğüne aşırı önem veririm.					
Birisiyle yakın ilişkiye girmek beni biraz ürkütür.					
Yakın ilişkiyle ilgili gereksinimlerimin şu anki karşılama biçiminden memnunum.					
Yakın bir ilişkide iyi bir partner olduğumu düşünüyorum.					
Yakın ilişkileri, başka her şeyden çok düşünürüm.					
Yakın ilişkilerimde, kendi davranışlarım çoğunlukla belirleyici bir rol oynar.					
Yakın ilişkilerim konusunda düşünmeye genellikle zaman ayırırım.					
Yakın bir ilişkiye zaman ve emek vermek konusunda çok istekliyim/güdülüyüm.					
Yakın ilişkilerde biraz acemi ve gerginimdir.					
Yakın ilişkilerimde tercihlerimi doğrudan dile getiririm.					
Yakın ilişkilerim konusunda kendimi mutsuz hissediyorum.					

Yakın ilişkilerimin başkalarına nasıl görüldüğüne/sunulduğuna aşırı önem veririm.					
Bazen yakın ilişkilerden korkarım.					
Yakın ilişkilerimden çok memnunum/doyum alıyorum.					
Yakın ilişkilerde pek çok insana göre daha iyiyimdir.					
Yakın ilişkiler zihnimi meşgul eder.					
Yakın ilişkilerimde kontrol daha çok benim elimdedir.					
Yakın bir ilişki içinde olmayı çok arzu ediyorum.					
Karşı cinsten biriyle duygusal bir yakınlık/etkileşim kurmak bende gerginlik yaratır.					
Yakın ilişkilerde isteklerimi dile getirmede biraz pasifimdir.					
Yakın ilişkilerim konusunda cesaretimin kırıldığını hissediyorum.					
Yakın ilişkilerim üzerinde şansın büyük etkisi vardır.					
Yakın ilişkilerimin başkaları üzerinde bıraktığı izlenim konusunda sıklıkla endişe duyarım.					
Zaman zaman birisiyle yakın bir ilişkiye girmekten korkarım.					
Yakın ilişkilerim temel beklentilerimi karşılıyor.					
Kendimi yakın bir ilişki için oldukça tercih edilen bir partner olarak değerlendiririm.					
Sürekli olarak yakın bir ilişki içinde olmayı düşünürüm.					
Yakın ilişkilerimi etkileyen temel şey benim kendi yaptıklarımıdır.					
Yakın bir ilişki içinde olmak benim için çok önemlidir.					
Yakın ilişkilerde birçok insana göre daha kaygılıyım.					
Yakın bir ilişkide isteklerimi dile getirmekten çekinmem.					
Yakın ilişkilerim konusunda kendimi hayal kırıklığına uğramış hissediyorum.					
Yakın ilişkilerimin büyük oranda şans (iyi ya da kötü anlamda) meselesi olduğuna inanıyorum.					
Genellikle başkalarının yakın ilişkilerime verdikleri tepkilere					

duyarlıyım.					
Yakın bir ilişki içinde olmak beni fazla korkutmaz.					
Yakın ilişkilerim, diğer pek çok ilişki ile karşılaştırıldığında çok daha iyidir.					
Yakın bir ilişki içinde kendime oldukça güvenirim.					
Zamanımın büyük bir bölümünü yakın ilişkileri düşünerek geçiririm.					
Yakın ilişkilerim benim sorumluluğum ve kontrolüm altındadır.					
Yakın bir ilişki içinde olup bunu sürdürmeyi çok isterim.					
Yakın bir ilişki içinde kendimi tutuk ve utangaç hissederim.					
Yakın ilişkiler söz konusu olduğunda, isteklerimi genellikle ifade ederim.					
Yakın ilişkilerimi düşündüğümde üzülüyorum.					
Yakın ilişkilerimin gerçekten de bir kader/kısmet işi olduğunu düşünüyorum.					
Başkalarının yakın ilişkiye nasıl tepki verdiklerine/vereceklerine dikkat ederim.					
Yaşamımın yakın ilişkiler yönü, benim için çok doyurucudur.					